

ARGIA

POLITIKA

Talde abertzaleen
lagun europarrak;
estatutik gabeko
nazioen arteko
harremanak

PIER-PAUL BERZAITZ

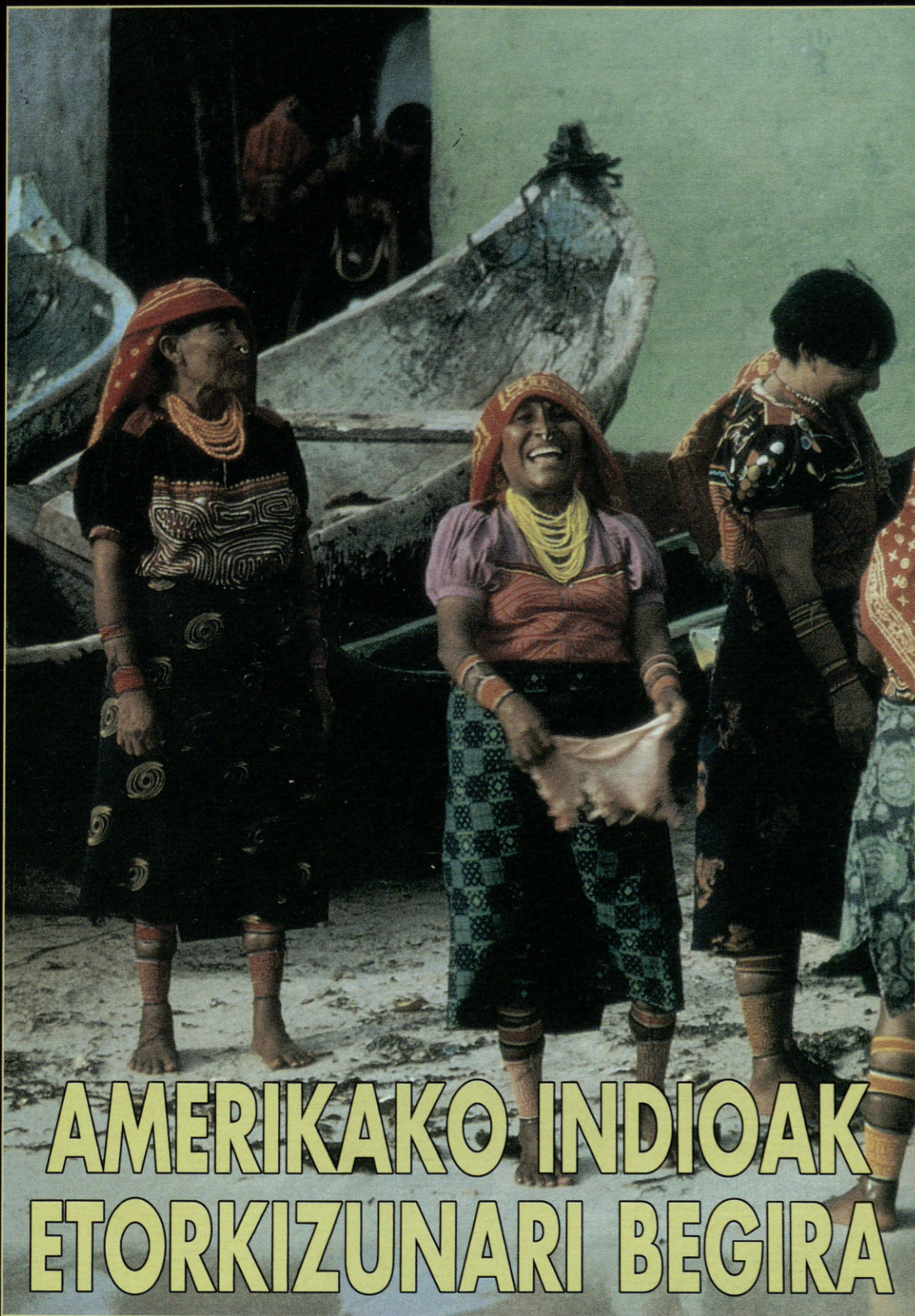
«Herria da
pastorala zer den
esateko epailerik
onena»

NAFARROA OINEZ

Euskarak legez
mugak, Bianan
mugarik ez

ZINEMA

Kima, animazioa
helburu duen
enpresa

AMERIKAKO INDIOAK ETORKIZUNARI BEGIRA

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

Egunkaria

Egunkaria Saria
Kontsumo bakoitzeko
10.000.000.000.000.000
01-27/01/2018 1.321

1.000.000.000.000.000
1.000.000.000.000.000
1.000.000.000.000.000
1.000.000.000.000.000
1.000.000.000.000.000

Aziendate da
buruzko gaur
kampaz

Medellinekoei Ino
hogeitasei buruz

Egunkaria

Foru Aldundiak eta euskara

BURUTZEN ari naizen ikerketa baterako informazioa eskatuz Hego Euskal Herriko lau Foru Aldundietara deitu behar izan dut egunotan. Eta harritzekoa bada ere, Gipuzkoako telefonistarekin bakarrik hitz egin ahal izan dut euskaraz. Gero, neure intereseko sailarekin mintzatzerakoan, hitz erdiz ez espainieratik kanpo.

Ez da nahikoa politikariek adierazpen liturgiarriak egitea, ezta informazio-arduraduna (kasu honetan Gipuzkoan bakarrik) euskaraz mintzatu ahal izatea.

Noiz ekingo diote zinez euskal erakundeek beren langileak euskalduntzeari? Noiz galdutako dute euskara ingelesa eta frantsesera baino lehen. Ez ote dira hizkuntza hauek atzeritarrekin komunikatzeko harreman hutsa? Eta horren aurrean makurtu behar al du gure arteko harremanak? Zergatik ez dute errespetatzen biztanlegoaren euskaraz mintzatzeko eskubidea?

Joni Olabe
(Gasteiz)

IRAKUR- LEAK MINTZO

Zinemaldia Donostian

URTERO entzuten dugu, Donostiako Zinemaldiaren amaieran, Krisian dagoela, ez duela merituko lanik ekarri, horrela ez dagoela etorkizunik...

Aspertu samar nago horrelakoak entzuten. Ez ote da garaia birmoldaketa sakon bati ekiteko? Batetik, handinahi edo izan nahirik, zine-izarrak ekartzen dira, izugarritzko publizitate kanpaina egiten eta kanpora begira Donostia zinemaren sesakatzat jotzen.

Horrenbeste diru inbertitu eta jende guztiak esaten du filmeen maila ez dela behar bezain altua.

Azken saioan, zine independentearen

alde jo dela esan digute, baina horrela ere zaborra besterik ez.

Ez ote da garaia, esan bezala, handimandikeriak utzi eta goian aipaturiko birmoldaketari ekiteko? Zein bide hartu? Dudarik gabe, ohorezkoena, hots, Euskal Herriko artista, zinegile, aktore eta besteren lana promozionatzea, bai gure artean, bai atzerrian.

Ana Larrain
(Oiartzun)

OHARRA: Sail hau, aldizkarian azaldutako edozein gairi buruz edota interesgarri litekeen beste edozeini buruz, **ARGIA**ko irakurleak adierazi nahi duena idatziz jasotzeko txoko irekia da. Gutunak, ahal dela, ez du mila karakter (folio erdi, espazio bi-koitzean) baino gehiago izango; bertan, igorlearen izen-abizenak eta kaleratu nahi duen sinadura agertuko dira, gehienez lau hitzetako titularrarekin batera. Gutun hauek **ARGIA**, 1 eta 2 pabiloiak, Industrialdea, 20160 Lasarte-Oria helbidera bidali behar dira.

H I R U G A R R E N B E G I A

Ama hemen nago, neu naiz!

HERRI arrunta zen orain arte, ezezaguna, merito historikorik egin gabea, historia edo turismo liburuetan azaltzen ez dene-takoa. Oso inportanteak diren batzuei bertan elkar-tzea otu zitzairen, bere ize-na eramango zuen paper sorta sinatzea. Ospera emandako jauzia ikaraga-mia izan da harez gero; batek daki han sinatuta-koak ezer konponduko duenentz baina ukaezina da azkenengo sukalderei-no ere sartu dela hitz ma-darikatua.

Hitzetik hortzera, letagi-nera eta eztarriraino ere badabilki jendeak herri-hori, gogoratu nahi ez du-gun Holandako toki baten izena duena. Aldizkariak

ere ez zuen, nonbait, noti-ziaren begitik urrundu nahi, **ARGIA**k ere aho-skera etengabeko izen ho-rrena komentatu nahi zuen eta, halabeharrez, nahi horrek beste begi ho-netara ekarri du, hiruga-rrenera.

Azken aleko lehenengo 20 orrialdeetan 59 aldiz 59 irakur daiteke zorioneko izena. Sail honetakook ez dakigu hurrengo oporre-tan nora joango garen, baina nora ez garen joango oso argi daukagu.

Oinatzarria legez topa-tzen den hitza utzi eta al-dizkarian aurrera liburu sexista eta eurozentriste-kin egin dugu topo. Koa-dro polita dakar, irudietan datuen oso argigarri.

Hari erreparatzen hasi eta hara zein aurkikuntza zoragarria: protagonis-moari buruzko koadroe-tan % 14-eko portzentaia duen hirugarren atala da-tor. Ez emakumezko ez gizonezko: mugagabea.

Guri ez digu inork azal-du sexoaz jakin nahi eta ez genekien guztia, eta gai-nera, ezin asmatu muga-gabea zeri zegokion, defi-nizio arazoari, sexoaren kalifikazioari... Laika, Rin Tin Tin, Babieta eta abarri mespretxua ez zaiela egin nahi pentsatuz, burura etorri zaizkigun bakarrak aingeruak, Excalibur, Ger-nikako Arbola, Hamme-lingokoaren txirula eta antzekoak dira. Hala bada gaitzerdi.

Terapia freudiarra ere baditugu azken alean. Badira erredakzioan zen-bait kazetari txikitandik desiratura eta etxean aginduta zutenak iritzi publikoarena zela eurena, batez ere publikoarena. Sinadurara bakarrik mu-gatu behar hori gainditze-ko edozer egiteko prest daude, eta joan den astean bik zaindaritza saihestu eta beraiek azaltzen diren ar-gazkiak sartu dizkigute.

Ritxi Lizartza eta **Xa-bier Letona** dira, lehena arbitroz jantzita 32. orrial-dean, eta bestea bizikleta gainean irribartsu 58.ean. Kirola egiten dutela aditu behar gainera.

MIKEL ELORZA

Azala: «Integral». (Minorías Etnicas).

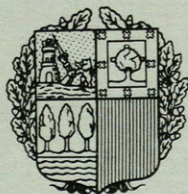
- 7.** Politika kronika. GARBIÑE UBEDA.
- 8.** Estatu gabeko nazioen eta abertzaleen arteko harremanak. AITZIBER YARZA.
- 12.** Politika ttanttaka.
- 14.** Nazioarteko kronika. LUKAS MARTINEZ.
- 16.** Amerikako indioak iraganetik etorkizunari begira. XABIER LETONA.
- 22.** Nazioarte ttanttaka.
- 24.** Euskarak legez mugak, Biana mugarik ez. ALBERTO IRAZU.
- 28.** Eskola Konpentsatorioa, hezkuntza sistemaren 'porrot'aren isla.
- Eroritako aingeruak. MYRIAM GARTZIA.
- 32.** Ehizaren negozioak gero eta etekin handiagoak. AMAGOIA IBAN.
- 36.** Pier-Paul Berzaitz: «Herria da pastoralara zer den esateko epailerik onena». RITXI LIZARTZA.
- 42.** Kultura Kronika. J.J. PETRIKORENA.
- 44.** Filmeak egiteaz gain, erakusketak eta ikastaroak antolatzen ditu.
- Kima, animazioa helburu duen enpresa. JOXI GOIKOETXEA.
- 48.** Pablo Sastrenen narrazio liburua kaleratu berria da. «Mariaren mendea»n gertatutakoak kronika historiko moduan. PATXI SARRIEGI.
- 50.** Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.
- 52.** Kultura Agenda.
- 54.** Argitalpenak.
- 56.** Kultura Ttanttaka.
- 58.** Aukeran.
- 64.** Denborapasa.
- 66.** Apala: lehen heroi, orain traidore? JOSU LANDA.

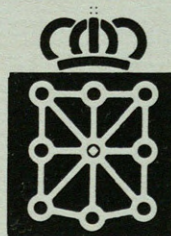
POLITIKA: Euskal Herriko alderdi abertzaleek hainbat lotura dituzte Europar beste alderdi politikoekin. Estatuetan oinarritutako Europa aurrera doan einean alderdi abertzaleek Euskal Herriarentzat leku bat bilatzen saiatzen dira. Taldeak harremanak sendotzen ari dira estatu gabeko nazioetako ordezkariengana hurbilduz maila ofizial eta ez ofizialean ere. **8**

EHIZA: Urriarekin batera ehizarako bedaren irekiera orokorra etorri zaigu. Azken urteotan Administrazio zein federazioek hanturatu zituzten neurrien ezarpenak, aurrez pentsa zitekeenaren kontra, ez du ehiztarien zenbakia gutxitu. Alderantziz, Euskal Herrian gero eta diru gehiago gastatzen da ehizarako material desberdinetan. Askoren afizioa, gutxien negozioa. **32**

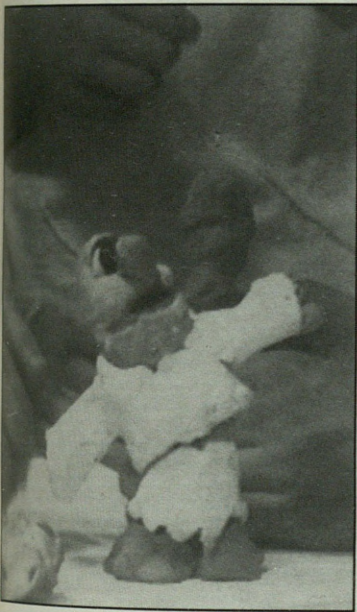
Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

INDIOAK: 5. mendeurrena ziria izan da Amerikako erakunde eta indioen mugimenduentzat. Espainiarren ospakizun izpirituek amorrua biztu dute indioen artean baina, aldi berean, euren egoeraz hobeto jabetu eta etorkizunari begira antolakuntza eta euren pentsamoldea sendotzeko balio izan die. Bepizkunde indioaren garaiak bizi dira eta pentsalari indianistek sustraietarainoko bidaiari nondik ekin asmatu guran ditudute./ **16**

ZINEMA: Nahiz eta duela urte asko sortu, orain dela zazpi inguru hasi zen Kima enpresa animazioko filmeak eta spotak egiten. Plastilina eta marrazki bizidunetako laborimetraiak egiteaz gain, lan talde honek publizitateko lanak eta erakusketak egiten ditu. Aurtengo abuztuan antolatu du, lehen aldiz, haurrei zuzenduriko animazio ikaslaro bat. Bertan, ikasleak arduratu dira filme bat egiteko jarraitu behar den prozesu osaz./ **44**

PIER-PAUL BERZAITZ:

Azken bolada honetan pastoralaren inguruan ezaguna egin bada ere, hogeitau urte luze daramatza muskildiarak euskal kulturaren alde lanean: Guk taldeko kidea, bera kasa kantaria... Lanbidez ekonomilari eta irakaslea, Paben ematen ditu astegunak. Bere iraganaz, pastoralaren gorakadaz eta polemikaz gain, Zuberoako egoeraz kulturalaz ere mintzatu zaigu, polemikarik sortzeko asmorik gabe./ **36**

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda, Aitziber Yarza.

Bilbon: Maite Artola, Myriam Garcia, Maite Iriondo, Xabier Letona, Maite Lizarraga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Nere Portillo, Idoia San Sebastian, Lierni Uribarren, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogotia.

Iruñean: Iñaki Camino, Patxi Larrion.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Gasteizen: Ismael Diaz de Mendivil, Jon Maia, Leire Lopez de Aberasturi, Igone Olarte, Estitxu Ugarte.

Kolaboratzaileak: Iñaki Agirresarobe, Mikel Antza, Xabier Alegria, Edorta Arana, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Gorka Arrese, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Jean Louis Davant, Elhuyar, Joxan Elosegi, Xarlo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Bego Montorio, Imanol Murua, Jaione Ogiza, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Joxe Mari Ostolaza, Bota Punttuba, R.M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegi, Iñaki Uri, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Hizkuntz arduraduna: Mikel Elorza.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Infografia: Beñat Azurmendi, Iñaki Martiarena.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Josu Martikorena.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria, 114 Postakutxa Bilbo, Iratxeko Monastegia 70 3.ezk 31011 Iruñea.

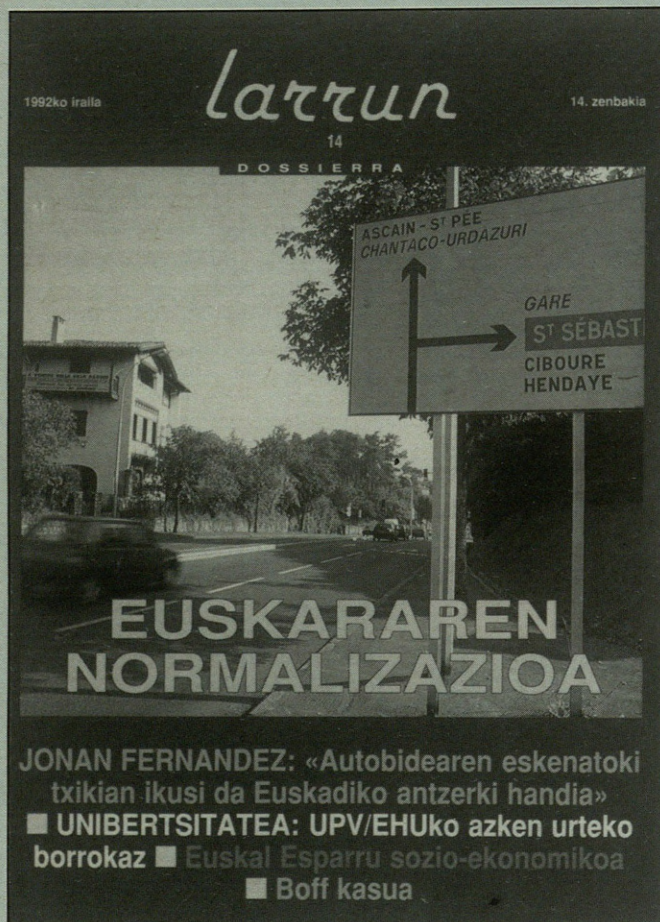
Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63, (948) 17 80 78

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

Larrun

14. zenbakia
kalean

DOSSIERRA

Euskararen normalizazioa

JONAN FERNANDEZ

«Autobidearen eskenatoki txikian ikusi da Euskadiko antzerki handia»

UNIBERTSITATEA

UPV/EHUko azken urteko borrokaz

ERLIJIOA

Askapen Teologiaren ezbaian, Boff kasua

LANGILERIA

Askatasunerako elkartasun berriak

Euskal nazio proiektu bati buruz

Jaso ezazu LARRUN etxean

IZEN-ABIZENAK

HELBIDEA

HERRIA K.P.

HERRIALDEA

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

KONTUAREN ZENBAKIA

(Urtean lau ale. Hego Euskal Herria: 2.800 pezeta. Ipar Euskal Herria: 182 libera).

LARRUN: Industrialdea, 1 eta 2 pabilioiak, 20.160 LASARTE-ORIA

Hauteskundeen kanpai hotsak

HAUTESKUNDEEN atariko lehen kanpai hotsak aspaldidanik ari dira etengabe Espainia aldean. Jose Maria Aznar PPko buruak horretara jarriak ditu ahaleginak, eta baita PSOEko sektore desberdinek ere. Espainiako boterearen erakargarritasunak eraginda, komunikabideei errepertzen dietenek badakite, lea-derrek elkarri harrika egitean barrea eragiten badute ere, horietako baten

alde aukera egin beharraren garaia aurki helduko dela.

Kanpai hotsok EAJkoak eta PSE-PSOEkoak gortu ditu aspaldion, Alderdi Egunaren ondotik hasita. Aste hauetako berririk sonatuenak, EAJren eta PSOEn arteko haserrearenak alegia, kanpaikadak urrun iruditu arren bertatik bertara ditugula gogor-razazi digu.

Nortasun propioaren seinalea jen-

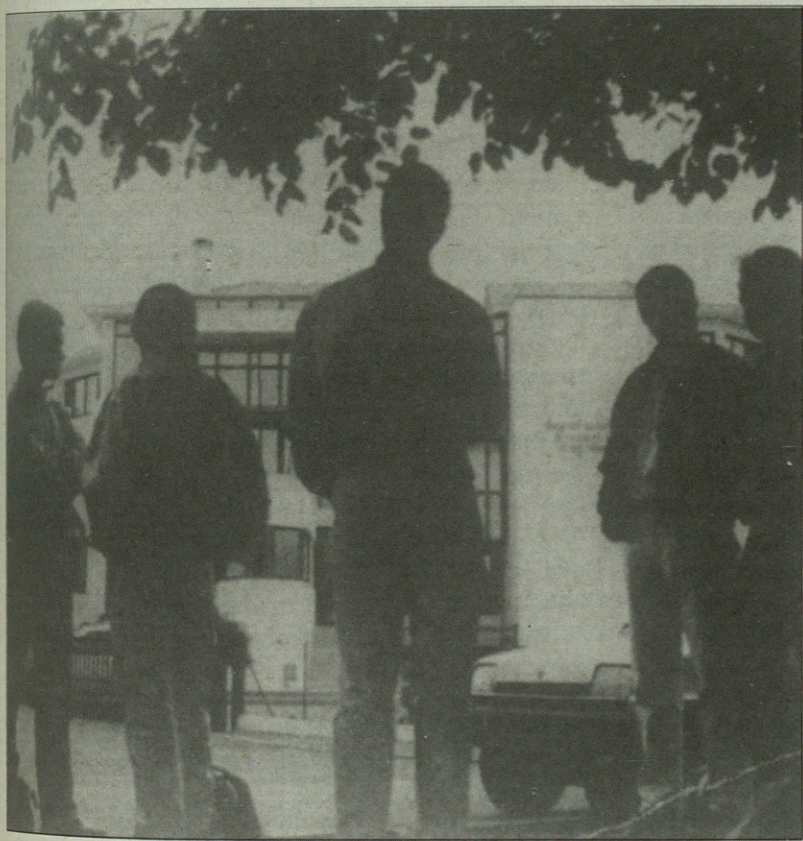
daurrean adierazi nahi duenak ezin du ondokoarekiko lotura estuak ho-rren nabarmen azaldu. Eta lotura es- turik gabe, nola lortu bestalde, indar eta segurtasunaren babes... Horra anbizioaren kontraesana. Horra EA- Jren eta PSOEn zioa.

MAKROSONDEOEN sukarrak ere harrapatu gaitu. «El Diario Vasco» egunkariak egiten dituen inkesten si- nesgarritasuna kontuan izanda, EAK eta EUEk zer pentsa izango dute egun hauetan, nahiz eta bozketek beti ematen dituzten sorpresak.

Inkesta honek dioena egia gerta- tzen baldin bada, EA-EUEn proiektu- aren porrota agerian geldituko li- tzateke. Bi alderdiok Gipuzkoan EAJren eta PSOEn alternatiba izan nahian sortutako elkarketa ez litza- teke alternatiba izatera ere iritsiko. Lehen, bi alderdien elkarketak EAren baitan eszeptiko edo sinesmenik ga- bekorik baldin bazuen, oraingoan uste baino gehiago direla adieraziko luke. Batere samurra ez. Ez EArentzat, eta gutxiago EUarentzat.

EAJrena dugu fenomenorik kurio- soena. Inor gutxiri ahanzi zaizkio aurreko hauteskundeen ostean egindako barrabaskeriak. Denborak, ordea, barrabaskeriek egindako amorrua desagertzea lortzen du. Eta EAJk gora egin dezake berriz ere, al- damenekoei botoak kenduta.

HBk omen du jarraitailerik leia- lena. Gipuzkoan lehen indar gisa mantenduko baldin bada, seinale egindako pausuak okerrak ez direla izan hauentzat. Arbitroaren papera ongi jokatzen badaki HBk.

Urriaren 3an Alberto Aldana Barrena eta Jon Berasaluze errefuxiatuak eta haien lagunak atxilotu zituen polizia frantsesak Azkainen eta Ziburun, Laurence Le Vert epailearen aginduz. Espainiako poliziaren ustez Aldanak postu inportantea du ETaren organigramaren baitan. Madrilekoek 1981ez geroztik zuten eskatua Aldanaren estradizioa.

Estatuturik gabeko nazioen eta abertzaleen arteko harremanak

Europako taldeekin lotura ugari dituzte euskal alderdi abertzaleek. Talde bakoitzak ideologikoki eta politikoki hurbilen duen alderdiekin hasi zituen harremanak, eta Maastricht eta batasun europarra direla eta, alderdiek Euskal Herriaren ahotsa entzun erazi nahi dute eta harreman hauek estutzen saiatzen dira. Honen adibide dugu HBren bultzadaz Brusselan ireki berri den «Herri enbaxada».

EUSKAL alderdiek beraien artean dituzten harreman eta gorabeherak guztiok ezagutzen ditugu, baina euskal alderdi abertzaleek Europan zein joera duten eta norekin mantentzen dituzten hartu-emanak askotan ez da ezagutarazten.

Alderdi bakoitzak bere jokaera eta ideologiaren arabera harreman desberdinak finkatzen ditu eta ofizialki europarlamentuan dauden euskal alderdiek talde desberdinetan parte hartzen dute. Hala ere, era ez ofizialean euskal alderdi batzuen harremanek elkar topo egiten dute.

Harremanak desberdinak izan arren alderdi guztiek kezka bera azaltzen dute estatuturik gabeko nazioekiko eta guztiek mantentzen dituzte herrialde hauetako alderdiekin loturak.

Alderdi abertzaleen artean lau alderdik izan dituzte ordezkariak europarla-

mentuan, baina gaur egun HBko Karmelo Landa eta EEko Juan Mari Bandres besterik ez dira geratzen. EAK eta EAJk, EEk bezala, koalizio baten bidez lortu bait zuten ordezkaria eta beste koalizio kideei utzi behar izan diete tokia.

HB gaur egun maila parlamentarian ezkerreko diputaduen taldean dago beste 60ren bat diputadurekin batera. Talde honetako diputadu aipagarrienak laborista britaniar kritikoak, Or-

hau Maastrichten inguruan bildu zen baina orain Europaren diseinu alternatiboa egitea dute helburutzat. HB gero eta gehiago hurbiltzen ari da Europako ezker tradizionalako sektore batzuegana eta batez ere sektore kritikoengana.

HBK aspalditik mantendu ditu harremanak Europako nazio askatasun mugimenduekin, besteak beste, Korsika, Irlanda eta Britainia-koekin.

Belgikan bertan ere ha-

Ofizialki euskal alderdi bakoitzak bere harreman eremua du, baina askotan alderdi berekin egiten dute topo ●

tzadar taldeko diputadu batzuk, ezkerreko berdeak, komunista frantses, greziar eta portugaldarrak eta Alemaniako sozial demokrazioako batzuk dira. Talde

eremua mantentzen ditu bertako flandiar eta baloiekin, baina batez ere lehenengoekin. Hauen artean ALE taldeko partaide den Volksunierekin dute lotura

aipatu behar da. ALE talde hau 20 alderdi inguruk osatzen dute eta hauen artean EA dago. ALEkoak europarlamentuan Ortzadar taldean sartuta daude eta talderik aipagarrienak Scottish National party, Unione di Populo Corsu eta Union fur Sud Tirol dira. ALE taldea estatuturik gabeko nazioetako ordezkariak osatzen dute eta hau da ideologiarekin batera, gehienetan behintzat, elkar batzen dituen elementua.

EAK talde honen bidez ekialdeko alderdiei ere atea irekitzeko asmoa du, gaur egun mendebaldekoek soilik osatzen bait dute.

Gaur egun europarlamentuan ordezkariak mantentzen duen beste taldea EE da. Berdeak europarlamentuan izeneko talde baten barnean daude eta bertakoak batzen dituzten elementuak ingurugiroarekiko ardura, hirugarren munduaren egoera eta erregioen arazo dira. Hala ere, talde honetan ezkerre eta eskubiaren arteko tirabirak ere izaten dira, berde guztiek ez bait dute arazo askotan era berean pentsatzen.

Orokorrean, EEk ezkerreko alderdiekin mantentzen

**HBk duela
astebete inguru
ireki zuen
Brusselan «Herri
enbaxada»
delakoa, Euskal
Herriak
enbaxada
ofizialki
enbaxada izateko
duen
ezintasunaren
aurreko erantzun
gisa.**

zien ditu harremanak sozial
demokraziatik hasita ezker
batua izeneko talderaino.
Juan Mari Bandres berak

adierazi digunez «erlazio
bauek ez dira aldatuko le-
gealdi hau bukatu bitar-
tean, ni Herrietako Ezkerra

koalizioaren ordezkaria
bait naiz, ez soilik EEkoa.
Hau horrela mantenduko
da nabiz eta PSErekin no-

labaiteko koalizioa egin».

Hala ere, esan beharra
dago EE orain arte ezin iza-
ten zuela nazioarteko so-

Euskal Herriaren «enbaxada» bereziak

BRUSSELAN Euskal Herriarekiko lotura duten eta hau nolabait ordezkatzeko duten bi egoitza daude, baina biak ere oso helburu eta jokatzeko era ezberdinak dituzte. Bata HBk bultzatu du eta bestea, berriz, Eusko Jaurlaritzak finantziatzen du.

HBk ireki berri duen egoitzari «Herri enbaxada» izena jarri diote eta zenbait helburu bete nahi ditu. Alde batetik, Euskal Herriak munduan zehar enbaxadatik irekitzeko aukera instituzionalik ez duenez, Euskal Herriaren subiranotasunean pausu bat ematea eta etorkizunean enbaxada izan daitekeenaren aintzindari izatea. Bestetik, Euskal Herriaren presentzia formala soilik ez izatea lortu nahi da. Botoen bitartez lortzen denaz gain zuzenean ere hiritar eta erakundeei Brusselan leku bat eskaintzea. Guztiei irekia dagoen delegazio bat izan nahi du enbaxada honek.

Enbaxada hau lau solairutako

eraikuntza batean dago kokatua eta parlamentutik oso hurbil dago. Egoitzak zenbait logela eta egongela ditu eta beraz, Euskal Herritik doazenak hartzeko gertu dago. Herri Enbaxadan bost pertsona egongo dira lanean. Jose Arozenak Herri Enbaxadaren koordinatzaile orokorraren papera betetzen du, Pello Lasa ekonomilariak arlo ekonomiko eta sozialaren ardura darama, Sabin Delbado abokatuak arlo juridiko instituzionala gidatzen du, nazioarteko harremanen arduraduna Mikel Egibar da eta Karmelo Landa eurodiputatua ere bertan izango da.

Brusselan bada 1989tik Eusko Jaurlaritzaren Interbask E.A. izeneko egoitza bat. Sortu zenean hainbat istilu izan zen bete zezakeen enbaxada papera zela eta ez zela, eta Madrileko gobernuak berehala eman zien hura enbaxada modura eratzeko debekua. Gaur egun Interbaskek ha-

mabostero aldizkari bat argitaratzen du eta elkarte honen helburu nagusia laguntza teknikoa ematea da, bai pertsoneri eta baita elkartei ere. Elkarrekin egiten duen lana batez ere Euskal Herritik Europarako da.

Bost pertsona daude lanean bertan egun osoz eta batez ere informazioa biltzen aritzen dira. Pertsona hauek Europako Elkarteko gaietan adituak dira, baina ez gai zehatz batean, orokorrean baizik. Elkarrekin hainbatez ere enpresei zuzendua dago, nahiz eta bankoei ere laguntza eman.

Interbaskek estatu gabeko nazioekin, Alemaniako Landerekin eta bestelakoekin harremanak ditu eta garrantzi handia ematen diete bulego arteko harremanei, hala nola Prato-nat katalan, Babierako bulegoa eta antzekoekin erlazioak izateari. Hala ere, argi utzi nahi izan dute ez direla alderdi harremanak, baizik eta instituzionalak.

**Garai batean
europarlamentuan lau
euskal ordezkari egon
baziren ere, gaur egun Juan
Mari Bandres eta Karmelo
Landa besterik ez dira
geratzen.**

zialisten bileretan parte hartu eta bertara joan ahal izateko kazetari modura ere joan izan da EEko ordezkariaren bat. Orain, berriz, EEk bertara joateko gonbitea hartu du dirudienez PSOEk bultzatuta.

EAJk ere orain arte ordezkari izan du europarlamentuan Alderdi Popular Europarraren barnean. Hauek kristau demokratik dira eta bertan daude Helmut Kholnen alderdia, besteak beste. EAJ Kristau Demokratik Batsunaren sortzaileetako bat izan zen 1947 urtean. Talde honetan boto disziplina oso handia da, lehenago aipatu taldeetan ez bezala. EAJk estatu alderdi handiekin mantentzen ditu harremanak batez ere. Alde honetatik jaso izan ditu kritikak EAJk, beste zenbait taldek hau eraginkorra ez dela adierazi bait dute.

Hala ere, eskoziarrak, baloiak, eslobenoak eta bestelako Estaturik gabeko nazioekin harremanak ere badituztela adierazi digute.

EEren baitan zatiketa gertatu zenean nazioarteko harremanen arduraduna zen Ramon Peñagarikano EUera igaro zen eta berak adierazi digunez gaur egun EUEk mantentzen dituen harremanak garai batean EEk mantentzen zituenak dira. Italiako PDSrekin, Alemanian, Belgika eta Herrialde Batuekin. Maila pertsonalago batean Alemaniako SPD, Britainia Handiko Laboristekin eta Irlandako SDLPekin.

EUEkoek oraindik ere etorkizunean zein harreman mantenduko dituzten ez dute aztertu eta EARekin koalizioa egitean aztertuko dute.

Ipar Euskal Herriko alderdiei dagokienaz, Patxa-

Oldartzenek ez du ofizialki harremanik Europako beste alderdiekin, baina hauek garatzeko asmoa badute.

EMAkoak, berriz, Korsen izeneko estaturik gabeko herrien biltzarrean parte hartzen dute. Max Simeone kortsikarrak gidatu eta euskaldunak, kortsikarrak berde batzu eta beste zenbaitzuk osotutako zerrenda daude.

EBk ez dute zuzenean Europako beste alderdiekin harremanik, baina Nazioarteko zailako beraien ordezkaria HB da.

Alderdi abertzaleek mantentzen dituzten harremanak ezberdinak izan arren guztiek azaldu dute ekialdeko aberri berriei atea zabaltzeko asmoa, nazio gabeko estatuekin dauden loturen bidea jarraituz.

Aitziber Yarza

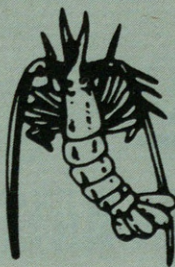
ARGIA txokoak

TXIKI JAI

LASARTE-ORIA
Kale Nagusia
Tel.: 37 09 77

5,30etatik AURRERA
GOSARIAK EGUNERO

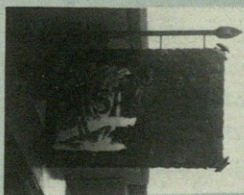

KORTA MARISKERIA

- Ingurugiro eta menu
aproposak
asteburuetarako.

GABIRIA (Gipuzkoa) ☎ (943) 88 71 86

BASAKANA taberna

Giro alaia eta jatorra

Iturriotz 11 BEASAIN ☎ 88 20 23

Ñañarri taberna

Txikia
baina
martxosoa

Kale Nagusia 15 BEASAIN
☎88 06 59

Behin joan ezkerro
ahaztu ezingo duzun

XIRULA TABERNA

Iturriotz 3 BEASAIN ☎ 88 20 23

AMAZKAR TABERNA

Oiartzuarren giroan,
zure zain ...

20180 OIARTZUN (Gipuzkoa)

Alaitsu eta jator
gurekin elkar

Zapa kalea 8 HERNANI ☎ 33 15 06

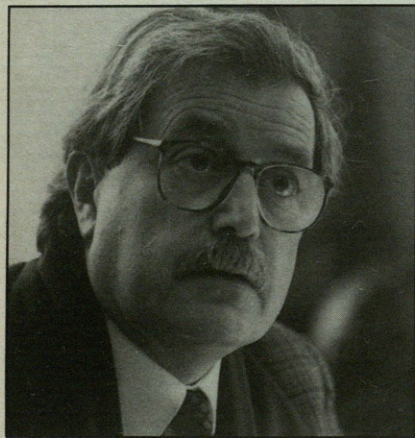

TXARTEL HOTELEAN
Urrut.: 37 01 92
Teléf.:
LASARTE-ORIA

TxARTEL • TxOKO
Jatetxea

GARAIA GARAIAKO JAKIAK

E Z P A L A K

■ PRESO POLITIKOEN DISKRIMINAZIOA KODE PENALEAN

Bilboko Auzitegi Probintzialeko lehendakaria den Joaquín Giménezek preso politikoek zigor osoak bete behar izatea inkonstituzionala izan daitekeela adierazi du. Kode Penal berriaren arabera, preso politikoei ez zaizkie, besteei egiten zaien legez, zigorrak murriztuko.

Kode berriak diskriminazioa dakarrela adierazi zuen, eta aldi berean, ezin daitekeela ulertu preso guztiek zigorrak gutxitzea lortu ahal izatea eta preso politikoek, berriz, zigor osoa bete behar izatea, eginiko lege-haustea oso larria bada ere.

Joaquín Giménezek ustetan sistema demokratikoak legearen eta normal-kuntzaren aldetik jo behar du. Edozein delinkuentzia erarentzat sistema penal berri baten aurreraikuntza den oro aparteko legea da, eta aparteko legeek askotan legearen salbuespenak izaten bukatzen dute.

Bilboko Auzitegi Probintzialak Kode Penal berriaren beste zenbait arlo ere kritikatu zituen, hala nola abortoari buruzko legea.

■ ENAM-I BURUZKO INFORMAZIOA DIRU

TRUKE Azken aldian ezker abertzale mugimenduaren inguruko hainbat pertsonari enpresa batek dirua eskaini die informazioaren truke. Eskutitzean ez zen enpresari buruzko informazio gehiegirik ematen. «Azterketa eta abolku politikoa emateko, eta ezkutuko informazioan adituak» di-rela besterik ez zen adierazten.

Bidalitako eskutitza honela hasten zen: «Zugan interes handia dugu mantentzen dituzun lotura politikoak eta ENAMi buruz duzun informazioa dela eta. Zurekin barreman komertziala hasi nahi dugu. ENAMi buruz duzun informazioaren truke, baste-ko, bilabeteko 150.000 pezeta eskaintzen dizkizugu».

Eskutitz honetan ez zen inolako izenik edo sinadurarik ageri, eta berriekin harremanetan jartzeko era egunkari batean iragarki bat ezartzea izango litzateke —testu jakin batekin—, eta telefono zenbaki bat ere agertzen zen.

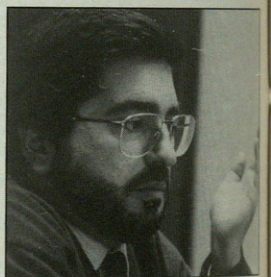
■ EAJ HIRU URTEZ SENATUAN GALDERARIK EGIN GABE

Legealdi honek hiru urte beteko ditu epe laburrean, eta hiru urte hauetan EAJko senadoreek ez dute inolako galderarik egin. Goi ganbarako taldeen ekintzei buruzko datu ofizialen arabera, sei parlamentariz osoturiko EAJko talde parlamentariak ez du berrezko ekimenen ondorioz inolako galderarik egin Gobernuak erantzun dezan. Ez dute ez ahozko galderarik, ez idatzizkorik ezta interpelazioz ere ezarri.

«Gobernuak aukeratu behar du ETArekin negoziatzeko momentua. Azken urteetako esperientziak prozesu hau inoiz ez dela apurtu erakusten digu, nabiz eta gora beherak eta aldaera ezberdinak egon».

Juan Cruz Alli. Nafarroako gobernuburua. Deia, 92-IX-29

«Gipuzkoan ez dago oposizioak zentsura mozioa aurkezteko aukerarik ezta gaitasunik, eta Foru Aldundiak honek ororen gainetik jarraituko du».

Jesus Egiguren, Gipuzkoako PSE-PSOeko idazkari nagusia. Egunkaria, 92-IX-27.

«Aurten eguraldi txarrari eskertu behar diogu Alderdi Egunean txorakeria gutxiago esan izana».

Gregorio Ordóñez, Gipuzkoako PPko lehendakaria El mundo, 92-IX-28

G O R D E T Z E K O A K

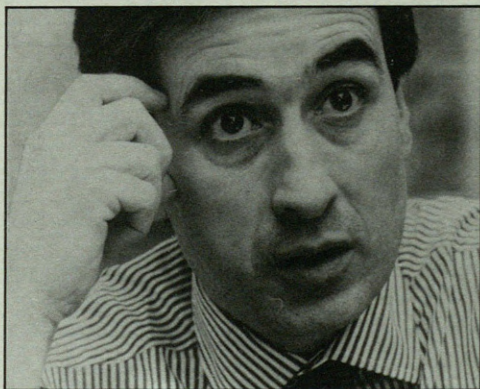
ARAZOAK BILBOKO UDALEKO PLENOAN

EA, **HB**, **PP** eta **EEk** Bilboko Udaleko plenoa bertan behera utzi zuten, Udala osatzen duten sei alderdien artean ordubeteko elkarrizketa izan ondoren. Jokaera honekin oposizioko lau alderdiek gobernu taldearen «demokrazia ezaren» aurkako jarrera azaldu nahi zuten eta, aldi berean, pleno eta informazio batzar gehiago eskatu zituzten.

K A R T A J O K O A N

enbido...

...ordago!

«Espainian transizio garaia gizartearen gebiengoak Konstituzioan agertzen den egitura instituzionala babestu zuenean amaitu zen, baina Euskal Herrian alderdi politiko batzuek ez dute Konstituzioa onartzen eta beste batzuek estatutua ere ez dute oso ki bereganatzen»

Nicolas Redondo Torrerós,
Bizkaiko **PSOEko** idazkari
nagusia
Egin, 92-IX-27

«Argeleko elkarrizketen ondorioz ENAMek lortu zuen sinesgarritasuna EAJrentzat jasangaitza izan zen. Honen adierazle dira azaltzen duen 'umekeria politikoa' eta Euskal Herria eta beraien interesen arteko ezberdintasunak»

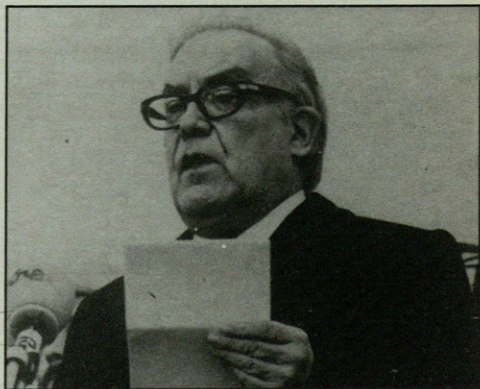
Elene Beloki, euskal preso
politiko ohia
Egin, 92-IX-27

«ETA eta Estatuak historikoki posible eta politikoki zentzuzkoa dena negoziatu behar dute. Hau da, presoen askatasuna eta exiliatuoen etorrera armak uztearen truke».

Txema Montero, abokatua
El diario Vasco, 92-X-1

RAMON JAUREGI

Xabier Arzallusek Alderdi Egunean Estatuari egotzi zion gaur egun Euskal Herriak jasaten duen krisi ekonomikoa. PSE-PSOEek berehala erantzun zion Xabier Arzallusek esandakoari: «Bere hitzek ez dute sinesgarritasunik denok ezagutzen bait dugu azken urteotan Gobernu sozialistak landutako aurrekontuetan EAJk izan duen erantzukizuna». PSE-PSOEren ustez EAJk, «diskurtso autokritiko, errealista, serio eta modernoagoa egin beharko luke bere diskurtso biktimista aldatuz. Euskaldunon arazoa, ekonomikoa barne, gurea bait da eta gure esku bait dago irtenbidea ematea». Hala ere, Ardanzak ezberdintasun edo arazoak PSOErekin dituzela adierazi du, eta ez PSEREkin ●

LUIS MARIA RETOLAZA

BBBko lehendakariak erantzun gogorra eman die PSOEek egindako kritikei, «betetzen dituzten lanetan gustora ez badaude instituzioak utz ditzatela» esanaz. BBBren ustez, «EAJk bakarka edo PSEREkin batera gildatzen dituen instituzioen aurka joatea edo hauek mehatxatzea, hauek bultzatzen dituzten koalizioa ezbaian jartzen da». BBB ez dago prest «era zintzo eta erantzulez herri honetako politikan bere papera betetzeko gai ez denarekin» inolako akordiorik sinatzeko. BBBk eginiko adierazpen hauek Ardanzak esandakoarekin ere ez datoz bat, EAJ eta PSEren arteko haserrea nahiko nabaria bait bai adierazpen hauetan eta baita EAJko beste zenbait buruk egindakoetan ●

Salbuespenaren kolorea

USTELKERIAREN kolorea non-baiten bizia bada, horixe da Latinoamerika. Militar eta botere atzerakoien erresuma izan da mendeetan. Esku gogorra eta egurra herriarentzat, eta erabateko askatasuna eta kontrol eza agintarientzat. 80etako hamarkadan, militarrek demokrazia liberalei egin zieten leku baina mundua aldatu behar zutenek, errealitatean ez dute gauza larregirik aldatu. Are gutxiago, ustelkeria eta mesedekeria kontuan izanez gero. Ikusi besterik ez bestela Argentinako lehendakaria den Carlos Menem eta bere familiak iragandako *Jo- magatearen* kontuak. Edo Mexikoko Carlos Salinas de Gortari eta Luis Salinas bere anaia-arenak, edo Venezuelako Carlos Andrés Pérez lehendakariarenak, edo...

Edo ugari dago, zalantza barik. Baina orain, bati behintzat, mozorroa munduaren begi bistan kendu diote. Brasileko Fernando Collor de Mellok eraikitako inperioaren ustelkeria nabarmen garatu da eta, konstituzioa erabiliz, lehendakaritzatik egotzi eta epaituko duten Latinoamerikako

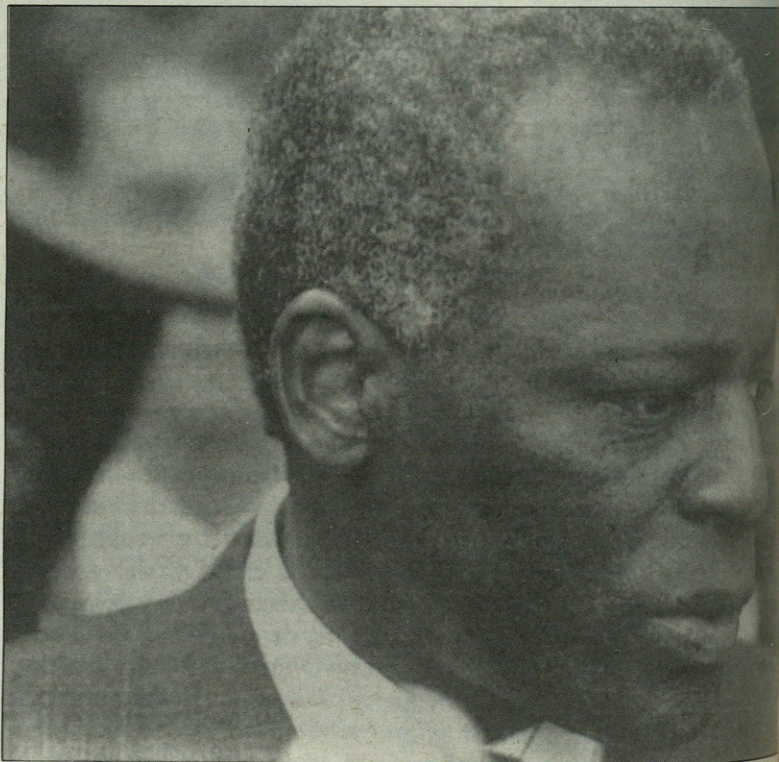
lehen kasua izango da. Lotsaz ordaude brasildarrak, 1959tik sufrituak unibertseleko aukeratutako lehendakaria, Collor de Mello, m. horretan bota behar izateagatik. Exenplu txarra ei da. Beste aska aldiz, aitzindari izatearen exenplu la eta goretsi egiten dute brasildarrak jokaera.

Prozesua, dena den, hasi besterik ez da egin eta ikusteko dago orain emaitzak noraino iritsiko diren. Ustelkeria guztiak eta hauek ukatu tuzten pertsonaia guztiak ukatu benetako interesik badagoen.

Bestalde, *Collorgatea* moduko kandaluak gertuago ere ugari tuzten ditugu. Ikusi besterik ez, PSOE, edo Italiako kasua, batzuk patzeagatik.

— Collor de Mellorena, ustelkeriagatik lehendakaritzatik egotzi eta epaituko duten lehen kasua izango da Latinoamerikan ●

Gerra hotza berotu eta desagertu zenean, berak iraunarazitako gatazka ugari geratu ziren zintzilik munduan. Angolakoa, esate batera. Irailaren 29 eta 30ean, independentzia lortu zutenetik (1975) lehen lehendakaritzarako hauteskunde libreak burutu zituzten, bi hautagai nagusirekin: orain arteko lehendakaria izan den MPLAko (Angolaren Askatasunerako Mugimendua) Jose Eduardo Dos Santos batetik, eta Jonas Savimbi bestetik, UNITAko (Angolaren Erabateko Independentziarako Batasuna) goreneko buruzagia. Hasierako kontakteten arabera, Dos Santos (botoen % 55,5) samur ari zitzaion gailentzen Savimbiri (% 21,4). Batak zein besteak irabazi, dena den, garrantzitsuena da 16 urtetako gerraren ondoren ea alderdiak emaitzak onartzeko gai izango diren ala ez.

TERMINOLOGIA

Lehiaketa: Gauza bera lortu gura dutenen arteko norgehiagoka.

Merkatu lehia dela eta, azken urteotan biziki ugaldtu dira komunikabideetako lehiaketa edo antzerakoak. Eta nik ere ez nuke atzean geratu gura. Txoko honetatik —nahiz eta ez daukadan zuzendaritzaren baimen ofizialik—, lehiaketa bat proposatu nahi dizuet, eta ez makala gainera. Lasai, oster, bu-nua apur bat estutze kontua besterik ez da eta. Duela gutxi, Butros Ghali Nazio Batuen Erakundeko idazkari nagusiaren adierazpen batzuk irakurri nituen aldizkari batean: *«Egipton nagusi bakarra nuen, baina bemen 15 ditut»* (Segurtasun Kontseiluko 15ak). Segidan, kazetariak batzuk besteak baino 'nagusiagoak' zirela aipatzen zuen, eta bat batez ere... Trebetasunez utzi zuen airean galdera, eta ni jakinminak jota. Zuei luzatzen dizuedan jakinmina, hain zuzen. Nor da? (Erantzuna datorren alean).

EUROPAKO Komunitateko oilotegian iragan asteetako giro aldrebestuak hobera egin beharrean txarrera doala dirudi. Oilarrek mokoka jarraitzen dute. Alemaniako agintariek, britainiarrek libarren jaitsieran izandako akatsak pasatu zizkieten komunikabideei eta horiek berpiztu dute adierazpenen gerra. Ondorioz, Erresuma Batuko prentsa zein oposizio buruzagiek gogor eskatu dute Lamont britainiar Ekonomia ministroaren dimisioa. Horrez gain, lehen ere Major lehen ministroaren egoera nahiko gaitza bazen ere, eskandalu honek bera ere kolokan jar dezake.

Lukas Martinez

MUNDUA EZ DA BIRIBILA

Bikingarrak eredu?

HERRIALDE txikiak, oraindik ere, ez dira eredu askorentzat. Bigarren Mundu Gerraren osteko nazioarteko banaketa politikoan ez zegoen leku handirik Estatu Batuak edota Sobietar Batasunaren esparruetatik aparte. Ezagutu ditugu, dena den, herrialde nano batzu, irreberentziaz aritu direnak potentzia nagusien aurpegira.

Pasa den hamarkadan epotxa nikaraguarra izan zen kasurik kasuena. Gorbatxoven garaian ere Baltikoko errepublika txikiak bide zuzenetik abiatu ziren independentzia nazionalera Moskuko mehatxu bortitzak desafiaturik.

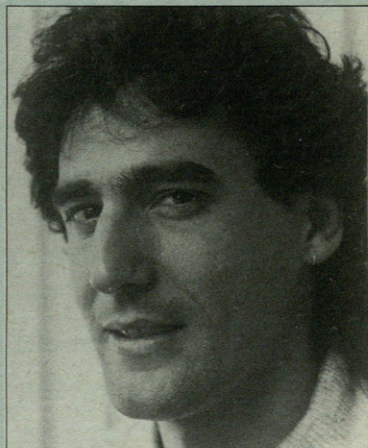
DANIMARKAKO bikingarrak dira, oraingo honetan, proiektu erraldoi europarrari desobedientzia agertu diotenak eta ez da txantxetakorik izan. Iparreko (normand) gudariek ez zutela beldurrik ezagutzen, irakurri genuen bere literatura epikoan, eta Maastrichteko aferan agerian geratu da. Europako boteretsuenek madarikatu dute bere jarrera inkonformista.

Bost milioi biztanleko herri txiki honek (azkenengo Futbol Txapelketa Europarra irabazteaz gain) mundu osoari erakutsi dio demokraziaren bidea nondik dabilen. Groenlandia, Faroe eta beste koloniek izandako portaerak, bertako populazioaren nahiak errespetatuz, ez du konparatzerik beste potentzia kolonialekin.

Danimarka eredua izan daiteke ere ekologiaren alorrean. Energia alternatibo eta bigunen garapenean aurrerapauso galantak eman dituzte eta sortu den kontzientzi eta praktika ekologikoa dugu, enbidiatzeko oso.

BAINA ez dago gauza perfekturik. Irailaren hasieran Lass Sun itsasontziak berri txarrak ekarri zizkigun. Danimarkako gobernuaren onespenerekin, bere altzairu fabrikek hondakin toxiko eta arriskutsuak bidaltzen zizkiguten, merkeago izanik, bere etxetik kanpo kaka laga nahi zutelarik. Euskadiko ekologisten kezkari, Ingurugirorako ministroariak zera erantzun die: gobernu espainiarrek eta enpresek legalki eta bere borondatez hondakinak eskatzen dizkigutenez, ez dugu zertan aldatu behar.

Hau ez da izan bikingotarren irizpidea beste arazo gertuagoetan. Badakigu logika kapitalistak eta merkatuaren dinamikak prezioen hizkuntza ulertzen duela bakarrik, baina ez al da une aproposa euskal jendearen osasuna eta subiranotasuna errespetatzeko? Ez gaitzen ezkorrak izan. Danimarka txikiak bere jarrera hau alda dezake.

IÑAKI BARCENA
EHuko zuzenbideko irakaslea

Amerikako indioak iraganetik etorkizunari begira

Bostehun urte bete dira Abya Yalako lurralde haietan Colonek lehen gurutzea jarri zuenetik. Ahalik eta zaratsuen ospatzen saiatu izan dira espainiar agintariak, ozenago erantzuten saiatu izan dira Amerika osoko herri indioak. 5. mendeurren honek, besterik ez bada, euren sustraietan arakatu eta nortasun indioaren finkatze ahaleginean gogor sendotu ditu. Amerikaren konkistari ekin diote.

AURKIKUNTZA eizen hasieran, eta horrela jarraitzen du izaten askorentzat. Baina aurrerakoitasunaren mozorroa eta inperialismo kutsuak atzean utzi nahian, Colonekin hasi zen gertakizun hura «kulturen topaketa» moduan birdefinitu izan dute espainiar agintariek. Ezin esan topaketa izan ez zenik, bi kultur eredu topo egin zuten orduan eta, baina indioek eurek dioten moduan, topaketa baino erabateko 'txokea' izan zen. Kamioi pisutsua eta bizikletaren artekoa, indarra eta bitartekoei dagokienez behintzat.

Txoke basati horren 5. mendeurrena ospatzen dute kamioiaren oinordekoek; bizikletarenek, oster, urriaren 12 hau iragan besterik ez dute egiten. Ez ordea iragate pasiboa. Mendeurren honek zerbaitetarako balio badie Amerika

osoko herri indioei, oraindik hilik ez daudela eta badela etorkizunik jabetzeko izan da. Herri indioen antolakuntza mailak bilakaera izugarria ezagutu du azken

urteotan: kongresuak, manifestazioak, koordinakundeen sorrerak... «500 urte indigena eta herri erresistentzia» kanpaina izan daiteke jarrera horren adierazle

Infernurako bidean

«**ESPAINIARREK** buruzagi indio bat harrapatu eta, armen indarrez, bere jainkoak alboratu eta, erregearen meneko izan eta kristautasuna hartzea esijitzen zioten. Praile bat gurutze batekin hurbildu zitzaion, honen aurrean belaunikatu behar zen eta fede berriaren printzipioak bereganatu behar zituen. Itzultzailea medio, buruzagiak, bere jainkoak —eguzkia, ilargia...— betirako bizi zirela eta berak ezin zuela gurutze batean hiltzorian zegoen jainkoa gurtu jakinarazi zien. Jarrera horren aurrean heriotz zigorra jarri zioten. Konkistatzaileen kapitain batek ezagutarazi zion sententzia: bizirik erreko zuten eta, beraz, infernura joango zen. Baina jaunartzea egiten bazuen ez zuten erreko, *garrote vilaz* hil eta orduan zerura joango zen. Buruzagi indioak sententzia entzun ondoren galdera bat egin zion: eta zuek hiltzean nora zoazte? Kristau ona, hiltzean, zerura doala azaldu zion kapitainak. Berehala erantzun zuen buruzagi indioak: erre nazazue orduan.

ezagunena, baina erresistentzia aktiboaren izpiritu herri indio guztietara hedatuta da.

5. mendeurrenak sortutako joan-etorri guztien esker, herri indioek gaur egun euren kultura eta nortasunaren berreskurapenerako daramaten bide desberdinez zerbait gehiago dakigu.

Etorkizuna beraien eskuez lantzeko duten eskubidea gero eta indar handiagoz aldarrikatzen dute indianistek. Nola jorratu bide hori? Horra hor koxka, baina gauza bat bederen argi dute: oinarrian, indioen pentsamendu politikoak mendealdeko zibilizazioen pentsamenduen erabat aurkakoa da.

Nondik nora?

Alabaina, 500 urtetako menderakuntzak era guztietako pentsamenduetan errealitateak uzten ditu eta horien aurrean ere jarraitzen desberdinak dira: norena da Amerika?, Kultura mestizorik ba al da? Eta egungo estatutuak? Eskuma ala ezkerre, ala bat ere ez? Kristatutasuna, sektak... Eragile eta gait

Herri indio askok erabateko *apartheida* bizi dute, euren lurraldeetan gehiengoa osatu arren, botereguneetatik erabat kanpo daude, eta gehienetan miseria gorrian.

dera ugari oraindik hastapenetan diharduen indioen antolatze prozesuan.

Pentsamolde indianista desberdinak daude, mugimenduak estatu bakoitzean hartu duen garrantziaren arabera batez ere. Erradikalenak integrista edo fundamentalista moduan eza gutzen direnak dira, eta gaur egun, 90 urterekin,

zibilizazioa guztiz arbuiatu, eta kolonbiar aurreko zibilizazioaren itzulera bultzatzen dute. «Amerika indioentzat» litzateke euren leloa.

Demetrio Cojtik Guatemalan edota Ramiro Reina-ga 'Wankar'ek (Faustoren semea) Bolivian bultzatzen duten erabateko erresistentzia kulturalarena litzateke

debaldeko garapen eredu guztiak alboratuz. Mendealdeko zenbait lorpen gizatieriaren lorpenentzat jotzen dituzte eta, beraz, horiek erabiltzearen alde leudeke. Euren herrien etorkizuna aspaldiko estatu indioen berreskurapena ekarriko duen iraultza batetik dator, Estatu maia Ertamerikan eta inka Andeetan. Hauen ustez, askatasuna indioak Kristo eta Marxetik askatzea lortu ondoren etorriko da.

Hirugarren bidea, euren herrien borroka Europako nazionalismoen —euskaldunak, katalanak, kortsikarrak, eskoziarrak...— borrokarekin parekatzen dutenena da. Txileko maputxeak, Panamako kunak, Ekuadorrekoak... Eskakizun nagusiena, euren nortasuna garatzen utziko dien autonomia politikoa eska-

■ **Lurra eta lurraldetasun eskubideak, hizkuntza eta autodeterminazioa dira indioen eskakizunen ardatzak** ●

Fausto Reinaga da beren pentsalari garrantzitsuenetakoa. Faustok kristautasuna kapitalismoarekin lotzen du eta sozialismoa indigenismoaren aurkakoarekin. Mendebaldeko kultura eta

beste korrante bat. Honako hauek lirateke euren pentsamenduaren ezaugarri nagusienak: oinarri indioen berreskurapena medio, sozialismoaren antzeko zer-bait eraikitzea, baina men-

«Nola salerosi zerua edo lurraren berotasuna?»

«WASHINGTONEKO

buruzagi gorenak, gure lurraldeak erosi nahi dizkigula jakinarazi digu berba onez. Biziki pozten gaitu keinu honek, jakin soberan bait dakigu gure adiskidetasuna zein gutxi behar duen. Eskaintza kontuan hartu gura dugu, badakigulako jakin ere, horrela egingo ez bagenu aurpegi zuriek su-armez lurrak kenduko lizkiguketela.

Baina, nola saleros dezakezue zerua edo lurraren berotasuna? Arrotza egiten zaigu ideia hori. Airearen freskotasuna edota uraren dirdira ez dira gureak. Nola izan litezke ero-

siak? Jakin behar duzue lur honetako zati bakoitza sakratua dela nere herriarentzat. Orri berdea, hondartza hareatsua, basoko lainoa, arbola arteko egunsentia, intsektu arreak... Nere herriaren esperientzia eta gogoeta sakratuak dira. Gizon txuriaren hildakoek euren lurrak ahazten dituzte izarren arteko bidaiari ekiten diotenean. Gure hildakoak, ordea, ez dira inoiz gure lurretik aldentzen, ama bera da eta. Bere alderdi bat gara eta lore lurrindua, oreina, zaldia

eta arrano handiosoa gure anai-arrebak dira. Haitz harkaitsuak, zelai hezeak, zaldiaren gorputzaren berotasuna eta gizakia: guztiak familia berekoak dira.

Ibai eta errekaetoetan zehar abiatzen den ura ez da ura bakarrik, gure arbasoen odola ere bada. Salduko bagenizkizue, sakratuak direla gogoratu beharko zenukete, eta horrela erakutsi zuen seme-alabei. Errekak ere gure anai-arrebak dira, egarria asetzen digutela, gure kanoak eramaten dituzte eta arrainez horni-

tzen gaituzte. Lakuetakoa ur gardenen printza marmutsu bakoitzak, gutarren bizitzen gertakari eta oroimenak azaltzen dizkigu gainera... Uraren zurrumurrua nere aitaren aitarren ahotsa da (...).

Txuriak ere desagertuko dira. Beste tribuak baino lehenago akaso. Gizakiak ez du bizitzaren sarea ehundu. Hari horietako bat besterik ez da, eta sare hori apurtzeko ausardia nahiko baldin badu, hondamendiak harrapatuko du».

Seattel buruzagi indioak 1819an EEBBetako James Monroe lehenakariari idatzitako gutuna.

tzean datza. Behin beste sektore batzuekin berdintasun maila lortu ondoren, beste talde sozial batzuekin batuko lirateke gizarte berdintsuagoa eta estatu pluri-etnikoa lortu asmoz.

Laugarrena litzateke moderatuen baina indar handikoa zenbait lekutan, Mexikon esaterako. Hauek, erakunde indioak estatuko politika mailako beste alderdi eta mugimenduetan sartzea proposatzen dute, baina eurenak utzi barik. Euren ikuspuntutik, oraindik ez da aldaketa erradikalak eskatzeko garaia, lehenbizi indar eta esperientzien batuketa behar da, etorkizunean eskakizunek garantiak izan ditzaten. Mexikon, zapoteko, mixe eta beste herri batzuek oposizioko Erreforma Demokratikoaren Alderdiari laguntzen diote gobernuko Iraultza Institutuzionalarekin Alderdia boteretik kanporatzeko.

Ia bi milioi indio bizi dira Estatu Batuetan.

Era batera ala bestera herri indioek garbi dituzte euren erreibindikazio eta lan ardatzak: lurra eta lurraldetasun eskubideak, hizkuntza eta autodeterminazioa. Boliviako Potosi herriko Hugo Medrano bu-

ruzagiak dioen moduan, originaltasuna da garaipenaren ardatzetariko bat. «Beste errealtate batzuen erantzule ziren ideietatik bizi izan gara. Erdigune eta periferiaren arteko dialektika sortzen zen, nabiz eta

erdigune hori garaiekin bat aldatzen joan izan den basieran Espainia, gure Europa eta, azkenik, Estatu Batuak. Orjinalak izan eta gure nortasuna berreskuratzeko ordua heldu zaigu.

Mestizo eta indioak?

Indiar mugimendu eta pentsamendu honek berpizkunde garaia bizi duela esaten da eta honez gero geroezinezkoa dela. Indioak beti izan du bere baitan erresistentziarako deitadarra. Askotan isiltasuna eta asimilaketa faltsu bat izan da bere arma. Kristautasunaren sinbologia eta sinismena bereganatu baina, aldi berean, bere sustraiak eta ohiturak ahanzi barik. *Puchamama*, Ama Lurra, eta euren ikuspegi kosmikoa alboratu barik.

Latinoamerikako kulturaz ugari egiten da berba, kul-

NAZIO INDIOA

- 1.- Inuit / Aleutiarrek
- 2.- Ata paskoak
- 3.- Haidak
- 4.- Nez-Perces
- 5.- Yumak / Pomak
- 6.- Shoshoneak / Uteak
- 7.- Hopi / Nabajoak / Apatxeak
- 8.- Toltekek
- 9.- Aztekek
- 10.- Maiak
- 11.- Txibtxak
- 12.- Ketxua-aimarak
- 13.- Maputxeak
- 14.- Fuegotarrak
- 15.- Alglokinoak
- 16.- Irokesak
- 17.- Dakotak (Siux)
- 18.- Muskojiak
- 19.- Txeiene-Arapajo-Komantxeak
- 20.- Kaddoak
- 21.- Karibeak
- 22.- Arawak
- 23.- Jibaroak
- 24.- Gesak
- 25.- Tupi / Guarianiak
- 26.- Txarruak
- 27.- Pueltxeak

Indioen pupul. guztira	Kokapena	Guztira milioitan	Popul. indioa
+%50	Peru	20	11.000.000
	Bolivia	6,5	5.000.000
	Ekuador	9,5	5.500.000
	Guatemala	8	5.000.000
%5-%50	Mexiko	85	12.000.000
	Honduras	4,5	500.000
	El Salvador	5,5	800.000
	Belize	0,2	15.000
	Guaiana Fr.	0,09	6.000
	Txile	12	1.200.000
0-%5	Kanada	25	280.000
	EE.BB	235	1.500.000
	Nikaragua	3	150.000
	Costa Rica	3	20.000
	Panama	2,5	80.000
	Kolonbia	30	500.000
	Venezuela	18	300.000
	Guaiana	1,2	40.000
	Surinam	0,5	15.000
	Brasil	140	250.000
	Paraguay	3,5	80.000
	Argentina	30	500.000
	Urugay	2,5	?
	Kuba	?	?

Iturria: Jazten

Populazio indioak, orohar, zuri eta mestizoak baino jaiotze tasa handiagoa du.

tura mestizoaz alegia. Alabaina pentsalari indianista askoren ustez kultura hori ez da esistitzen, mendebaldeko edo kultura latinoaren emaitza txar bat besterik ez litzateke. Mestizoak indiar nortasuna galdu duten indioak dira hauentzat, eta aita zuriaren seme-alabak direla gogoratu beharrean, ama indioa dutela gogoratuko balute, euren nortasun indioa berreskuratu ahal izango lukete.

Baina, kasurik onenean ere, zer ondorio ekar dezake berpizkunde honek? Rafael Gómez Parra eta Angeles Martínezek, «Indioak Amerikaren errekonkistara» argitara eman berri duten euren liburuan, airean uzten dute galdera baina aldaketa bederen iragartzen dute: «Askok, emaitza bi kulturen nabastea —mendebaldekoa eta indioa— besterik ezin daitekeela izan esango dute. Horrela gertatuko de-

la dirudi, baina nork menperatuko du nor? Mendebaldeko pentsamoldea nagusitzen bada gutxi aldaturiko dira gauzak; pentsamolde indioa nagusitzen bada, oster, Amerikak jasan dezakeen aldaketa antologikoa izan liteke».

Hego eta Ertamerikan, berpizkunde horrek bere fruiturik onenak emanda ere, ez da erraza aldaketa antologiko hori irudikatzea. Hala ere, azken urteotan munduak ezagutu dituen aldaketekin jadanik zaila da ezerri ezetz biribila ematea. Baina eta Iparramerikan, Kanada eta, batez ere, Estatu Batuen menpe dauden herri indioak zer? Ekuador (% 43) eta Perun (% 47) populazio erdia indioa da, Gautemala (% 66) eta Bolivian (% 71) indioak nagusi dira. Areago, Andean biztanlegoaren % 85 indioa da. Herrialde guzti horietan, beraz, *apartheid* antzeko bat bizi dutela esan liteke, botereguneetatik erabat aldentuta eta miserian bizi bait dira. Baina Iparrameri-

kan? Mexikon 12 milioi indio bizi dira baina Estatu Batuek eta Kanadan bi milioi besterik ez. Desagerpena uxtuko lukeen lurraldeen autonomia politikoa lortzea litzateke herri hauen helburu nagusia.

Shoshoneak, nabaioak, dakotak (siouxak), apatxeak... Telebistatik ikasitako izen gaizto'ek egoera larria bizi dute, baina iparrean ere gero eta ekimentsuago agertzen da indiar mugimendua. Populazioari dagokionez ere (EEBBetan 1980an milioi t'erdio indio), % 37,2ko hazkundeaz egagutu dute azken hamarkadan

(1990ko erroldaren arabera). Gaur egun honako lurraldeetan biltzen da indioen populazio handiena: Oklahoma —txerokiak, txeieneak, arapajoeak...—, Arizona —nabajoak, apatxeak, hapiak...—, Mexiko

■ Pentsalari indio gehienen ustez kultura mestizoa ez da esistitzen ●

Eta mundua sortu zen

«GAUA zenean, hots, mundu honetan ezer ez zegoenean, argia han sartuta zegoen, Chiminagaua izeneko gauza handi baten. Argi hori, Jainkoa, berez zuen argia erakusten hasi zen, eta horrela hasi ziren sortzen gauzak; sortu zituen lehenbizikoak hegazti beltz batzuk izan ziren, handiak. Eta hauei, izan eta une berean, munduratu eta mokoetatik arnasa edo airea botatz abia zitezen agindu zien; aire erabat garbia eta dirdiratsua zen; hegazti handiek agindutako guztia bete zutenean, mundua gaur egun dagoen bezala geratu zen, garbi eta argitsua».

Ama Lurraren sorrera azaltzen duen Txibtxa herriaren mitoa.

Berrian —zuniak, apatxeak, nabajoak...—, eta Hego Dakotan, siouxen herrialdea. Langabezia eta alkohola dira herri hauen arazo larrienetakoak. Hauetariko herri askoren artean % 50 langabezian dago; eta alkoholari buruz, oster, indiar erakundeetako buruzagien esanetan, «behin eta berriz, Estatu Batuek erabili duten arma kimikorik zabarrena» da.

Xabier Letona

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g
ASTEASU

EKO VILLALBA
San Juan Kalea, 9
EIBAR

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

AUTOSERVICIO GORA-BERA
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

EKO EUOMAR
Nafarroa ibilbidea, 37
ZARAUTZ

SUPER ANDONAEGUI; C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO - DONOSTIA

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI

EKO IRUN
Blas de Lezo, 22
IRUN

EKO LEZO
Avda. Jaizkibel, 1
LEZO

EKONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz-Kalea, 1
ZUMARRAGA

SUPER RENTERIA
Vicente Eliceigi kalea, 5
ERRETERIA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, z/g
BERAUN - ERRETERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

EKO LEGAZPIA
Urola s/n
LEGAZPIA

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatagunea, 7
Hirigintza (ARABAKA jaietxearen aldean)
HONDARRIBIA

BETI MERKEK
Ioiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larraxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR

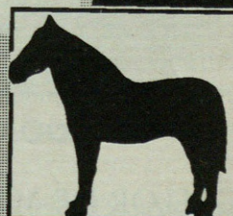

EKO AIETE
Etxaidi Saila
AIETE - DONOSTIA

BASTIDA
Erdiko kalea, 32
MUTRIKU

ZURE ETXE ONDOAN

EKO

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

HISTORIA ETA GERO

■ ISABEL II-AK ZERGAK ORDAINDU BEHARREAN

ERRESUMA BATUAK une ekonomiko gaitzak bizi ditu. Baita John Major lehen ministroak ere, eta nonbaitetik orden apur bat jartzen hasteko erret familiaren zergekin hasi da. *«Nabikoa da, orain ikusiko dute nor den Major»*. Horrelako pentsamenduren batekin egin du erret familia zergak ordaintzera behartzen duen plangintza. Aspal-diko plana zen eta azkenean, irudi txarra dela eta, erreginak onartu egin du *«zergen kontu hori»*. Horrela, bada, 1997ko abenduaren 31tik aurrera erret familiak zergak ordainduko ditu, beste herritar 'guztiek' legez.

■ COLLOR DE MELLOREN AURRETIKOAK

GIZON honek sorgin, azti eta abarrekin ibili dituen saltsekin, jakina horrelakoren bat gertatuko zitzaiola. Zorte txarra ekiditearren, zoritxarrak harripatu du azkenean. Baina aurretikoak ere ez dira makalak. Bere aitajauna Getulio Vargas lehendakari ospetsua-

ren ministroa izan zen. Lehendakari honek, sasoi hartako prentsa, politiko eta militarren presioa zela eta, bere burua hil zuen. Arnon Mellok, Collor de Melloren aitak ere egin zituen bereak. Diputatua izan zen eta behin, legebiltzarreko eztabaida baten ondorioz, pistola atera eta diputatu bat hil zuen. Baina tiroan erratu eta berarekin eztabaidatzen ari zena hil beharrean, aldameneko diputatua hil zuen.

■ BIDEO-JOKOEN SUKARRA JAPONIAN

EZAGUNA da Japonian bideo-joko eta, orohar, tresneria elektroniko ororengatik dagoen grina. Horren eza-guna ez dena Japonian *erosteko* ilarak izaten direnik. Iragan hilaren 27an, igandea, 15.000 gaztek egun osoa iragan zuten denda baten aurrean bideo-jokoetan 'azkenekoa' erosi ahal izateko: «Quest dragoi» teleaio ospetsuaren azken bideo jokoa. Aparailuak 6.500 pezeta (325 libera) balio zuen eta ordu gutxi batzuetan 15.000 saldu ziren. Dendak egun horretarako behin behineko 100 saltzaile kontratatu zituen.

E L L E M E L L E

«Inork ez du izan inoiz nik bezain aita, ama eta arreba onik. Inongo gizonik ez du inoiz izan nik bezain emakume onik, Margot, edo horrelako bost seme bikain eta sei biloba. Onegia egia izan dadin».

Ross Perot, EEBetako lehendakari-gaia.

«EEBetako historia propaganda besterik ez da».

Gore Vidal, idazle estatubatuarra.

«Geroari buruzko plangintza ezak arriskuan jartzen du gizateriaren etorkizuna».

Jacques Cousteau, ozeanografo frantziarra.

O I H A R T Z U N A K

NBE-KO SEGURTASUN KONTSEILU BERRIA

NAZIO BATUEN Segurtasun Kontseilu nagusian egoteko aukeraren bat duten estatuak gogor ari dira datozen bi urteetan bertan egon ahal izateko, Europako kasuan Estatu espainiarra eta Suedia, esaterako. Segurtasun Kontseilua 15 kidez osatua dago: 5 Asia eta Afrikakoak, 2 Latinoamerikakoak, ekialdeko Europako bat eta mendebaldeko Europako bi. Hauez gain, kontseiluan betirakoak eta beto eskubidea dutenak daude: EEBB, Frantzia, Erresuma Batua, Txina eta Errusia (SESBen oinordeko moduan). Gainerakoak honako hauek dira: Cabo Verde, Marokko, Zinbabwe, India, Japonia, Ekuador, Venezuela, Hungaria, Austria eta Belgika. Bi urtez behin berriztatzen da eta kideak Batzar Nagusiak aukeratzen ditu.

GORPUTZ ATALEN TRAFIKOA INOIZ BAINO BIZIAGO

HIRUGARREN MUNDUKO kaleetan gero eta ume gehiago bizi dira euren kasa, bakarrik eta abandonaturik. Eta desagertu ere gero eta gehiago desagertzen dira. Osasunerako Mundu Erakundeak (OME) zabaldutako txostenetan gero eta indar gehiagoz salatzen da gorputz atalen trafikoa. Gehienetan umeekin egiten da trafiko hau eta batez ere giltzurruna eta gibela kentzeko. Batzuetan umearen sendiari diru apur bat ematen zaio eta beste askotan umea bahitu eta behar den zatia kentzen zaio besterik gabe. Trafiko honetan diharduten sareek gero herrialde garatuetako ospitale desberdinei saltzen diete 'merkantzia'. EEBB eta Israel dira herrialde hartzaileenak eta India eta Latinoamerikako hiri erraldoiak eraginduenak.

«Gaur egun munduan dagoen sistema demokratikoa ez da komenigarria guretzat. Gure herriaren ezaugarriak desberdinak dira. Hauteskunde libreak ez dira gure herrira egokitzen».

Saudi Arabiako Fahd erregea.

«Seme-alabak perretxikuak bezalakoak dira, norberak mundura ekarri eta gero edonora sakabanatzen dira».

Leda Collor, Fernando Collor de Mello, Brasilgo lehendakariaren ama.

«Jakina da Maastrichteko Itunaren alde Komunen Ganbararen britainiarrek dituzten arazoak; zailtasunak dauzkate eta guk malgutasunez jokatu dugu konpon ahal daitezen».

Daniel Bernard, Frantziako Atzerri Ministeritzako bozeramalea.

EUSKARAK LEGEZ MUGAK, BIANAN MUGARIK EZ!

Urriaren 14ean, Erribera inguruko Biana, festa erraldoia bihurtuko da; han ospatzekoa da eta, aurtengo Nafarroa Oinez. Baina festak, ohituta gauzkan legez, izango du beste aurpegirik ere. Nafarroan, Euskararen Foru Legea medio, Bianakoa bezalako ikastola apal asko estu eta larri bizi dira. Eta matrikulazio datuak, bitartean, gorantz. Izan ere, aurtengo leloak dioenez, zein arraroa euskararik gabe Nafarroa!

HELDU da Nafarroako ikastolen urteroko festa. Aurten aukeratutako herria: Biana. Urriaren 14ean, milaka euskaltzaleen uholde zalapartatsua, nafar erriberako inguruetakoa horiska koloreekin nahastuko da; eguraldiak horretan laguntzen baldin badu, noski.

Aurtengo festaren testuingurua, dena den, berezi samarra da. Euskararen Foru Legea aldatu beharraz gero eta gehiago hitz egiten ari den honetan, nafar ikastolak urtero euren matrikulazio kopuruetan gorantz egiten ari direla, Nafarroa Oinez edizio berria Bia-

nan izateak badu bere garrantzia. Bianako Erentzun Ikastola, Legeak «zonalde ez euskalduna» deiturikoan lanean ari diren ikastoletakoa da, eta zentzu horretan, Legeak horrela izendaturiko eremuan dihardutenen berrizateko okasio ona izango da. Baita euren egoera sa-

Antolatzaileek 90.000 pertsona inguru hurbiltzea espero dute.

latzeko ere.

Matrikulazio kopuruei gagozkiola, nahiz eta jaiotze tasaren jaitiera nabarmen antzematen ari den erdarazko adarretan, ikastolak astiro gora egiten ari dira urtero. Honela, 1991-92 ikasturtean 5.254 ume matrikulatu baldin baziren Nafarroako ikastoletan, ikasturte hone-tan 5.382 dira dagoeneko. Aipatzekoa da, bestalde, legeak «mistoa» eta «ez euskalduna» deituriko eremue-tan diharduten ikastolak di-rela, hain zuzen ere, matri-kulazio kopuruetan gora gehien egin dutenak. Zan-gozan iazko 104 umetatik aurtengo 124etara pasatu dira, Irunberrin 22tik 28ra, Tuteran 62tik 74era, Atarra-bian 841etik 850ra, Lizarran 627tik 640ra, Lodosan 8tik 14era eta Biana, azkenik, iaz 74 haur matrikulatu ziren eta aurtun 90.

«Hau inguru guztiz er-dalduna da, diosku Biana-ko ikastolako Miguel de Ce-rio zuzendariak—, nahiz eta euskararen alde lanean ari den jendea egon. Eus-kara, batzuen ustez, aspal-di galdutako ondarea da, beste batzuentzat ez da hori ere». Baina gero eta guraso gehiagok bidaltzen dituzte umeak ikastolara. *«Matri-kulazioari dagokionez, be-rriko eskariaren %50etik gora gaude. Aurtun eskola publikoan hiru urteko ha-mar ume sartu dira, eta ikastolan, berriz, bi urteko bamabiru eta hiru urteko bamazazpi. Horrela segituz gero, espektatiba onak di-tugu».*

Azpiegitura arazoak

Beste alde batetik, Miguel Diaz de Ceriok esan digu-nez, Bernardo Atxagak eta

Xabi Muguruza, aurtengo edizioiko abesti eta bideoaren egileetako bat: «Errodaia irakaspen txiki bat izan da»

ARGIA. *Nola bururatu zitzaizuen bideoko pro-tagonistak atzerritarak izatea?*

XABI MUGURUZA. Hasiera batean ikastolako jendearekin bildu ginen, eta haiek dagoeneko as-mo hori zuten. Bideoan Nafarroara etorririko atzerritarak azaltzen dira, atzerritar euskaldunak, eta harritu egiten dira Nafa-rroan horren euskara gutxi adituta, eta zera esaten dute: zein arraroa euskararik ga-be Nafarroa! Japonia japonierarik gabe arraroa izango litzate-keen bezala.

Betiko leloekin pixka bat nazkatuta geunden Bernardo

Atxaga eta biok, «Aurrera ez dakit zer», «Ekin die-zaiogun... eta beste modu batera egin nahi izan du-gu. Nafarroako jendea ondo hartzen ari da, eta Erriberakoak, esaterako, ondo hartu dute. Ikus-puntu ezberdin batez egi-na dago, bideoko kolore hori horiekin... Erriberako jende askok esan digu orain artekoak plante-a-

tza dago gaur egun, baina umeek aurrera egin ahala, eskaintza hori zabaltzen joango da. Horretaz gain, Miguel Diaz de Ceriok dios-kunez, badute bestelako proiekturik: *«Ikastola berria egiteko asmoa dugu, baina horretarako 200 milioi pe-zeta behar dira. Ikastola berriak, azpiegitura aldetik eta, LOGSEk ezarritako bal-dintzak bete beharko litzuz-ke, honela Nafarroako Go-bernutik dirulaguntza jaso abal izango genukeelako ikastetxe pribatu bezala. Gaur egungo ikastoleko azpiegiturekin ez dugu ho-rretarako aukerarik izan».*

Azpiegitura da, hain zuzen ere, Euskararen Le-geak berez dakartzanez

mentu asko agresiboa-goak iruditu zaizkiela.

A. *Zer moduz joan zen bideoaren errodaia?*

X.M. Bideoa grabatzen ari ginela gauza asko ikusi genituen. Kamarak, adibi-dez, sekulako lotsa pasatu zuela aitortu zidan. Izan ere, japoniar batengana joan eta ingelesez ba ote zekien galdetu zion he-mengo kamarak, eta hark baietz erantzun, ba-zekiela, baina he-men berak euskaraz baino ez zuela egin behar. Eta kamarak jakin ez. Geroztik ere, jende ugarik gauza bera esan dit. Errodaia irakaspen txiki bat izan zen de-nontzat.

aparte, eremu «ez eus-kalduna» izenekoan ari diren ikastolen arazo nagusietako bat. LOG-

SEk, eskola publiko ez diren guztiak, ikastetxe pribatuen zakuan sartzen ditu, eta baita diruz lagundu ere. Mo-duloka banatzen den diru-

■ **«Ez bada Euskararen Foru Legea lehenbailehen aldatzen, ito egingo gaituzte» ●**

MIGUEL DIAZ DE CERIO

laguntza hori jasotzeko, hala ere, zenbait baldintza bete behar dira, Legeak es-katzen dituen azpiegiturak edukitzea esaterako.

Nafarroako ikastolek, hurrengo urteotan, erronka garrantzitsuei aurre egin beharko diete. Urriaren 14ekoa, testuinguru bereziko festa izango da.

Begoña Errazti Nafarroako Ikastolen Elkarte Zuzendariak esan digunez, «Legeztapena lortzea oso zaila izaten da, askotan ez ditugulako Legeak eskatzen dituen azpiegiturak. Gurean, beraz, bi lege nabasten dira, LOGSE eta Euskara Legea».

Festaren helburuetako bat, hain zuzen ere, Euskararen Foru Legea salatzea izango da. Elkarriketatutako guztien iritziz, zerbait mugitzen ari baita arazo honen inguruan. Urriaren 14ekoa, beraz, egun garrantzitsua izango da Administrazioaren aurrean indarra erakusteko. Miguel de Ciriok esan digunez, «badirudi zerbait badagoela. Baina gauza horiek koiuntura politikoa- ren arabera egiten dituzte alderdi politikoek. Guri dagokigunez, ez bada lege hori lehenbailehen aldatzen, ito egingo gaituzte». Begoña Erraztiren aburuz, «Nafarroan gauza dexe- te mugitu dela ematen du.

Aldaketa hori egingo dela dirudi, baina auskalo».

Baina aurtengo Nafarroa Oinez, Nafarroako Ikastola Elkartearentzat, egun batekoa baino lan gehiago eskatuko duten beste proiektu eta asmoekin batera ulertu behar da. Begoña Erraztik, Elkarte-ko lehendakariak esan digunez, «berrikuntza

ateak itxirik izan ditugun, beraiekin akordio edo kontzertazioa lortu nahi dugu».

Nafarroako Ikastolen Elkarteak, Erriberako ikastolei indar bereziz lagundu nahi die. Hori da Begoña Erraztik esan diguna: «Geure helburu bat Erriberako ikastolak bereziki tratatzea da. Bes-

«Gorakada ez da soilik matrikulazioetan izaten ari, leku askotan ikastola berriak zabaldu nahi dituzte» ● BEGOÑA ERRAZTI

eta birmoldaketa prozesu batean kokatu behar dugu, bai federazio baita ikastolen aldetik. Alde batetik berrikuntzaren bidean segitu behar dugu, funtzionamenduan, gestioan... Bestalde Federazioa zabaldu nahi da, dugun eragin soziala hortxe dagoelako. Azkenik, nabiz eta orain arte Administrazioaren

teak beste buruaskitasun ekonomikoa lor dezaten. Horretarako Administrazioaren laguntzak lortu beharko dira. Bestalde, ikastola horietan, sakonketa pedagogikoa eta didaktikoa egitea ere garrantzitsua izango da». Erriberako ikastolen testuinguruan, Nafarroako Gobernu-ko aurtengo aurrekontuetan

onarturiko dirulaguntza aipatu digu Begoña, eremu «ez euskalduneko» ikastol- eta zuzendu ziren 50 milioi pezeta (1.250.000 libera). Dirulaguntza PSN, IU, HB eta EAre-ko aldeko botoekin ateratu zen aurrera, eta UPNk kontra bozkatu zuen.

«Nafarroako hainbat lekutan ikastola berriak zabaldu nahi dira, —diosku Begoña Erraztik—, ez da bakarrik matrikulazioa gora egiten ari dena». Ikastola nahi duten herrien artean Kortez eta Zarrakazte- lukoak dira ikastola berriak egiteko proiektu aurrera- tuenak.

Alli ez da joango

Kontuak kontu, dena prest dago urriaren 14erako. Koordinatzaile lanetan ari den Gabino Agudoren us- tez, bat baino gehiago ha- rritu egingo da egun horre- tako jende arrapalada ikusi- ta; izan ere, antolatzaileek, 80.000 eta 100.000 bitarteko jendetza bertaratzea espero dute, «hemengo jende asko ez da sekula borrelako egun batean izan. Logroñotik zortzi kilometrotara gaude, jende askok ez daki Nafar- roa Oinez bat zer den ere». Gabinorekin batera, ikas- tolan ari diren umeen 12 guraso buru belarri ari dira laguntzen.

Esan dezagun, azkenik, Juan Cruz Alli Nafarroako Gobernu-ko lehendakaria ez dela Bianara joango. Hori da Begoña Erraztik esan digu- na: «Gonbidatua dago, bai- na ezin izango duela etorri esan digu, Sevillako Expon- beste konpromezu bat dau- kala». Hala ere, giro bera izango da.

Alberto Irazu

Urriaren 8tik 18ra
ERAKUSKETA

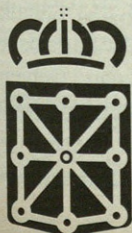
Ordutegia:

Astelehenetik larunbatera,
arratsaldeko 7etatik 9ak arte

Igande eta jaiegunetan,
eguerdiko 12etatik 2ak arte
eta arratsaldeko 7etatik 9ak arte

Urriak 11, igandea
egun osoan zabalik

B I A N A
KULTUR ETXEA

Nafarroako
Gobernua

EUSKARAREN
IRAUPENA
NAFARROAKO
GAZTELERAN

PERVIVENCIA

DEL VASCUENCE

EN EL CASTELLANO

DE NAVARRA

EUSKARA,
DENONA

Eskola Konpentsatorioa, hezkuntza sistemaren 'porrota'ren isla

ERORITAKO AINGERUAK

Hezkuntz sistemak baditu kide marjinalak, ildo 'zuzenean' koka ezin daitezkeenak. Eskola konpentsatorioetako ikasleak dira. Oinarri kultural falta, inteligentzia baxua, egoera pertsonal berezia... Ikasle bakoitzak bere arazoak ditu, zeharo ezberdinak, baina egoera komuneakoak denak: hezkuntza sistemak ez ditu onartzen, ez ditu nahi euren aingeruen artean.

ESKOLA konpentsatorioak Madrileko Hezkuntz Ministeritzaren eskutik lehenik, eta Eusko Jaurlari-

tzarenetik gero, heldu ziren Hego Euskal Herrira, oinarriko heziketak bidean uzten dituen ikasleak edo es-

kola porrota deitu izan denak eragiten dituen gazteak 'jasotzeko'. Ikasle hauek eskola arruntetik fisikoki al-

dendu eta beste ikastetxe berezietara eramatearena izan zen aurrera atera zen proiektua, eskola askok ez zutelako euren baitan bitarteko eta ahalmenik ikasle hauei behar zuten arreta eskaintzeko.

Hori da eskola konpentsatorioen historia labur eta sinplea, baina honen atzean hainbat galdera sortu dira urteak pasatu ahala: egia al da eskolek ezin dutela bitarteko eta ahalmenik izan? Komenigarria da hezkuntza berezi paralelo bat sortzea? Eskola porrota jasan duten ikasleentzat onuragarria al da 'ezberdintasuna' agertzea? Zein da eskola porrotaren zergatia? Zergatik ez ditu hezkuntz sistemak eskola hauek barneratzen? Eta abar luze bat.

Arazodunak, ez desberdinak

Leorikoki 14 eta 16 urte arteko neska mutilak dira eskola hauetara jotzen dutenak, baina praktikan 12-13 urteko ikasleak ere aurki ditzakegu. Gehienak mutilak dira, "gurasoek neskek etxeko lanetan baliogarritasuna dutela pentsatzen

Nahiz eta batzuek eskola agiria lortzeko asmoa izan, eskola konpentsatorioa lanbiderako lehenengo urratsak ematen saiatzen da.

dutelako; eta mutilek, aldiz, lanbidea behar dutela, ikasketak jarraitu behar dituztela», esan digu Inmaculada Berasaluzek, Eibar-ko Eskola Konpentsatorio-ko irakasleak.

Fran eta Francis elkarrizketa baino lehen Eroski-n harrapatu dituzte txokolatezko gailera batzuk lapurtzen. «Munipei' (udaltzainei) deitu eta 'ligatu' (harrapatu) egin gaituzte; nik ez dut ezer lapurtu, baina eurekin nengoenez...». Francis gelatik atera da, «ez dut bemen egon nahi». Leire eta Javi berari begira geratu dira: «Etxean jipoi ona jasoko du». Leirek 15 urte ditu eta eskola honetako 'beteranoen' taldeko neska bakarra da. «Ondo moldatzen da», azaldu du Franek. «Oso gustora nago», erantzun du Leirek.

Bera eta aurreneko taldeko beste bi neska dira eskola

bonek duen neska kopurua. Idoiak 13 urte besterik ez ditu eta duela 10 egun sartu zen eskolara, Hegoi eta Oier bezala. Hegoiren ustez, «beste eskoletako irakasleek

ez dute ezertarako balio».

Oinarri kultural eza, gai batzuetan —edo guztietan— prestakuntza eskasa, dira eskola hauetara jotzen duten ikasleen arazo aka-

Eguneroko bizitza eta gazteen ingurua matematikako klasea baino garrantzitsuagoa da. Hau dela eta, eskolatik kanpo ekitaldiak antolatzen dira.

Harpidedunek EUSKAL KULTURAREN URTEKARIA merkeago eta etxean

ARGIA astekarian harpidedun zaren horri, Urtekaria zure etxean jasotzeko aukera ematen dizugu, eta gainera askoz ere merkeago. Jakinik astekariaren harpidedun gehienek eskuratzen duzuela ARGIA Egunarekin batera argitaratzen dugun Euskal Kulturaren Urtekaria, alboan dagoen harpidetza txartela betetzea nahikoa izango da, hemendik aurrera urtez urte zuen etxeetan jaso ahal izateko. Harpidetza txartel hau bidaltzen digutenei aurtengo Urtekaria 92 aparte kobratuko diegu, baina datorren urtetik aurrera astekariaren harpidetza-sariarekin batera.

ARGIA: Industrialdea 1 eta 2 pabilioiak. 20160 Lasarte-Oria

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

Tfnoa

HERRIA

Kp

HERRIALDEA

BANKUA/AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

Sukurtsalaren zka

KONTUAREN ZENBAKIA

HARPIDE ZENBAKIA

Harpidetza sariak (BEZ barne)

Hego Euskal Herrian: 1.250 pzta.
Ipar Euskal Herrian: 80 libera.
Estatu Espainiarrean: 1.250 pzta.
Gainontzeko Estatuetan: 1.600 pzta.
Airez: 3.200 pzta.

Agustin Terroba, Eibarreko Eskola Konpentsatorioiko zuzendaria

«Arautu gabeko hezkuntza adabaki bat besterik ez da»

ARGIA. *Eskola Konpentsatorioetako egitura marjinala da?*

A. TERROBA.

Oraindik ere marjinala da baina lan taldearen esku gelditzen da integrazio maila handiagoa edo txikiagoa izatea. Ez da diru falta baina ez dago hezkuntza egitura sendorik alor honetan. Prozesu iraunkorrik ez dago. Zentratzen baditugu eskola tailerretan, eskola konpentsatorioetan, arautu gabeko heziketan, lanean edo kalean dabilen jendea adina izan gabe, konturatuko gara oso kopuru garrantzitsua dela, eta horientzat ez dago alternatiba serioirik. Arautu gabeko hezkuntza adabaki bat besterik ez da, ez dago hezkuntz sistemaren barruan. Alternatiba asko egon arren sakabanatuta

daude eta hezkuntz prozesuak ez du jarraipenik.

A. *Horrek esan nahi du ez dagoela programa serio-rik?*

A.T. Bakoitzak osatzen duena, baina ez dago helbururik ezta baliabideen aprobetxamendurik ere. Gainera, proiektu bakoitza sail desberdinen pean dago. Batzuk Hezkuntza, beste batzuk Ongizate, eta beste batzuk Lan sailen edo udaletxe eta Eusko Jaurlaritzaren partzuergo desberdinen menpe gauden. Desegituraketa horrek marjinalak bihurtzen gaitu eta ikasleak marjinal kutsu hori bereganatzen du.

A. *Ikasleak nola hartzen du egoera hau?*

A.T. Ez du irtenbide serioirik aurkitzen, ezta hezkuntza arautuarekin homologatutako hezkuntza

agiri batekin ere. Egiten duen esfortzuagatik ez du paperezko saririk jasotzen. Ikaslearen porrotaren hurrengo kolpea da.

A. *Zergatik araututako hezkuntz sistemak ez ditu bere baliabideak zabaltzen horrelako ikasleak barneratzeko?*

A.T. LOGSEk horrelako gauzaren bat aurrikusten du eta horrek eskola konpentsatorioen desagerpena suposatuko luke, baina, hala eta guztiz ere, eta ikasleentzat hobea izanda, ez dut guztiz sinesten. Bestetik, ezinezkoa da % 100 barneratzea. Borondate ona izan arren, urte asko eta gauza asko pasatu behar dira; adibidez, irakasleen berziklapena behar da. Borondate politikoaz gain, irakas-kuntzan aritzen direnen borondatea ere behar da. Eskemak aldatu behar dira, gai zehatz bateko irakasle bat tutore-hezitzailea bihurtzea ez da erraza, eta jendea ez dago ondo prestatuta. Orain arte ez dietelako horrelakorik eskatu seguruenik.

etxean dituen arazoez hitz egitea... Bere egoera normalizatzerakoan eskola ez den guztiak matematikako klaseak baino eragin handiagoa du», esan digu Inmak.

Kompentsatorioak ton-toentzako eta 'lapurrentzako' eskola izatearen fama du. Oinarrizko Hezkuntza Orokorrean dagoen 13 urteko neska edo mutilari 'porrot sozial' bat dela sinetsi arazten diotenean, marjina-

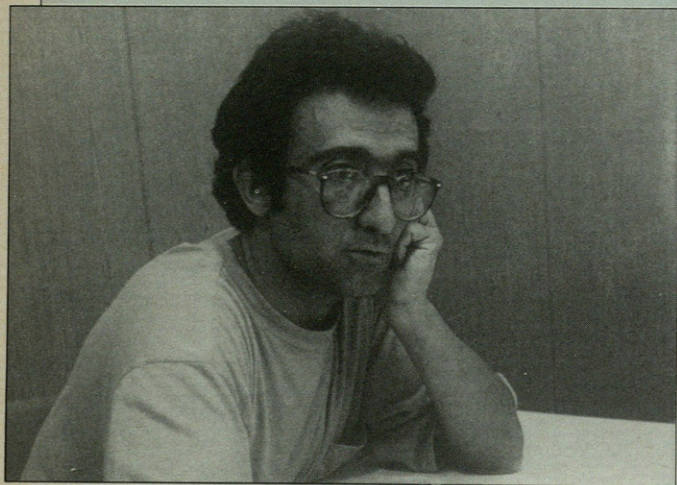
la bihurtzen da. «Oso arraroa da eskola konpentsatorioetik pasatu dena araututako beziketara bueltatzea gero. Normalean, arautu gabeko bidetik jarraitzen dute: eskola tailerretara, kualifikatu gabeko lanetara edo kalera zuzenean. Nola atera sorgin gurpil horretatik? Eskola konpentsatorioek arautu gabeko sistema osatzen dute, araututako hezkuntz sistematik at daude, nahiz eta irakasle taldea, eguneroko lanarekin, marjinazio kutsu hori kentzen saiatu.

«Jendeak jakin gabe bitz egiten du honetaz», esan digu Juan Carlosek, lehenengo kurtsoko beste ikasle berriak, «jendea jatorra da. Oierrek aurpegi arraroz begiratu du, baina onartu digunez, «nik uste baimo jendilaje gutxiago dago».

Kompentsatorioetako mirariak?

Agi dago eskola konpentsatorio hauetan ez dela miraririk egiten. «Hala eta guztiz ere, gure porrot maila txikia dela uste dugu. Ez da eskola bakarrik. Kaleko giroa da, etxekoa... gurasoek ikaslearen beziketan parte gehiago hartzea nabiko genuke. Baina batzuetan...». Baina batzuetan irakasleak gurasoen bila ioan behar dira, eta ikasleen etxeetatik arazoari aurre egin. «Nere gurasoek nitaz pasatu egiten dute» esan digu Hegoik.

Mila aldiz esaldi bera idazteko mila trikimailu ezagutzen dituzten gazteak dira, «hiru boligrafoekin batera idaztea», adibidez. Javi, 16 urte izan arren da goeneko, urtarilla arte geldituko da eskolan: «Jurr-

«Ez dago alternatiba sendorik araututako hezkuntz sistematik at gelditzen diren bainbatentzat», esan digu Agustin Terrobak, Eibarko Eskola Konpentsatorioiko zuzendariak.

demiko nagusiak, «baina egunez egun eurekin egoiteak erakutsi digu hori ez dela arazo nagusia, euren egoera pertsonala baizik. Azken finean bere burua estimatzea edo berak esaten duenari bafio bat ematea,

gintza ikastaroa hasi arte. Hemen kalean baino hobeto nago».

Azken urteetan, B eta D eredueta ikasleak jaso dituzte eskola mota hauek. Ordura arte, eskola hauetara jotzen zuten ikasleak giro erdaldunekoak baziren ere, B eta D ereduak garatu eta handitu diren heinean, eskola porrota nabariagoa izan da. «Eta orduan —azaldu digu Inmak—, elebiduna izatearen arazoa sortu da». Eskola konpentsatorioetako heziketa nahiko banakakoa izateak —Eibarko eskolan, adibidez, ikasle eta 6 irakasle dau—, ikasle bakoitzari azal-

Eibarko eskolan hiru neska besterik ez daude.

«Gurasoen ustez, etxeko lanetan beste baliogarritasun bat dutelako; mutilek, aldiz, lanbidea lortzeko ikasketak jarraitu behar dituztela uste dute».

penak nahiago duen hizkuntzan ematea ahalbidetzen du, «kasualitatez, gauden 6 irakasleetatik 5

euskaldunak eta euskaraz klaseak emateko gai garelako».

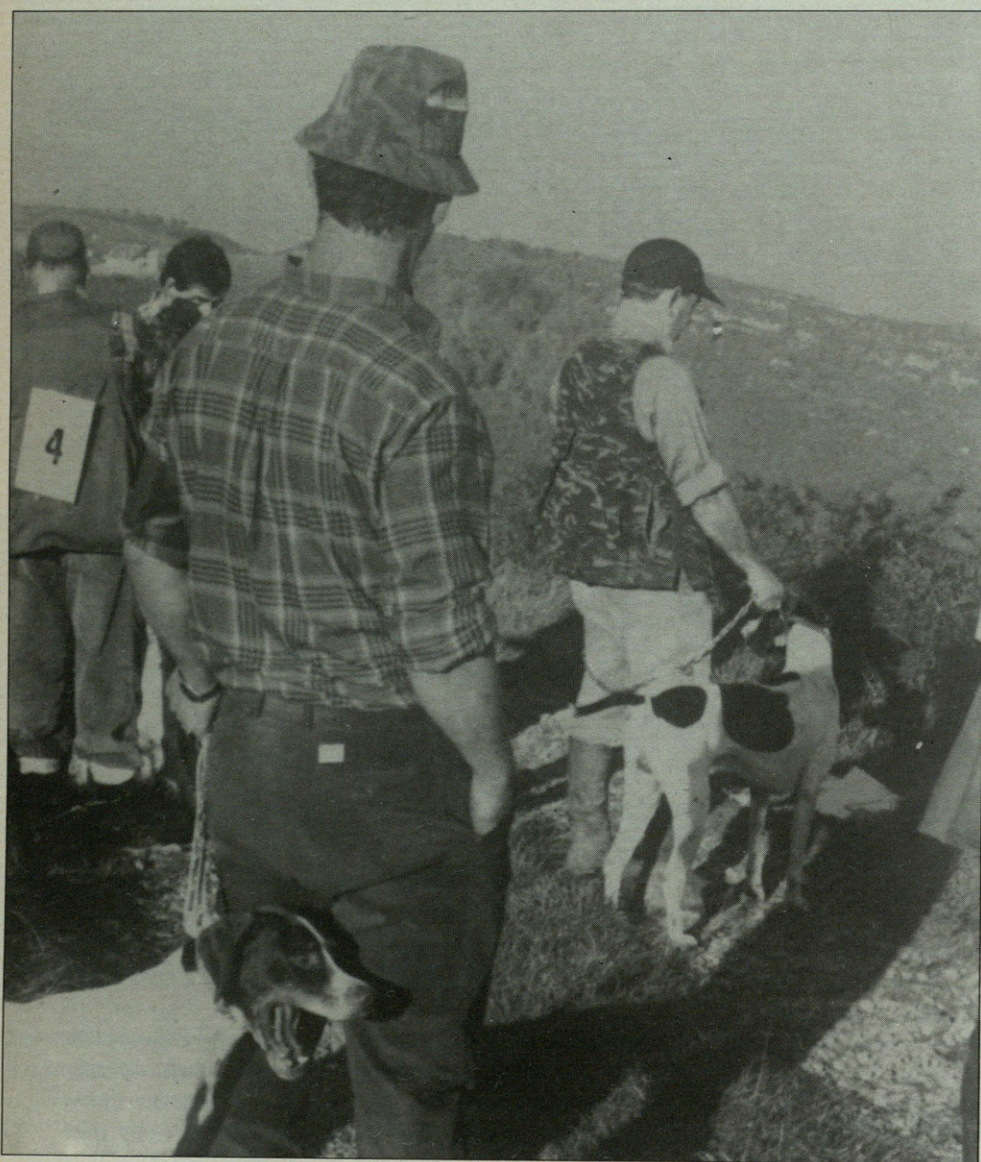
Desberdintasun nabariak azaltzen dira aurten sartu berri diren ikasle eta aurreko urtetik dauden artean. Berriek eskola agiria lortzeko asmoa dute, «pape- ren' beharra txikitatik sartzen dietelako, baina gebienek ez daukate mailarik»

azaldu digu Inmak. Ikasle zaharren artean, aldiz, nahiko argi dago ez dutela ikas- tera itzultzeko asmorik, «ez baldin bada lanbideren bat lortzeko, baina beziketa er- tainak oso urrun daude gugandik», esan dute ba- rrezka.

■ **Eskola konpentsatorioak B eta D ereduetatik ikasleak jasotzen ari da; hauek garatu diren heinean, eskola porrota nabariagoa izan bait da ●**

Myriam Gartzia

EHIZAREN NEGOZIOAK GERO ETA ETEKIN HANDIAGOAK

Ehiztariek, baimen ofiziala lortu ahal izateko, azterketa bat gainditu behar izaten dute maiatzean. 21 galderetatik 15 ongi erantzun behar dira.

Ehiza garaia ireki da. Aurten ere hamaika eskopetazale irtengo dira Euskal Herriko mendi zein lautadak zeharkatzera ehiza bila. Kirola dela diote batzuek. Beste batzuek ohitura basatia dela. Bata edo bestea izan, egia da urteak joan, urteak etorri, Euskal Herrian gero eta diru gehiago gastatzen dela ehizean. Ehiza afizio garestia da gehienetan.

EHIZAREN inguruan eztabaida anitz sortu izan da azken urteotan. Ekologisten protestak, Administrazioak iaz ezarritako ehiztarien-tzako derrigorrezko azterketa eta neurri desberdi-

nak... Dena atzean geratu da ehizatze sasoia heldu bezain laster. Eskopeta, kartutxoak, autoa eta janaria hartu eta Euskal Herriko milaka lagun hasten dira tiroak botatzen.

Aurten ere lizentzia eskaera handia izan da, bai Iparralde zein Hegoaldean. Kopuruek, dena den, ez dute argitasun handiegirik ematen; izan ere, Estatu espainiarreko eta frantziarreko legeriek desberdin arautzen dute ehiza eta, batez ere, baimen eskaera. Iparraldean, botatako pieza lurraldearen jabearena da printzipioz, duela urte askotako nekazari lege bati jarraiki. Horren ondorioz, zerbait ehizatu nahi duen edonork baimena eskatu behar dio lurjabeari, partikularra zein publikoa izan. Ehiza Federazioak Administrazioak ezarritako arauen arabera ezartzen dituzte beda irekiera eta itxiera egunak.

Gipuzkoako Foru Aldundiko Natura Kontserbaziorako Sailean lan egiten duen Joseba Carrerasek adierazi digunez: «Estatu espainiarrean, aldiz, oso desberdin funtzionatzen da. Hemen arauak eta egunak Administrazioak jartzen ditu, eta federazio desberdinek lizentziak bakarrik gestionatzen dituzte. Hegoaldeko lur publikoetan edonork ehiza dezake. Ehizarako baimen ofiziala nahikoa du ehiztariak». Baimen horren prezioa 1.365 pezeta-koa da EAEn (70 libera inguru), eta Nafarroan 1.250ekoa. Eskopetarekin aritzeko beharrezkoa den

Usoa, kaltetu nagusia baina ez bakarria

USOA da Euskal Herri osoan gehien ehizatzen den espeziea. Azken kalkuluen arabera, 1.500.000 uso inguru harrapatzen dira urtero. Estatistika ofizialek diotenez, urriaren 18tik 28ra bitartean pasatzen dira hegazti gehien euskal lurraldeetatik, eta 1983an pasatu ziren gehien, 211.000 piezatara helduz zifra. Adituen ustez, datozen bizpahiru urteetan ez da hori gainditzeko aukerarik egongo. Uso kopuruak azken hamarkadan izan duen jaitzierari buelta ematen ez zaion bitartean behintzat.

Usoari irailetik martxoa bitartean jotzen zaio tiroa. Migrazio garaian pasatzen direnen % 60k ez du helburua lortzen. Ehiztariaren baten makutoan baizik. Eta egoerak hobetze itxurarik ez du hartzen. Nafarroan, adibidez, 80etako hamarkadan tiro postuen zenbakia 3.000tik 6.000raino igo zen.

Ornitologoek 1988an

adierazi zutenez, hiru urte lehenagotik aurrera uso orokorraren populazio migratorioa hiru milioi t'erditik 2.600.000ra pasatu zen, eta hori ez omen da kasualitate bat. Azken hogeit urteetan gertatzen ari denaren adibide bat gehiago baizik.

Ehiztariak ere igarri dute beherakada hori. Gero eta uso gutxiago harrapatzen bait da, hobe-kuntza materialak gero eta nabarmenagoak izan arren. Larrañen 300 ehiza postu daude, eta bertara joaten diren ehiztariak, uso pasearen beherakada ikusirik, hegaztien bide migratorioak aldatu egin direla diote. Itsasotik eta Pirinioetako erdialdetik joaten direla orain. Baina kostaldeko postuetan ere hegazti gutxiago ikusten dira, eta adituen esanetan, bide aldaketa hori mutazio baten ondorioz bakarrik suerta daiteke. Argi utzi digutenez, mutazio hori ez da gertatu. Beraz,

bide aldaketarik ez da izan.

Etxalarreko Pello Apeztearen datuen arabera, 1970ean 331 dozena uso harrapatu ziren sarek. Hurrengo urtean 114. 1980an 71. Berrogei besterik ez 1982an. Egun Larrañe inguruan soilik erabiltzen da sarea ehizarako. Nafarroan debekatuta dago duela urte batzuetatik hona. Hala ere, ornitologoek esanetan, egungo legeriak hutsune nabarmenak ditu oraindik arlo askotan, eta denboraren poderioz handitzen joan diren zuloak betetzea gero eta zailagoa da.

arma lizentziagatik 1.000 pezeta inguru ordaintzen dira.

Ehizarako tresnek ere diru inbertsio handia eskatzen dute. Eskopeta baten prezioa 20.000 pezetetatik hasita milioi bateraino (1.000 liberatik 50.000raino) hel daiteke. Ez da ahaztu behar ehiztariak eskopeta bat baino gehiago izan ohi dituztela. Guztira milioi bat eskopeta arituko dira aurten

tiroka Estatu espainiarrean, 300.000 milioi pezeta (15.000 milioi libera) suposatuz. Kartutxoengatik ere diru asko ordaintzen da. Armusa edo Remington markak oso erabiliak dira, eta kartutxoaren prezioa 25 eta 100 pezeta artean ibiltzen da. Zakurrak, ehiztari gehienek kideak, 200.000 eta milioi erdi pezetako balioa izaten du merkatuan normalean.

Guzti hau material eta baimen arloan. Baina Hego Euskal Herriko ehiztariak kotoetan ehizatzen dute gehienbat. Araban 160 koto inguru daude, Bizkaian bat

eta Gipuzkoan bost. Baina Nafarroa da, zalantzarik gabe, ehizarako prestaturik dauden barruti gehien dituen. Guztira 400 daude bertan, pribatu, herriko zein sozialak. Koto hauek lurraldearen lurrazalaren % 80 hartzen dute. Gehienak loralak dira, hau da, udalenak. Baztangoa da mota honetako handiena, 40.000 hektarearekin. Bertan ehizatu dezaketenak baztandarrak, baztandarrekin ezkonduak eta guraso baztandarrekoak dira. Berta-

■ **Nafarroan 400 koto inguru daude, eta beren lurrazalak, guztira, herrialdearen % 80 hartzen du** ●

Eskopeta batek
20.000 eta milioi
bat pezeta
(1.000-50.000
libera) arteko
prezioa izan
dezake. Gainera,
ehiztari gehienek
eskopeta bat baino
gehiago izaten
dituzte normalean.

Hontza

LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
2004 DONOSTIA

koek 7.000 pezetako (350 libera) kuota ordaintzen dute, bertakoekin ezkonduak 14.000 eta gainontzekoek, 21.000.

Postu zozketak

Berhin baino gehiagotan entzun izan da Baztango kotoan «barreman onak» izateak ehizean aberatsenak diren lurraldeak eskuratze-ko orduan asko laguntzen duela, baina Baztango Ehiztari eta Arrantzale Elkarteko Zuzendaritza Kontseiluko partaidea den Jesus Mari Etxabarriren ustez ez da horrelakorik gertatzen: «Baztangoa Nafarroa osoan dagoen kitorik demokrati-koena da. Bertan gehien ehizatzen dena usoa da, 350 posturekin, eta alde zurretik jarritako ordu batean joaten dira horietako

bat nahi duten ehiztari guztiak. Zozketa bat egiten da, eta hor zortearen arabera lortzen duzu postua. Ez dago inolako desberdintasunik».

Koto hau Baztan, Urdazubi, Zugarramurdi eta Oierregiko udalena da. Aipaturiko elkarteko ehiztari-ek kontratu bat sinatzen dute hiru urtero, eta milioi t'erdi pezeta (75.000 libera) ordaintzen dituzte ehiza baimenagatik. 1.000 bazkide ditu elkarteak eta Etxabarriren esanetan, «azken urtean fairsaia eta bertako erbiaren ugalketa bultzatzen saiatu gara. Horretarako, granja bat bideratu dugu, Nafarroako Gobernu-ko Ehiza Sailaren laguntzaz, bertan fairsaiak eta erbiak bazteko. Biologoen laguntzaz ea zer eta zein kopurutan ehiza daitkeen ikertzen hasi ginen. Iaz hasi ginen egiten duela

50 urtetik bona egin beharrekoa. Estatu frantziarran legeria desberdina egoteak ere gauzak zaildu egin ditu. Ari gara mugaz bestaldekoekin proiektu komunak bultzatzen.

Granjetan hazitako hegaztiekin ehizak dakarren espezien urritzea geldiarazten den ala ez alde batera utzita, Euskal Herriko Ehiza Federazio guztietan aipatu digute gauzak aldatzen doazela. Administrazioaren kontrola gero eta handiagoa dela eta ehiztariek ere ez dituztela da-

goeneko hainbeste neurri-gabekeria egiten.

Baina Euskal Herriko ehiztariak, bertan ehizatzeaz gain, kanpora irtetzen dira ehizatzerara. Burgos, Soria, Salamanca... Gaztela osoko kotoak dira gehienetan aukeratuak. Oporrak udazkenean hartzen dituzte ehiztari askok, eta koto bat alokatu ondoren, hara joaten dira. Gipuzkoako Federazioko lehendakariak, Iñaki Lapazanek, aspaldiko ohitura dela esan digu: «Diru asko ordaintzen da koto bakoitzeko. Jabeek dirua nahi izaten dute, eta entseantean mugarik ez denez, astakeria batzuk ordaintzen dira. 10-12 milioi pe-

Gaztelako lautadarakoa da Euskal Herriko ehiztariek ehizarako sarrien aukeratzen duten irteera.

zeta (600.000 libera) inguru ordaindu dituztenak ez dira gutxi. Okerrena da ehiztarien erruagatik dela».

Burgosen dago ehizarako hegazti granja ekoizle garrantzitsuena. Urtero 100.000tik gora eper saltzen ditu kotoen jabeek beda al-

txatzean aske utz ditzaten. Ale bakoitzeko mila pezetatik gora ordaintzen zaizkio.

Aspaldiko ohitura diren ehiza irteeren eremua asko zabaldu da azken urteotan. Nazioarteko ehiza enpresek gero eta etekin ekonomiko gehiago dituzte. Aukera anitzeko prospektuekin, «opor zoragarriak» proposatzen dizkiete ehiztariei.

Euskaldunak ere joaten dira atzerrira. Hasiera baten bakan batzuk baziren, egun

gorantz doa agentzia haue-tako euskal bezero kopurua. Kanadara joaten dira, hartz bat ehizatzerara, 300.000 pezeta (15.000 libera) ordaindu ondoren. Edo Afrikara, 280.000 pezetaren truke. «Merkeenetakoa», Marokkora bidaia da, 150.000 pezetako prezioarekin. Diruak eta talde ekologisten salaketek ez dute axolarik, ehizatzeo grina nagusitzen denean.

A magoia | ban

Euskal Herriko ehiztari batzuk Kanadara joaten dira hartzak ehizatzerara; horretarako 300.000 pezeta (15.000 libera) ordaintzen dituzte

«Herria da pastoralak zer den esateko epailerik onena»

Pastoralak gora egin duela eta, ezagunak egin zaizkigu sujeta, errejenta, eta satanak hitzak. Baita pastoralgileak ere. Idazleeta bat Pier-Paul Berzaitz da. Baina orain hogeitaz ere Hegoaldean izan zen Guk taldeko pianojole gisa. Donostian, urriaren 17an A. Oihenarten omenez Muskildiko herriarekin izen bereko pastorean oinarritutako ikuskizuna eskainiko dutela eta, berarekin solasaldi lasaia izateko parada aurkitu dugu.

«Iruriko Etxahunen moduan, pastoralgileak hitzak eta doinuak sortu beharko lituzke».

ARGIA. Guk taldearekin hurbildu zinen euskal musikagintzara. Zein oroitzapen duzu garai hartaz?

P.P. BERZAITZ.

Orain hogei bat urte hasi nintzen, baile soinuarekin, baina urte betera euskal musikaren bideari ekin nion, Beñat Sarasolaren bidez. Garai hartan Iparraldean ibiltzen ziren euskal kantariak ez ziren asko: Mikel Laboa, Benito Lertxundi, Jose Angel Irigarai eta Beñat Sarasola, Etxamendi eta Larrañaga eta Ospital eta Karreire. Bide horretatik jo beharraz jabetu nintzen Beñatek emaniko kantaldi batean eta berarekin hasi nintzen. Garai hartan idatzi genuen «Euskalduna naiz eta...». 1.969tik 1.971ra bitartean kantaldi ugari eman genuen Hegoaldean. Eta orduan konturatu nintzen zein urrun zeuden Iparraldea eta Hegoaldea elkarrengandik.

A. Garai hartan euskal kantagintzak beste egoera bizi zuen.

P.P.B. Orduan kantaldiak txarrak izaten ziren eta jende asko hurbiltzen zen. Orain, aldiz, kantaldiak ederrak dira eta jende gutti hurbiltzen da. Garai hartako kantauak

oso sinpleak ziren, sinbolismo errazekoak, baina jende asko hunkitzen zuten; ez ziren kantu landuak baina bai sentimendu handikoak.

A. Urte horiek igarota, bakarrik hasi zinen kantari.

P.P.B. Ikasketak zirela eta, Guk taldea utzi behar

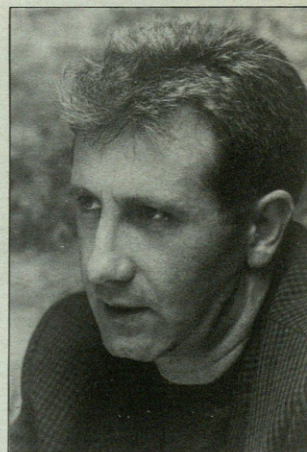
«Ene ustez, pastoralaren funtsa errespetatuta, forma egilearen libertatearen esku gelditzen da».

NORTASUN AGIRIA

Aita muskildiar eta ama urdiñarbetarrekoa

● Zazpi urte zituela elizako organoa ezkutuan jotzeagatik egurtzen zuen apaizak ● Geroztik urte mordo eman du herriko organojole moduan ● Armadako korutik baztertua frantseseraz oso gaizki kantatzeagatik

● «Aita seme laborari»rekin 200 kantaldi eman zituen Iparralden ● Ekonomia ikasketak Parisen egin zituen ● Paben bizi da, eta astebururo Muskildira jaisten ● Banketxe bateko langileak trebatzen, irakasle ari da lanean

izan nuen eta kanpora hiru urtez ikastera joan. Handik itzulirik, ez nuen gogorik izan berriro taldearekin aritzeko, baina beraiekin ez dut arazorik izan eta beti gorde ditut harremanak.

A. *Disko berriei bakarka ekin zenien.*

P.P.B. «Han eta hor» diskoa izan zen neure lehen lana eta kantaldiak ematen hasi nintzen. Era berean, besteentzat idazten ere aritu nintzen, Guk-entzat, kantariantzat... baina ez nion inoiz utzi euskal kantagintzari.

A. *Nola burbildu zinen pastoralaren mundura?*

P.P.B. Hainbat ikusiak

nituen: «Etxahun Barkoxe», «Iparragirre», «Pette Basaburu»... 1985ean Muskildin —ene herrian— «Oihenart» pastoralara antzetzeko lanak hasi behar genituen. Nik, garai hartan, zuberotar orok bezala, maite nuen pastora-la, baina ez zuen enetzat erakarpen handirik. Kantu berriak egitea nahiago nuen. Baina pastoralaren mundua barrutik ezaguturik, horrelako herri tipi batek horrenbesteko lana eginik, artzainak eta laborariak aktore ikusirik, herri batean ematea indar handia zuela sentitu nuen. Hortik aurrera oso beste begiz ikusi nuen pastora-la eta ideia egin nuen baten idazteko: hortik sortu

zen «Harizpe» izango zena.

A. *Pastoralaren munduan sartzea erabaki zenuen, sorkuntzako musikagintza utzirik?*

■ **«Onartzen dut 'Harizpe ez dut maite' esatea, baina ezin onartuko dut 'Harizpe ez da pastoral'» ●**

P.P.B. Pastoraletan ere kantu berrien sorkuntzan aritu naiz. Orain pastoraletan musika gehiago erabiltzen da. Gaurko gustuetara egokitu behar da. Gainera, pastoraletan hitzek eta doinuek batasun bat osatzen dute eta, beraz, Iruriko Etxahunen moduan, pastoralgileak batzuk eta besteak sortu beharko lituzke, ez hitzetara mugatu.

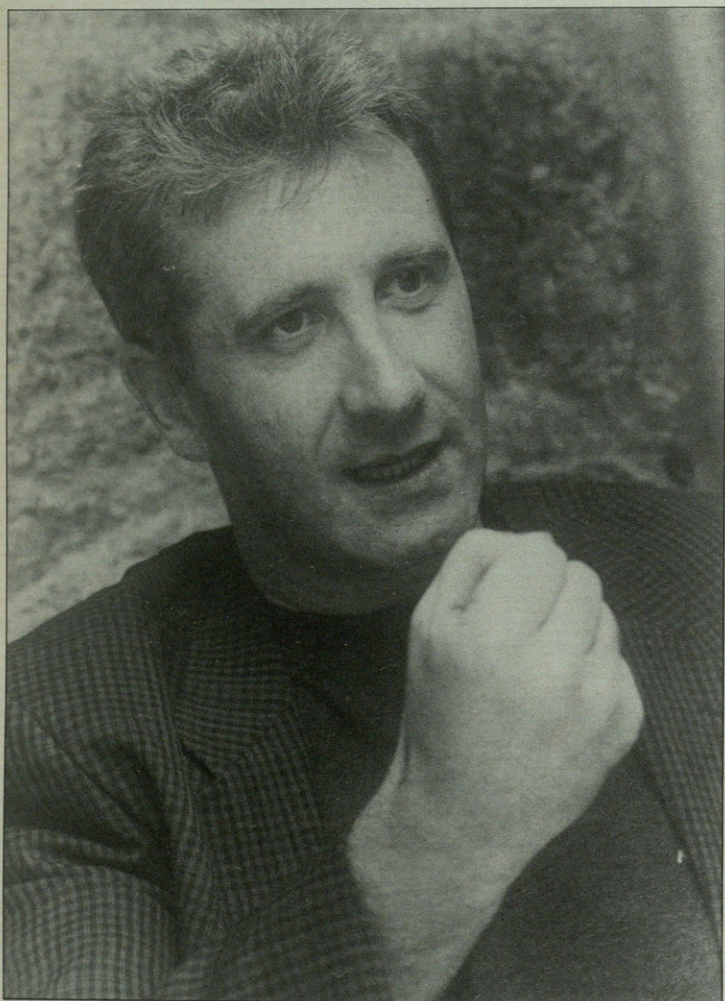
A. *Kontu jakina da pastoralgileen artean arazo ugari izan dela pastoralaren gaurkotzeaz. Zein da zure ikuspuntua?*

P.P.B. Herriak kantuak atsegin ditu. Beraz, egungo ikuskizun bezala, gure antzerkiak joera berrietara egokitu beharra dauka: kantu ugari tartekatuz, llaburragoa egin... baina sustraitik urrundu gabe eta kalitateari eutsirik.

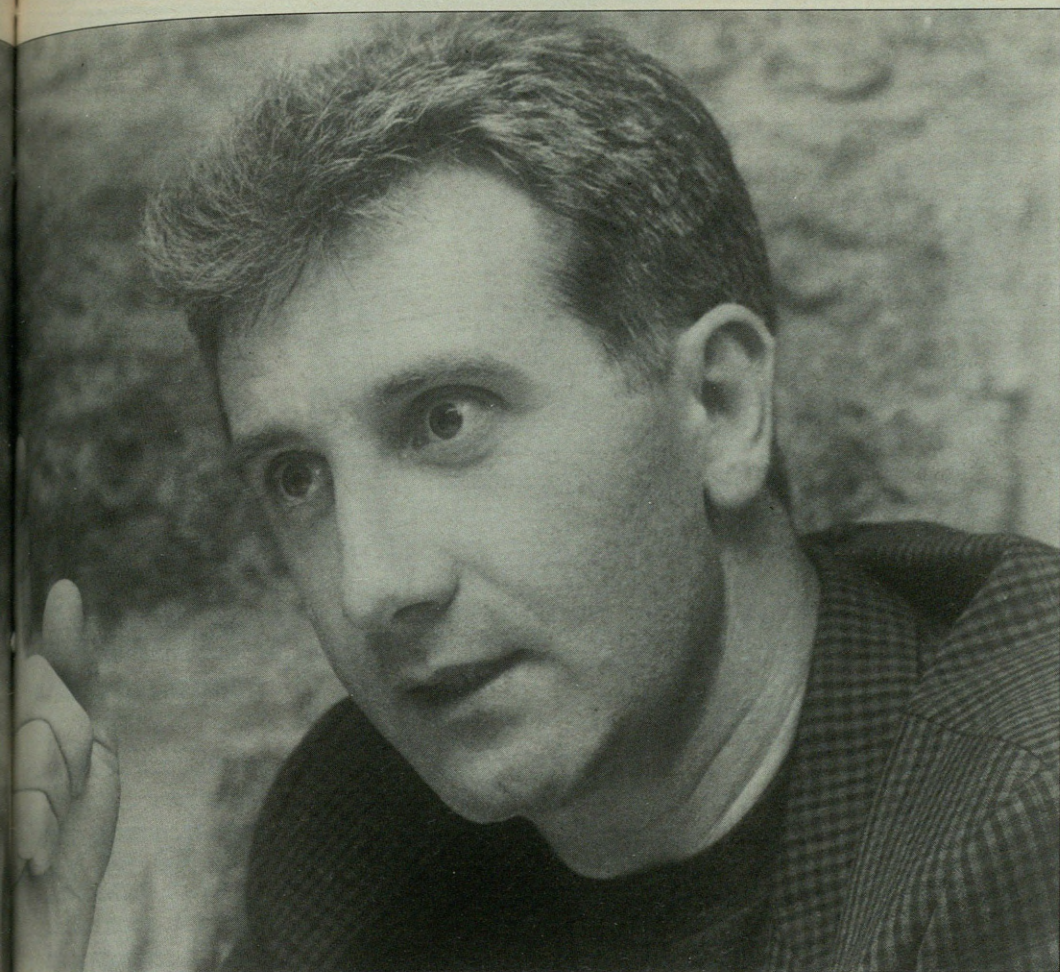
A. *Baina «Harizpe» berriazalegintzat joa*

izan da.

P.P.B. Ene ustez bi bide daude eta biak errespetagarri: lehena, musika gutti-koa eta molde zaharrari loturik. Jendeak hori ere nahi du. Baina neure bidea bestelakoa da: kalitateari behatuta, ikuskizun osatua antolatzea, hots, funtsa errespetatuta, forma —espresionea, doinua...— egilearen esku gelditzen da. Sintetizadorea sartzea ez da aldaketa handia. Lehen txirulaz bakarrik jotzen zen eta egun jende orok onartzen du orkestra txikia. Azken mendeko funtsezko aldaketak, benetako iraultza. Iruriko Etxahunek ekarri zituen: Liburu Saindu edo Bibliako sainduak utzi eta euskal pertsonaiak sujetatutako izateko hartuta batetik eta emakumeak sar erazita bestetik.

«Euskal kulturaren aitzindari, egun, Muskildi-Urdiñarbe ardatza da Zuberoan».

«Pastoralak ez zuen enetzat erakarpen handirik. Baina pastoralaren mundua barrutik ezaguturik, horrelako herri ttipi batek horrenbesteko lana eginik, artzainak eta laborariak aktore ikusirik, herri batean ematea indar handia zuela sentitu nuen. Hortik aurrera oso beste begiz ikusi nuen pastoralara».

A. Ez ote dago mitologia gehiagi pastoralaren inguruan?

P.P.B. Bai, eta alde batek ona bada ere, bestetik txarra da oso. Lehen aipatu bi bideentzat lekurik dagoela uste dut. Eta kritika mingarri asko egin izan da pastoralara bere horretan utzi behar dela eta ukiezina dela aldarrikatzen dutenen alde-tik. Baina mendeetan asko aldatu izan da. Gainera, antzezpena burutuko duen herriak onartu egin behar duenez gero, bera da pastoralara zer den esateko epai-

lerik onena; muskildiarrek arima sakona errespetatu dute eta funtsa gorde. Baina forma... hori da artistaren libertatea, bere sentimendua ezartzea; bere izpirituaz ziprztindurik gelditzen da, ez errejentarenaz. Herriaren arima da inportanteena, herriak izpiritu hori ontzat ematea.

A. Zein izan da, bada, gertatu den arazoa?

P.P.B. Gure «Harizpe» ez dela pastoralara entzun izan da Zuberoan. Zer da pastoralara? Ene ustez, lan artistiko bat, ikuskizun normal bat

besteak bezalakoa. Berezi-tasuna herri batek ematean datza. Nik onartzen dut «Harizpe» ez zait gustatu, ez dut maite», baina ezin onartuko dut «Harizpe» ez da pastoralara». Lehen bezala egin behar dela esaten duenak besterik egiteko gai ez delako dio.

A. Baina borren herri txikiak izanik, harrigarria da borrelako borroka mendeak dituen ikuskizun bati buruz, legeak borren finkatuta dituenen.

P.P.B. Ni ez naiz egile heretikoa. Zergatik egingo du apaiz batek nik baino hobeki, nik ere betidanik ezagutu baldin badut pastoral mundua? Kritika bortitzak, mingarriak izan dira. Nork du pastoralaren legea eskue-tan? Azken finean, azken iritzia ikusleak emanen du.

Bestalde, kritikak ez dira aurrez-aurre egiten eta, egitekotan, jendea minberatzen da oso, eta bere aurka zaudela pentsatzen du.

A. Zein begiz ikusten du jendeak pastoralara?

P.P.B. Bi jarrera dira nagusi. Batetik, ohiturari jarraiki egunaren pasatzera joaten dira zuberotar zahar anitz. Giroak du garrantzia; beraz, egun osoko jaija da: orain trago baten hartzera, orain lagunekin eleztatzera, buelta antzezpena ikustera... Jokolariak ere bere martxan ibiltzen ziren garai batean. Hutsak arazorik gabe onartzen ziren. Bestetik, pastoralara ikuskizun moduan ulertzen duen ikusleagoa: kalitatea exigitzen du eta kritikoa da. Bi ikusmoldeek dute lekurik eta biak dira aberasgarri.

■ «Zuberoarekin esnobismoa eman da, baina Iparralde eta Hegoaldearen arteko harremanak bizteko ona baldin bada, konforme nago» ●

«Benetako iraultza, Iruriko Etxahunek ekarri zuen: Bibliako sailduak utzi eta euskal pertsonaiak sujeta izateko hartuta batetik eta emakumeak sar erazita bestetik.»

A. Hala ere, pastoral mundua alde batera utzirik, herrien artean bada balako haserrikerik.

P.P.B. Bekaizkeria handia dago Zuberoan. Muskildin tipia ez da inoiz nabarmendu, baina egun euskal kulturagune nagusia da. Zuberoan tradizio aldetik, oihartzun handiko herriak izan dira, eta gaizki eramanen dute euskal kulturaren aitzindari, egun, Muskildin-Urdinabarre ardatza izatea

Zuberoan. Baina egoera hau urte gutxiren bueltan alda daitekeenez, umildade apur bat ere behar dugu bertakook. Zer dela eta kulturagune nagusi bihurtzea? Pastoral eta beste ikuskizunak antolatzeak kontzientzia, lana eta jendearen arteko anaitasun handia.

A. Hegoaldeko euskaldunen partetik, ez ote da eman Iparraldearen eta batez ere Zuberoaren mitifikazioa?

P.P.B. Agian esnobismo

apur bat ere eman da, artzain eta laborari «ezjakituen» mundu bukolikoa ezagutzera etortzean. Dirudienek, bestalde, herri bazter basa horietan antzematen dituzte askok beren erroak. Baina Iparralde eta Hegoaldearen arteko harremanak bizteko ona baldin bada, ni konforme nago. Orain hogeitaz Hegoaldera kantari joatean mugaz bi aldeetako euskaldunak elkartzearen beharraz jabetu nintzen eta orain, bigarrenez

joatean —oraingoan pastoralarekin— behar hori inoiz baino nabarmenago sentituta dut.

A. Bestalde, jende asko burbultzen da, euskaraz mintzatzen ez delarik, Iparraldeko kultur berezitasunak ikustera. Ez al dago arriskurik pastoral eta maskarada ikuskizun tu-

■ «Muskildin, ostatuan erdaraz mintzatzen diren gazteak, pastoral garaian euskaraz mintzatzen dira» ●

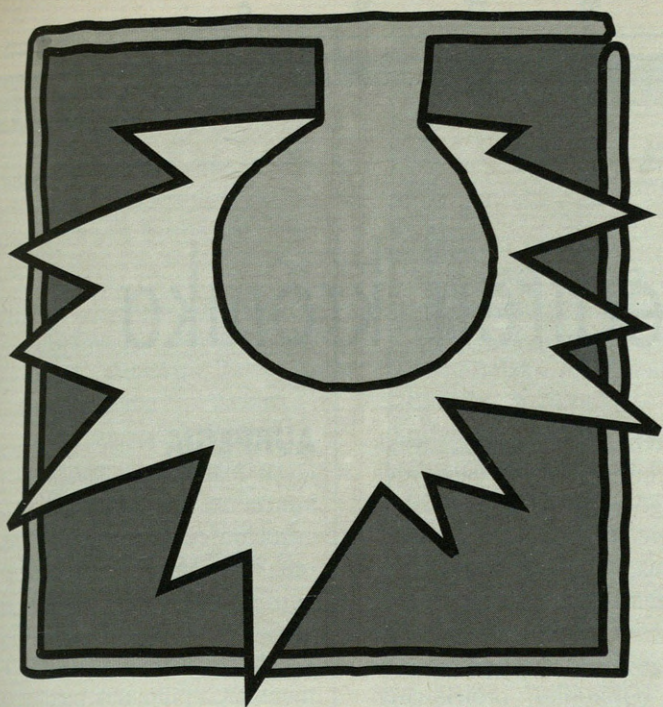
ristiko edo folklorikoak bihurtzeko?

P.P.B. Horrelakorik bada, baina pastoral llaiburu eta espektakulu baldintzetan jartzen badugu, bizirik jarraituko du, egungo gizartearen beharretara egokitu-rik, baina errito aldetik duena errespetatuz. Azken finean, urteoro dago berritasunik egiten diren ikusgarrietan.

A. Ez al da kontraesan nabaria Zuberoan, batez ere gazteen artean, euskaraz beherantz egitea eta pastoral bezalako ikuskizun kulturalak gorantz egitea?

P.P.B. Gazteak ostatuan direlarik, erdaraz mintzatzen dira, baina pastoral garaian euskaraz. Pastoralak euskara aitzin erazten du, euskal giroa indartzen; beraz, herriaren euskal nortasuna sendotzeko inportantea da horrelako kultur saioak antolatzea. Gainera, herri batean bide artistikoak jendea elkartu egiten du eta arazoak ahaztu egiten dira.

Ritxi Lizartza

asteroko **ARGIA**

ARGIA: Industrialdea 1-2. Lasarte-Oria 20160.
Telefona: 943-371545 / Faxe: 943-361048

**Harpidedun berriei
Olentzero aurreratuko zaie**

**Egin zaitez
harpidedun, eta
EGUTEGIA
dohain jasoko duzu**

ARGIAREN HARPIDEDUN
IZAN NAHI DUT

(astekariarena eta
urtekariarena)

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

¹⁷
TELEFONOA

HERRIA.....

PROBINTZIA.....

BANKU edo AURREZKI KUTXA.
.....

SUKURTSALA

KONTU KORRONTEAREN Zka..
.....

SINADURA

Harpidetza Sariak: (48 ale eta urtekaria)

Hego Euskal Herria: 9.750 pzta.

Ipar Euskal Herria: 640 libera.

Estatu espainiarra: 9.750 pzta.

Beste atzerriak: 12.800 pzta.

Airez: 20.200 pzta.

Hiru aurpegiren kronika

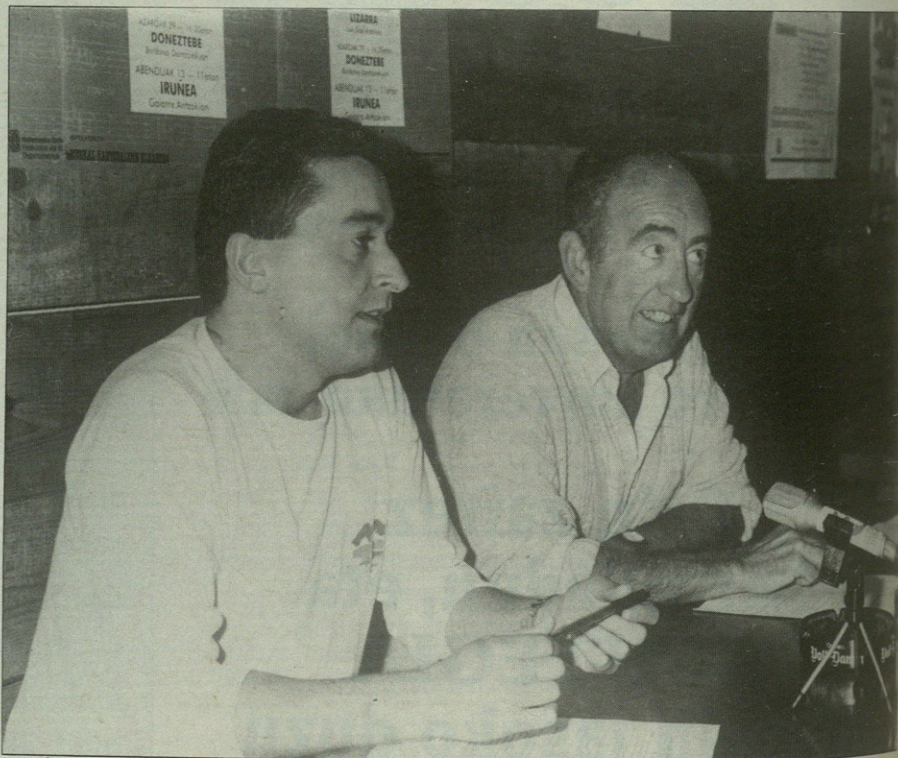
EUSKAL kulturaren aurpegi eza-gunen katalogotik bizpahiru lapurtuko ditugu oraingoan. Notizia iza-teaz gain urrats berrien mezulari ere badirelako. Boterearen barrutietan lanean dihardute horietarik bik, Mari Karmen Garmendia eta Javier Markotegik. Artista gaztea da hirugarrena, eta Euskadiko Orkestra Sinfonikoak leku berezia eskaini dio dato-rreren urteari begirako programazioan: Tomas Lazkano.

Mari Karmen Garmendia, Hizkuntz Politikarako Idazkaritza Nagusiaren (HPIN) helburu nahiz asmoak ilustratzen dituen aurpegi erakargarria bilakatu da, arlo honetan lanean ari diren hainbat ekimenen ispiluan behatuz gero ikus daitekeen bezala. Ez da gurea pertsonen gaineko kultura

bultzatzearen aldeko mezua, noski. Bakoitza bere lekuan jartzearekin ez dugu inongo bekaturik egingo, baina. Hain zuzen, Mari Karmen Garmendia-aren lekua, akordio guneetatik oso hurbil antzeman daiteke azkenaldian: UZEIrekin sinatutako hitzarmena nahiz Antzuolako Elay enpresa taldearekin buruturiko proiektuaren aurkezpenean azaldu da, berriki. HPINek, honez gero, imajina propioa osatu du, euskararen normalizazioa- rekin zer ikusia duten egitasmo zenbaitetan itxura berriak saldaz, hots, oraindik orain hertsia gertatzen diren Administrazioaren barrutietan elkar lanerako kultura txertatuz. Hizkuntz Politikaren aurpegi ezagun eta irekiari zor zaio, hein handi batean, emaitza hauen lorpena.

AURPEGIA ematea suertatu zaio Javier Markotegiri, Nafarroako Hez- kuntza eta Kultura sailburuari, mapen eskolarraren aurkezpenean. Eskola- ren ordenamenduari buruzko ildo berriak erakusteko moduko aurpe- giera erakutsi du. Lehorra, inoren kritikak jasotzeko modukoa. Parla- mentuaren pulpitutik predikatzearen poderioz jendea irabaztea ezinezkoa gertatzen dela ondo dakien Marko- tegik eskuak burura eraman gabe jas- ditu EA, HB eta IU alderdiek, «ma- paren baserako eztabaidan ino- sozialak kanpoan utzi direla» esanez egindako kritikak. Akusazio hori erantzuteko, politikoen gida-liburua azaltzen den esaldira jo du: «Ez da, noski, aldaketarik onartzen ez duen proposamena. Irekiak gaude. Ho-

Aurtengo Nafarroako Haur Kantari Txapelketa azaroan abiatuko da. Lehen kanporaketa Lekunberrin jokatu da, azaroaren 14ean; hurrengoa, Lizarran, azaroaren 21ean; eta azkenekoa Donezteben izango da, azaroaren 29an. Finala abenduaren 13an burutuko dute, Iruñeko Gaiarre antzokian. Andoni Sagastibeltza eta Eugenio Arraiza ordezkariak prentsaurrekoan esandakoaren arabera bi helburu nagusi dituzte buruan: Nafarroako haurrei euskal musikaren aberastasuna erakutsi eta kantuarekiko zaletasuna biztea batetik, eta bestetik, maisuei musika eta kantuarien irakaskuntzarako laguntza eskaintzea.

TERMINOLOGIA

Muga. Elkarren jarraian diren lurralde desberdin bi banatzen dituen marra edo gunea.

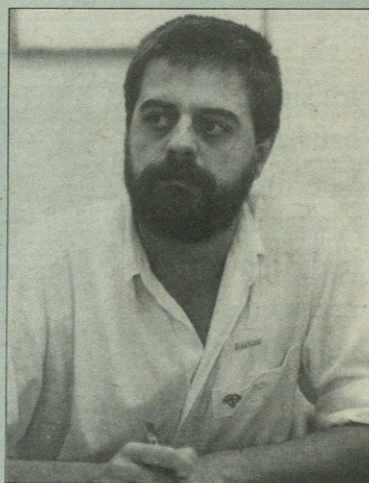
«Nahikoa da!» esanez, disketxe berria plazaratzeko asmoa iragarri dute «Zimako Talde Koordinakuntza»-ren baitan diharduten Ipar Euskal Herriko hainbat musika taldek. Jotzeko aukera faltaz kexu dira. Hegoaldekoen aldean gaizki tratatuak direla diote, bestalde. Haiek ospea eta diruak jasotzen dituzten bitartean euren lana erabat alboratzen dela. Euskal musikaren muga estuenetan bizi direneko susmoa dute, eta irtenbidearen bila hasi dira. Disketxearen eskutik iritzi dute etor daitekeela aurrerapausorik. Hautsi beharreko mugarik badute aurrean.

MINTZOAK MINTZO

Eredu berriak

A **URTENGO** udazkenaren hasieran euskalgintzak jasaten dituen ereduen ahulezia begibistan geratu da nonahi. Proiektu eta gune euskaldunak kolokan jartzen dituen eskola itun politikotik hasi eta Gasteizko Parlamentuan eginiko bilkuran euskarak ezaguturiko tramenduan bukatu. Politikatik euskararen aldeko ihardueraren norabidea ezarri nahi izatearen eredu zaharkitua. Euskararen aldeko diskurtsoan euskaraz 12 minuto baino egiten ez duenaren eredu hutsala. Eginiko inbertsioez (bapateko itzulpen sistema bera barne) zailantza sortzaile etengabeak.

Eredu horren ondorioz euskararen auziak eskolari lotutako kontu gisa azaltzen da, diskriminazio mamuaren erabilpenari erabilpenaren eredu izan beharko zutenen eredugarritasun ezak ateak irekitzen dizkiolarik. Helduen inplikazio zuzena eskatzen duen ikaste-erabiltzeak ditu arazo nabarmenenak. Duela zenbait aste Pako Sodupe irakasleak Egunkarian idatzitako artikulua argigarrian agertu bezala, euskaraz baino elebidun bizi beharraren ondorio eredugileak.

XABIER ALEGRIA

BADIRA aldiz eredu berri baten aztarna barreiatuak. Nafarroan Alliren Gobernuak euskararekiko zein euskalgintzan dihardutenekiko irekitakoa, bat. Euskaraz bizi ahal izateko herriz herriko ahalegin gero eta eraginkorragoak zein «Euskaldunon Egunkaria»-k sorturiko ildo berria, bestea. EAEko HPINeko arduradunek bilatu nahi duten euskalgintza dihardutenekiko kolaborazioa ere kontutan hartzekoa. Mari Karmen Garmendia, Jose Maria Zeberio... eredu berri horren bila ari direnaren susmoa baino gehiago dago. Hainbat talde zein mugimendu herritarrek ere horretan dihardu.

Berez uztartzekoak liratekeen saio berriok eredu zaharraren defendatzaileen oztopoa aurkitzen dute etengabe. HABEk daraman politika (subentzio kenketa erabat arbitrarioak barne), «Egunkaria»-rekiko zein euskal kulturarekiko intransigentzia sistematikoa horren islada gardena baino ez dira. Arregi kontseilariak Kultura Saila eredu berri beharrezkoaren aurkako harresi blindatua bilakatu nahi du interes pertsonaletan eta diruaren indarrean oinarriturik. Kultura Arkauterako Atutxa bere lagunminak ezarritako erizpideen baitan gidatuaz.

ASPALDIAN Juan Mari Torrealdaik luzaturiko hausnarketa gogoratzeari komenigarri deritzot. Mari Karmen Garmendiak etxean aurkitu ezineko laguntza kanpoan bilatu beharko zuela zioen orduan. Gaur egun euskalgintzan ari direnen betebeharra bilakaturik dago honezkero.

mela amaitu da, oraingoz, eztabaidaren lehen parte. EAEko Paktu Eskolarraren inguruan jazotakoak datozkigu burura: akordio politikoa behar da lehenik, soziala ondoren. Gaitzerdi, hala balitz. Batek bestea oztopatu, mugatu edo ezabatu ohi duelako datoz ordea, kexuak. Kexu honi ere, aurpegia eman beharko dio UPNk.

Euskal konpositoreen aurpegia erraz ahaztu izan ditu, behin eta berri, Euskadiko Orkestra Sinfonikoak. Aurtengoan, baina, partitura berrien artean lekuri egin dio Ramon Lazkanoren «Oskorritz» obra sarituari. Aurrerapauso aipagarria, dudarik gabe. Duela denbora gutxi Francisco Escudoren hitzak gogoratzen genituen. Urtetako haserre baretu ondoren eskaera apala egiten zion Orkestrari bere sinfonia bi aurkez zitzan. Ahaztutakoen zerrendan dauden izenean esperantzari leihoak ireki dizkio erabaki honek.

J.J. Petrikorena

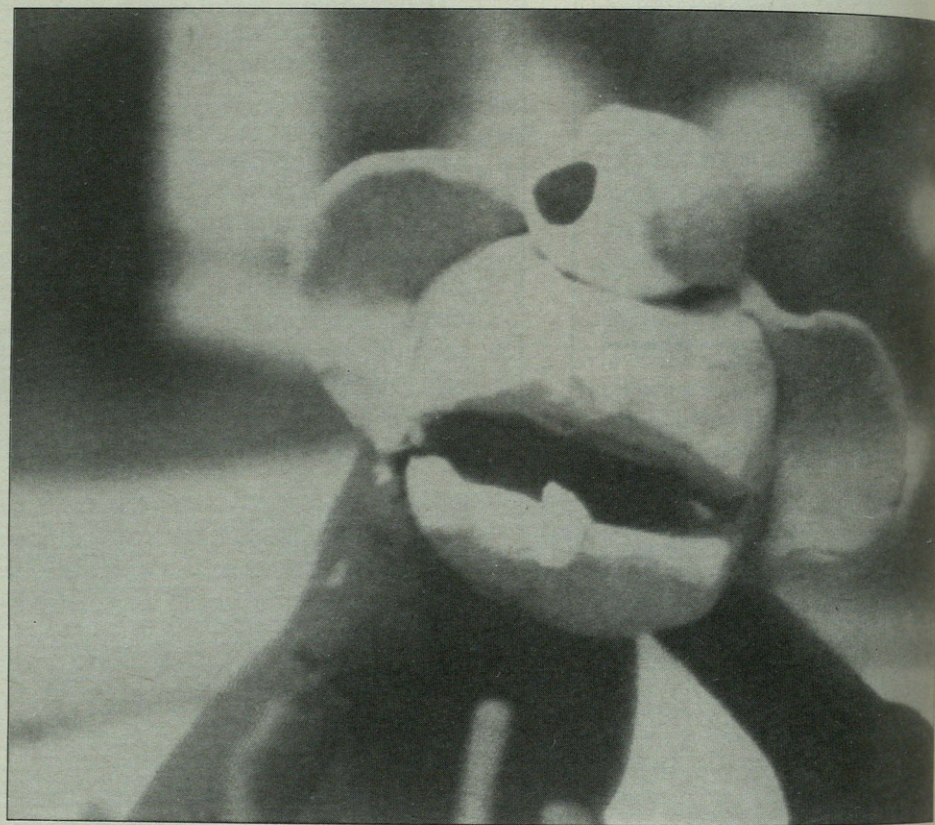
Filmeak egiteaz gain, erakusketak eta ikastaroak antolatzen ditu

Kima, animazioa helburu duen enpresa

Hiru lan eremutan banatzen da Kima, Iruñean egoitza duen lan taldearen iharduera: publizitatea, erakusketa - tailerrak, eta animazioko filmeak egitea. Enpresa honek aurten antolatu du, lehenengo aldiz, haurrei zuzenduriko ikastaro bat.

ENPRESA honen lan eremu nagusia izan da, eta oraindik da, kartelak zein foiletoetako diseinu lana. Zinema sailean, filmeak egiten dituzte alde batetik, erakusketa-tailer didaktikoa dago bestetik, eta haurrei zuzenduriko animazio-zinema tailerra da lantzen duten beste arloa.

Baliabideak eta oinarritzeko baldintzak daudenean egiten dituzte filmeak. Erakusketa-tailer didaktikoa animazio parke antzekoa

Plastilina nahiz marrazki bizidunetako filmeak egin ditu orain arte Kimak. (Argazkia: Jose Alberdi)

da. Hasieran, erakusketa besterik ez zen; ondoren, haurrek parte hartu eta zenbait lan burutu zituztenez tailer bilakatu zen eta ikasle bide egokiena. Panelak, telebista monitoreak, eta filmeak burutzeko erabili izan den materialaren bitartez, ikasleak pausoz pauso ikus eta lan dezake

marrazki bizidunetako filme bat egiteko prozesu osoa.

Aurtengo abuztuan egin zen lehenengo ikastaroa. 15eko taldetan banatu zituzten ikasleak. Talde bakoitzean hiru monitore zeuden, eta filmea egiteko prozesua azaldu ondoren hasten ziren haurrak lan egiten. Egun pare bat pasatu zituzten ira-

kasleak eta ikasleek denbora zein teknologia aldetik mugak dituen filme batean zer kontatu behar zuten erabakitzen, eta ondoren hasi ziren ideia bideratzen.

Ikasleek asmatu zuten filme bakoitzeko hari nagusia. Haurrek ipuin bat kontatu eta gero, denen artean erabakitzen zuten taldeak au-

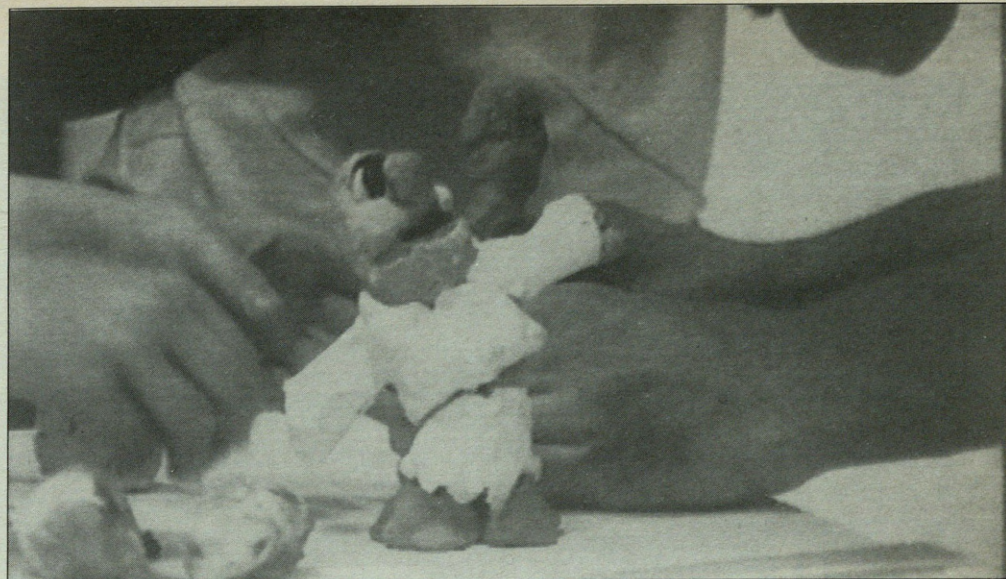
rrera eraman behar zuen gidoi egokiena. Ondoren, aukeratutako gidoiaren arabera ikasle bakoitzak idazten zuen istorio bat komiki moduan. Pertsonaiak aukeratu, bakoitzaren ezaugarriak, istorio horretako lekua eta bere dekorazioa, eta hurrek beraiek egin zituzten plastilinazko panpinak. Eurak arduratu ziren ere filmatzeko makinetako kontrolaz, soinuaz, eta laburmetraia animatzeaz. Beraz, pauso guztiak ikasteaz gain, hurrek beraiek errodatu eta gauzatu zuten animazioko laburmetraia bat. Lan hauen iraupena minutu batetik hiru minutura bitartekoa izan zen.

Ikasleek ordenagailua k erabili zituzten digitalizatzeke, kolorea lantzeko, eta marrazkiak zein mugimendu sinpleak egiteko.

Euskarazko ikastaroak

Euskaraz bakarrik burutu zen ikastaroa, hilabeteko iraupena zuen, eta ondo pasatzeaz gain, hurrek beren lanak bukatu zituzten. Ikastaro hauetan, tailerrean dauden goi mailako teknologiako tresnak erabiltzeko aukera izan zuten: banda altuko kamarak nahiz magnetoskopioak. «Hau ez da inon ere egiten, ezta Arte Ederretako ikusentzutekoe-tako bostgarren kurtsoan ere», esan digu Kimako kidea den Josu Morenok.

Zootropoak, kutxa beltza, makina zaharrak eta horrelako lan tresna historikoak dira erakusketa-tailer honen osagarri. Tresna hauen bidez ikus daitezke argazkigintzaren eta marrazki bizidunen hastapenak. Azkeneko fasea, Ki-

Abuztuan antolatu zuten hurrei zuzenduriko ikastaro - tailerrean, gidoiak asmatzeaz gain, ikasleek aukeratzen zuten istorioa, pertsonaiak nahiz beren ezaugarriak, eta eurak arduratu ziren dekorazioaz. (Argazkia: Jose Alberdi).

man dauden marrazki bizidunetako filmeak ikustea da. Horrela, prozesua handitu den neurrian, erakus-

keta izatetik erakusketa-tailer didaktiko izatera pasatu da, eta azkenik, zinema-animazio parke bihurtu da.

Duela lau urte inguru hasi ziren erakusketa ibiltariak antolatzen, eta orain arte 54 burutu dituzte Euskal He-

Marrazkiak edo plastilinako animazioa

RAMON Sagastibeltza, Javi Celestino, Nekane Zitriniain, Michel Grazy, Kepa Urria 'Sistem', Josu Moreno eta Jose Alberdi dira Iruñean egoitza duen Kimako kideak. Duela urte asko hasi ziren eta zazpi urte dira jadanik tailerra muntatu, erakusketak antolatu eta animazioko laburmetraiak egiten hasi direla.

Ikastaro edo tailerretan nahiz euren kasa burutzen dituzten filmeetan marrazki bizidunak edo plastilinaren bidez egiten dute animazioa. Istorioa erabaki, banaketa tekniko egin eta pertsonaiak nahiz bakoitzaren ezaugarriak jakin on-

doren, prozesua aldatu egiten da material bat ala bestea izan.

Marrazkia baldin bada, paperaren gainean ematen zaie mugimendua protagonistei; ondo baldin badago azetatotara pasatu; kolorea eman eta filmatu egiten da. Plastilinaren kasuan, filmatzen den neurrian modelatzen dira panpinak eta ematen zaie mugimendua. Pertsonaia bakoitzak egindako mugimendua eta egin behar duena kontuan izatea da lan handiena; baina Jose Alberdik komentatzen digunez: «Marrazki bizidunen kasuan baino azkarragoa da prozesua».

Kimako kidea den
Josu Morenoren
ustez, abuztuan
izan zen ikastaroan
haurrek erabili
zituzten goi
mailako
teknologiako
tresnak, banda
altuko kamarak
nahiz
magnetoskopioak,
ez dira erabiltzen
ezta Arte
Ederretako
Ikusentzu-
tekoetako
bostgarren
ikasturtean ere.

rrian, Estatu frantziarrean
eta Estatu espainiarrean.
Hiru hizkuntzetan egiten
dituzte. Josu Alberdi Kimako
kideak aipatu digunez:

*«Erakusketa kanpoan eza-
gutzero ematea bait da gure
asmoa».* Duela bi aste Ma-
drilen izan ziren, Villavi-
ciosa de Odón-en, eta laster

Alcalá de Henares-eko Uni-
bertsitatera joango dira.
Ikusteaz gain, ikusleak parte
har dezake marrazki bizi-
dunak egiteko prozusu
osoa azaltzen den erakus-
keta honetan.

Arlo honetan ere koka-
tzen dituzte erakusketa-tai-
lerrak. Hauetan, ikaste-
txeetatik etortzen diren haur
eta gazteek parte hartzen
dute. Marrazki bizidunak
egitea zér den azaltzen zaie,
lan tresnak ikusi eta erabil
ditzakete, eta bertan dauden
lan tresna zaharrak nahiz
zenbait filme ikusteko au-
kera ere izaten dute.

Arlo ezberdinetako per-
tsonak lan egiten dute Ki-
man. Arte Ederretan ikasi
dutenak daude, edo lehen-
dik publizitatea, antzerkia
edo animazioa jorratu du-
tenak. Enpresa honek hiru
lan eremu ditu. Lehenen-
goa, publizitate munduko
lan grafikoak edo anima-
ziokoak egitea: spot-ak,
kartelak, liburuskak, foile-
toak... Erakusketa ibiltaria
den tailer didaktikoa eta be-
re barnean dauden haurrei

zuzendutako tailerrak da
bigarrena, eta animazioko
filmeak burutzea da hiru-
garrena.

Laburmetraia dextente
egin dituzte orain arte, «Pi-
txu», «3 de marzo», «Mixeria
gorria» kasu. Hainbat spot
ere, Herri Urratserako egin
zutena esate baterako. Lu-
zemetraiak ezik, iraupen ez-
berdinetako lanak egin di-
tuzte orain arte. Filmeak,
euren kasa eta enkarguz ere
egiten dituzte.

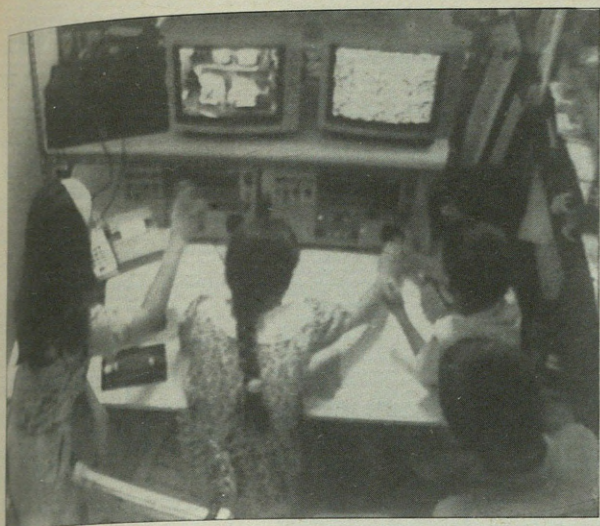
**Orain arte
laburmetraiak egin
badituzte ere,
animazioko
luzemetraia bat
burutzea da beren
asmoa ●**

Super 8, eta 35 mm for-
matoak erabiltzen dituzte
normalean. Jose Alberdik
azaldu digunez: «Zinema
eta bideo formatoak, enkar-

ZINKUNEGI
O P T I K A

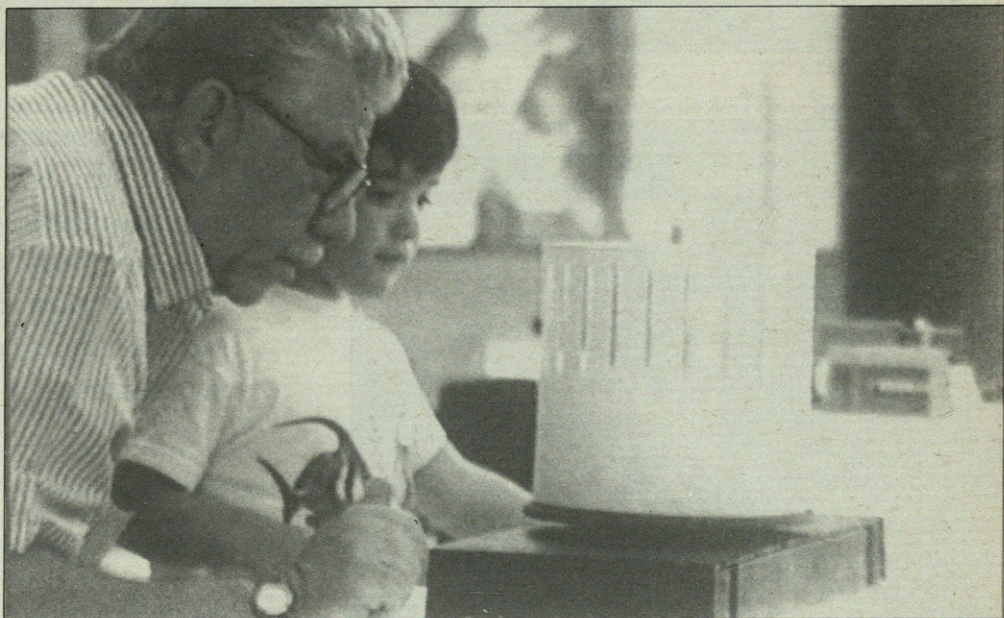
HERNANI, 4
Telf. 42 06 24
20004 DONOSTIA

Kimak antolatuta zuen ikastaroan, haurrak beraiek arduratu ziren soinua eta animazioaz. (Argazkia: Jose Alberdi).

guaren arabera. Bideoa, filmatu eta berebala lortzen duzulako emaitza; eta zinema, aurrekontu handiagoko lan bat egin nahi dugunean, edo iraunkorragoa eta serioago den produktu bat. Elementu askoren menpe dago guzti hau».

Iruñean daukaten lokalean egiten dute filmeak burutzeko ia prozesu osoa. Laborategiko lana eta estudioetan burutu behar dituzten grabaketak dira euren egoitzatik kanpoko lan bakarrak. Aurten muntatu duten tailerreko lan guztiak, berri, bertan egiten dira.

Argazkigintza eta animazioko tresna zaharrak dira erakusketaren osagarri. (Argazkia: Jose Alberdi).

Zinema nahiago

«Hau da Kimakoen gus-tokoena. Alberdiren ustez, «plastilina edo marrazkiak, berdin zaigu, nabiago du-gu zinema egitea. Gure ar-loa animazioa da. Objek-tuen bidez, plastilina, marrazkiz edo edozein gauzaz».

Bere kasa martxan jarri dute Kima eta ez dute di-rulaguntzarik jaso enpresa aurrera eramateko. Pro-dukto bat egiteko garaian izan dute noizbait institu-

zioen laguntzarik. «Pitxu» burutzeko, adibidez, Eusko Jaurlaritza, Estatu frantzia-rreko Zinemako Zentro Nazionala, herri honetako Kultur Ministeritza, Baiona-ko Euskal Zentro Kulturala eta Hendaiako Udalaren laguntzak izan zituzten.

Lan talde honek baditu aurrerantzean gauzatu nahi duen beste zenbait proiektu. Datorren urtean tailer ibiltari bat antolatu nahi du-te, Madrilén bi erakusketa

aurkeztuko dituzte, eta bes-te bat Kanaria Irletan.

Iruñean bertan, anima-zioko talde bat sortu eta fin-katu nahi dute une honetan, eta marrazki bizidunetako ekoizpen zentro bat; eta plastilina ahaztu gabe, ani-mazioari buruzko zenbait ideia berri bideratu asmoz, gai hau landuko duen la-burmetraia. Josu Morenoren ustez: «Beharrezkoa den oi-narria badago baina talde finkoa sortu nahi dugu.

Finkoa, kalitatezko pro-duktoak lortzeko gaitasuna izan dezan, eta beste arloe-tan (publizitatean eta era-kusketan) irauteko gai izan dadin».

Proiektu hauez gain, ba-dute animazioko zenbait filme egiteko beste zenbait ideia, baina euren helburu nagusia jenero honetako luzemetraia egitea da.

Joxi Goikoetxea

Pablo Sastrenen narrazio liburua kaleratu berria da

«Mariaren mendea»n gertatutakoak kronika historiko moduan

«Ideiak adierazteko narratibak askoz muga gutxiago dauzkala uste dut; nere pertsonaiek asko hitz egiten dutelako edo...».

Bi narrazioz osatutako liburua egin berria du Pablo Sastre idazleak. Bertan, Nafarroa inguruko mende honetako kontakizunak bildu ditu, eta orduko tirabira sozialen berri ematen digu. Bere azken liburuaz hitz egin asmoz bildu gara, eta idazleen amets ez eta literaturaz ere mintzatu zaigu.

PABLO Sastre idazlearen narratiba liburua kaleratu berri du Susa argitaletxeak. «Mariaren mendea» dauka izenburutzat, eta bertan, bi narrazio bereiz daitezke: bat, liburuari izenburua ematen diona, eta bestea, «Hautsi du negua» izenburua duena.

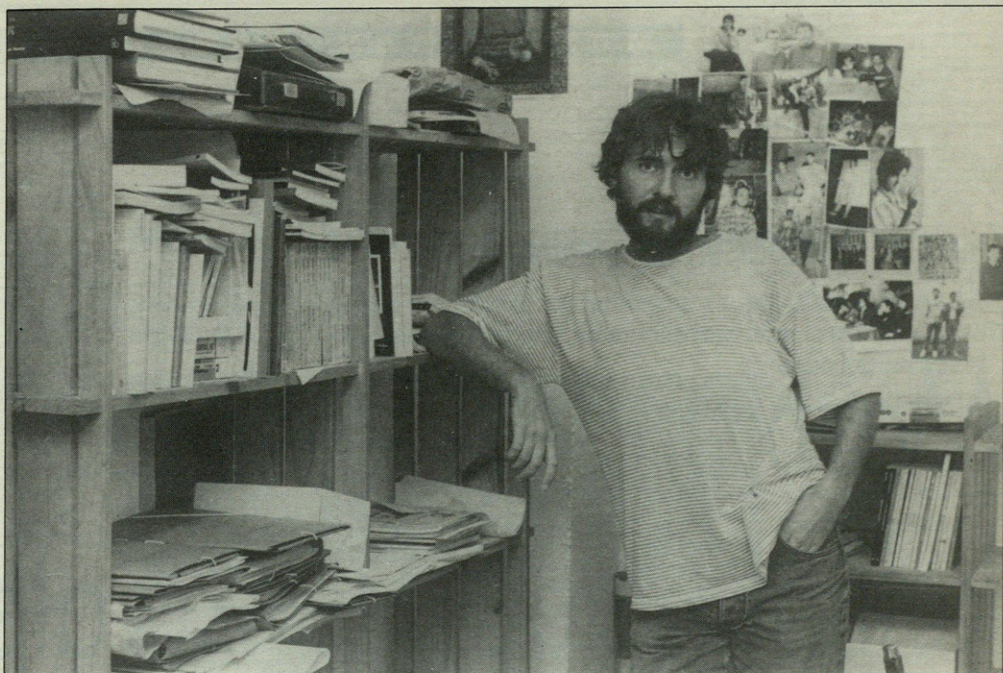
Bi narrazioek halako loturarik ez badaukate ere, mende berean kokatuak (honetan) diren neurrian badaukate nola-halako harremana, gai historiko beraren jiran bait datoz: Gerra Zibilaren garaian gerta zitezkeen biak. Hala ere, «Hautsi du negua» izenekoak egun pare batean gertatzen den bitartean, «Mariaren mendea» berriz, oso momentu jakinetan gertatzen

da: 1936, 1951, 1970 eta 1989ko datekin dator. Atzera begira eginak daude biak, eta Nafarroa Gipuzkoarekin muga egiten duen edozein tokitan gerta zitezkeen; Goizueta inguruan, esate baterako.

Baina urte asko pasatu dira literatur grinak Pablo Sastre harrapatu zuenetik, «Mugarria» elaberria idatzi zuenetik. Orain arte bestelako nobela eta narrazioak ere kaleratuak ditu (baita haur literaturazko liburu bat ere), eta hala ere, berriz ere narratibari heldu dio, zortzigarrenez; bere literatur hautaketa bakarraz galdetu diogunean, duda antzean honela azaldu digu: «Gauzak esateko modua da atsegin dudana, ideiak adie-

razteko narratibak askoz muga gutxiago dauzkala aste dut. Nere pertsonaiekin asko bitz egiten dutelako edo, narratibak joko bantziago ematen duela iruditzen zait; nere narrazio modutik antzerkia ere bain urruti ez dagoela esango nuke...».

Errealitatetik jasotako hainbat testigantzetan oinarritua dagoenez, pertsonaia asko agertzen dira liburuan zehar. Izen asko dira liburuaren joan-etorrian galdu egiten direnak, eta gutxiago, berriz, errepikatzearen poderioz irakurleari gelditzen zaizkionak. Pablo Sastrek gehitzen digunez, «elaborazio prozesua balakoxea izan da; pasadizu asko jaso nituen, pertsona askok kontatuak, eta ondorioz, izen asko agertzen dira. Batzuk bebin bakanik azaltzen dira eta ez daukate aparteko garrantziarik. Garrantzitsuak ez dira dozenatik pasatuko...» Hala ere, denek mundu erreferentzial bera daukarela dirudi, giro berean hazitakoak dira, eta geroago, liburu egileak koherentzia eta logika baten barruan

«Euskal literatura ona falta da zenbait arlotan, erotikoa edota terrorezkoa esate baterako».

kokatzen ditu.

Honekin loturik, lehenengo narrazioak badu beste alderdi bat ere aipatzea merezi duena; izan ere, ia puntuazio markarik ez da ageri, elkar hizketan jaso bezala agertzen bait dira, eta honen ondorioz, zenbait momentutan koherentziarik eza dagoela ematen du; ahozko hizkuntzaren ikuspegitik eginak bait ditu.

Egindako aurreko liburuekin konparatuta, liburu batetik bestera oso aldaketa handiak izaten direla adierazi digu Pablo Sastrek; «bakoitza bere momentuari dagokio, eta horien artean ez dago balako loturarik. Era berean, liburuak bukatu eta argitaratu eta gero urruneko barreman bat edo sortzen didate, eta uzten didaten sentsazioa ez da,

normalean, oso gogoangarria izaten».

Gerra Zibilean gerta zitezkeen liburuan agertzen diren bi narrazio laburrak ●

Euskal literaturari erreferentzia eginez, bestalde, irakurtzeko moduko lan gehiago estimatuko lituzkeela gaineratu digu, eta era berean, oraindik ere erdarazkoarekiko menpekotasuna handia dela azaldu digu. Honen haritik dioskunez, «erdal bizkuntzez irakurri behar izaten ditut hainbat lan, balabeharrez, maila horretan euskarazkorik ez dagoelako. Euskal literatura ona falta da zenbait arlotan, erotikoa edota terrorezkoa esate baterako, ironia eta umorea ere falta dira euskal literaturan».

Patxi Sarriegi

Idazle dirudunik ba ote dago?

LITERATUR lan ugari kaleratzeko atarian gaude. Abenduko azokarako prest egon ohi dira ia denak. Laster, idazleen lan berriak nonnahi ikusiko ditugu. Ohizko tokietan. Badirudi, beraz, euskal literaturgintza bide onetik abiatua dela. Alajaina!

Hala ere, literaturgintzaren inguruko egoera askoz orokorragoa omen da. Hizkuntza txikia izanik... eta irakurtzeko ohitura eskasa gainera... zenbateko irakurlegoa gehienez jota ere? Eta gainera, liburu bakoitzeko tiradak zenbaterako ematen du, zenbat liburu saltzeko? Badirudi, beraz, profesional bakarrak osatutako ofizioaz ari garela. Akaso!

Baina azken batean, zein da kontua? Horra kuestioa: nola bizi dira euskal idazleak? Idaztetik zenbat bizi dira? Eta soluzioa? Askotan gustoko ez duten beste ofizioren batekin ezkondu beharra izaten dute, afizioz bat eta ofizioz bestea! Bai horixe!

Eta Pablo Sastrek itxaropena galtzen den azkena dela gogorarazi digu, eta umore eta ironia puntu batez: «Batzuetan mezenasen bat nitaz gogoratuko ote den amets egiten dut, horrelako aberatsen batekin nigan konfidantza jarriko duen esperantza ez dut oraindik galdu!», bota digu erdi txantxetan serio aurpegia jarri nahian. Eta horixe behar genuen!

Telebista europarrerako lehen urratsa?

Martxan dago Arte kultur katea franko-alemana

Proiektu eztabaidatua izan da, eta bada egun ere, Arte telebista katea franko-alemanarena. Urte luzetako ibilbidearen ondoren, 30 miloi etxetara heltzen da programazio kulturalaz osatutako katea hau. Ikusleen erantzunaren zain, proiektuaren hainbat zehaztasun argituko ditugu.

BATASUNERAKO katea gisa presentatu nahi izan duten arren, «Arte» telebista kateak ez du Frantzia eta Alemaniako eredu guztiz komunik aurkitu.

Alemanian, kable bidezko katea da, hau da, ordaindu beharrekoa eta herrialdearen zati batetan bakarrik hedatua, jakina, Errepublika Federal ohian. Frantzian ostera telebista publiko eta pribatu arruntan sistemaz emititzen da, duela hilabete gutxi itxitako La Cinq kateako onda berean. Desberdintasuna ez da txantxetako, eta eztabaida ugari bizitu ditu Frantzian, hasieratik defizitarioa izango den kateak estatuari sortuko dizkion gastuak direla eta.

Funtsezko beste arazo bate ere azaleratzen du Artek, hau da, kultura aparte-

Lehen iluntze kulturalerako zinema, musika eta antzerkia.

ko kateetara baztertu behar den ala telebista orokor edo generalistetan sartzen saiatu. Alemanian erantzun garbia eman diote kontuari, lehenagotik ere bi katea kultural publiko bait dago, biak kable bidez zabalduak. Frantzian ostera, bakarra

izango da eta dohainik, baina horren inguruko adostasuna ez da oso zabal.

Programazioari dagokionez dokumentalak, antzerkia, dantza, eztabaida saioak, eta zinemak beteko dute gehien bat Arteko pa-

mila, eta arratsaldeko zazpietatik goizaldeko ordu-rata arte emitituko da. Umorea ere programatu dute lehendabizikotik eta Monty Python-en telesaila ikusi ahal izango da telebis-ta berrian. Albisteei dago-kienez, analisia eta gogoe-tari eman nahi zaio lehen-tasuna, beste kateetako al-bistegiekin konpetitu gabe.

Hizkuntz arazoak ere badirela aitortu dute Arteko arduradunek, nonbait lehen

■ **Hizkuntz arazoak ere badirela aitortu dute Arteko arduradunek, nonbait lehen aldiz elebitasun arazoan aurrean** ●

aldiz elebitasun arazoan aurrean, eta oraindik ere praktikan frogatu behar dute hartutako bideen ego-kitasuna.

Eta hala ere, arazoan gai-netik, eta zenbaiten ustez presa handiegiz, martxan jarri da telebista berria. Arrazoia? Batek jakin. Bai-na Maastricht-eko Itunak sortutako gatazken erdian Mitterand eta Kohl-ek jarri duten arreta pertsonalak zerbait adierazten du, du-darik gabe. Kultur telebista, nazioarteko politikaren menpe?

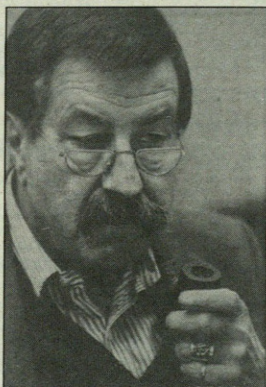
J.M. Heritz.

Marrazki bizidunak pantaila handian

Frédéric Back-en «Krak» eta «Zuhaitzak landatzen zituen gizona» marrazki bizidunetako laburmetraiek Frantziako zinemetan izan duten arrakasta ikusirik,

egile beraren bost ipuin pantailaratu dituzte banatzaileek (Films du Paradoxe). Sari ugari lortu ditu Backek, horien artean Hollywoodeko bi Oscar, eta datorren azaroan ikusgai egongo da bere lana Aubervilliers-eko Udal Antzerkian.

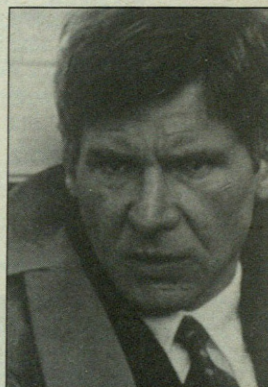
“Harresiaren erorketarekin alemanoi egin ziguten oparia zoragarria izan zen, baina horrekin egin duguna lotsagarria da. Komunismoaren erorketaren ondorioetako bat izan da ezabatu egin duela Europako ezker demokratikoa eta ni horrekin sentitzen naiz identifikatua. Harresia erori egin zen baina aleman bakoitzaren barruan zutik dirau barne harresiak.

Günter Grass, idazlea.

“Azken urte hauetan nere bizitzako oso momentu zailak bizi izan ditut. Bost urtez egon naiz terapia egiten eta, azkenean, amorruez eta beldurrez, nere barnean dagoen sasikumea deskubritu dut. Baina berriro hasi abal izateko, benetan aldatzeko, ozenki onartu beharra dago. Eta nere kasuan, zer hobe disko bat baino?

Peter Gabriel, musikagilea.

“Ez dut aitortpenak egitea maite eta, argi dagoenez, ez dut jarrerarik agertuko irlandar eta ingelesten arteko gatazkan. Patriot Games biolentziari buruzko filmea da, biolentziaren kontrakoa. Onartzen dut CIA gustokoago dudala IRA baino. Hala ere, esan nahi dut ez dudala uste filmea CIAren goraipamena denik. Erakundeak duen boterea baino ez du agertzen.

Harrison Ford, aktorea.

URRIAK
9

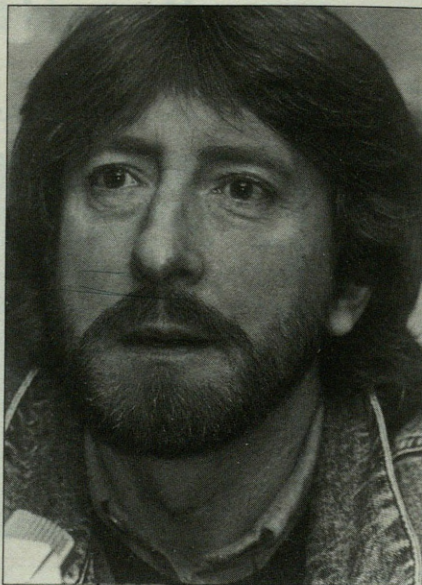
■ GERNIKAKO KOMIKI IHARDUNALDIAK

URRIAREN 9an emango zaio amaiera Gernikako Komiki Ihardunaldien 6. Edizioari. Kultur etxea izango du egoitza. Aurtengo protagonista Mauro Entrialgo gasteiztarra izango da. Guztira, 200 bat lan ikusi ahal izango dira erakusketa honetan. Ekitaldi ugarirekin osatuko da erakusketa hau: kale-antzerkia, kantaldia...

URRIAK
10

■ BERTSOLARI-REN ALDEKO BERTSO-SAIOAK

SEI ale kaleratuta eta oraindik egoera ekonomikoa ziurtatu gabe dagoela eta, «Bertsolari» aldizkariak hiru bertso saio antolatu ditu urrian zehar burutzeko. Lehenengoa urriaren 3an Gernikan egin zen. Bigarrena Zarautzen izango da, **urriaren 10ean, Zarautzeko kiroldegian**, gaueko 10.00etan hasita; Laxaro Azkuneraren aginduetara Imanol Lazkano, Anjel Mari Peñagarikano, Jon Sarasua, Andoni Egaña, Jon Lopategi eta Jon Enbeita arituko dira. Azken saioa, berriz, **urriaren 17an, Lesakako pilotalekuan** izango da, hau ere gaueko 10.00etan. Arozena gaijartzaile, Joxe Lizaso, Joxe Agirre, Iñaki Murua, Xanpun eta Euzkitze arituko dira.

BENITO LERTXUNDI eta Mikel Laboa Markinan arituko dira urriaren 11n. Amaiur elkarteak antolatutako kantaldi hau pilotalekuan izango da eta gaueko 10.00etan hasiko da. Aukera gutxi izaten da horrelako bi kantari handi batera das-tatu ahal izateko eta Markinakoa oso aukera ona da kantarien bi estilo ezberdinak gertutik jarraitu ahal izateko (Argazkia: Kepa).

URRIAK
12

■ KALE ANTZERKIALDIA SANTURTZIN

URRIAREN 9an hasi eta 12an amaituko da **Santurtziko Nazioarteko Antzerkiaren 14. edizioa**. Kalea izango da aurtien antzezlekua. Bertan, arituko dira, besteak beste, Nafarroako Talde Egonkorra, Perillos talde kataluniarra eta abar.

URRIAK
13

■ JUAN ALVAREZEN ERAKUSKETA DONOSTIAN

DONOSTIAKO **El Muro** tabernan irailaren 21ean zabaldu zen **Juan Alvarez** margolariaren erakusketa. Aipatu erakusketaren amaiera, bestalde, urriaren 13an izango da.

URRIAK
18

■ TERESA MARTINEZEN MARGOAK IRUÑEAN

SARI ugari jaso ondoren, Iruñeko Lan-kide Aurrekiaren aretoan **Teresa Martinez** margolari nafarraren margoak daude. Nafarroako hiriburura iritsi aurretik, erakusketa hau Estatu frantziar nahiz espainiarreko hainbat aretotan ere izan da.

MASKARADA antzerki taldea Bizkaian zehar arituko da aste honetan. Herri herri 92 kanpainaren barruan, hilaren 12an Etxebarriako pilotalekuan izango da, gaueko 10.00etan; hilaren 17an, berriz, Errigoitiko Elizalde auzoan dagoen Ikullu elkartearen antzeztuko du «Kontrabajua» lana, gaueko 21.00etatik aurrera (Argazkia: Mikel Martinez).

■ ANA BENEGAS HILABETEZ MEDIEVON

HONDARRIBIKO Medievo galerian **Ana Benegas** eskultore donostiarraren erakusketa ikusi ahal izango da. **Urriaren 31 arte** zabalik egongo den erakusketa honetako hogeitabat lanak brontzean eginak dira. Egilea, eskultore izateaz gain, kantugilea eta idazlea ere bada eta hiru modalitate hauetan sari ugari jaso ditu. 1991n ekin zion Bilbon bere lehen erakusketari.

■ ANDRE MASSON-EN ERAKSUEKTA BILBON

MARGOAK, gouacheak, akuarelak, pastelak eta marrazkiak bildu dira **Andre Masson** margolari frantziarrari Bilboko Arte Ederretako Museoa eskaini zaion erakusketa honetan. Lan guztiak 1933tik 1943ra bitartean eginak dira. Marrazkigintza automatikoaren sustatzaile, 1923an hasi zen margolaritzan eta surrealismoan eragin nabarmena izan zuen. 1934 eta 1936 artean Estatu espainiarrean aritu zen lanean. Era honetako lehen erakusketa da eta urriaren 6an zabalduz, arazoaren 15a arte egongo da zabalik.

SAMBHU antzerki taldeak Principe de Biana elkarteak antolatutako «Udazkeneko Erronda» kultur zikloan parte hartuko du. Antolatzaileen asmoa kultur gintzaren alor guztietako partaideak Nafarroako herri txikienetara —900 biztanletatik beherakoetara, alegia— hurbiltzea da. Hori dela eta, 26 herritan 44 bat taldek hartuko dute parte eta, guztira, 52 ekitaldi burutuko dira. Sambhu, hain zuzen ere, urriaren 31n lgantzin izango da, «Chap a mi plim» muntaiarekin (Argazkia: Joxe).

B E G I B E L A R R I

A R T E A

Zumetaren handitasuna

ZUMETAREN erakusketa honetan koadroen handitasunarekin topo egiten dugu, maisuak ez bait die askatasuna alferrik ezarri. Bizimoduaren ispilu izan asmo dutela dirudite.

Izan ere, eta bertako erakusketako katalogoan Martínez Gorriaran-ek zehazten duenez, «Zumeta, bizitzea eta artea egitea elkarbatzea lortu duen margolaria da...», eta alferrik da sentikortasuna adieraztea edo irudimena kontzeptuatzeko, esperimentatu behar dira. Honekin loturik, bere trebetasuna ia pintzelada bakoitzaren arrastoan aurki daiteke.

Hala ere, zenbaitetan abstrakzioa ere heldu nahi duela dirudien arren, ez dira gutxi irudi ezabatu horien azpian antzeman daitezkeen pertsona eta animalien aztarnak. Espresionismo figuratiboaren arrastoak erabat ahaztu nahiko ez balitu bezala edo. Edozein modutara ere, espontaneitatearen maisu bilakatua dugu Zumeta, eta bere pinturaren oinarrian behin eta birritan topatuko dugu; bere obra, azken batean, zuzenean jaso eta sentitzeko egin bait dago.

Eta koadro bakoitza, azken urteotan bildutako jakintzaren emaitza dela ikus daiteke. Kolorea, bere aukera guztiekin kontrastatuz. Eta trazu, zirri-marra, borroi eta zirrikitu bakoitzak

**JOSE LUIS ZUMETAREN PINTURA
ERAKUSKETA. SAN TELMO MUSEOA.
DONOSTIA.**

balio zehatza hartzen du. Alegoriarik gabe. Horrela lortzen bait du Zumetak ekintza eta esanahia sintetizatzea.

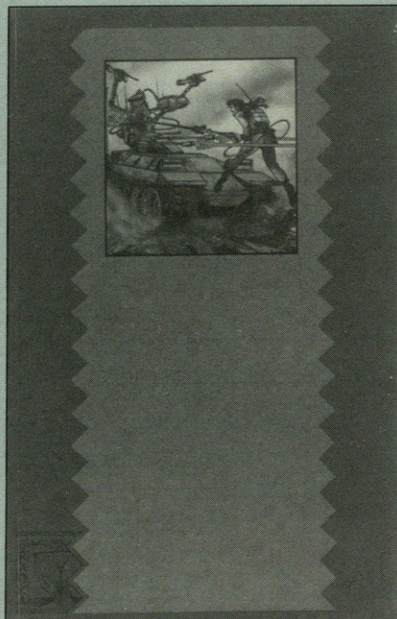
PATXI SARRIEGI

L I B U R U A K

Ausardia
faltarik ez

AUSARDIA erakutsi du Joanes Urkixok. Ausardia, zientzia fikzioaren erronkari eutsi diolako. Ausardia, euskal literaturan horren ahazturik dagoen abentura generoari heldu diolako. Eta ausardia, behintzat, aitortu behar zaio.

«Shangai Tom espaziozko zaindaria» arrapalada batean irakurtzen den liburua da, erritmo azkar eta arinekoa. Bertan Dalgón III planetaren berri ematen zaigu, eta han jazoko diren gertakariez. Kontatzen zaigun istorioa, finean, klasiko samarra ere bada. Dalgón III planeta inbaditua izan da eta erasotzaileei aurre egin beharrean aurkituko dira dalgondarrak. Lantegi horretan, Shangai Tom-en buruzagitzapean, borrokalari tropel ugari bezain trebea arituko da: Metma Lau Gezi, Buck Mandarin espaziozko kontrabandista, Walter Burdin Besoa, Arat Kapitaina, Sanne Katagorri... Liburua estilo eta hizkuntza samurrean idatzia dago. Irakurleko zabalenera iritsi nahi denaren seinale. Desarroilo arinekoa, tentsiorik ez da antzematen, hala ere, orrialdeetan aurrera egin ahala. Dalgondarren garaipena erraz ematen da, ez da estutasunik inondik ageri. Ez du lortzen, ondorioz, irakurlea osoki bereganatzea. Zerbaiten faltan geratzen da.

«SHANGAI TOM ESPAZIOZKO
ZAINDARIA». JOANES URKIXO. ELKAR.

Erronka, nolanahi ere, ez da makala. Eta ausartze hutsak badu meritua. Estereotipotik urrun samar dagoen heroia sortzen saiatu da Joanes Urkixo, pertsonaien arteko elkarriketetan zenbait esperimento egiten, eta abentura eta zientzia fikzioa nahastuta, euskal literaturan basamortu den generoan barrena abiatu da.

ALBERTO IRAZU

«... ETA KITTO».
36. ZENBAKIA. 20 ORR.

ARGITARATU berri den azken ale honetan, hainbat berri laburrez gain, Joko Parroinpikoetan parte hartu zuen Jesus Maria del Amori egindako elkarriketa agertzen da, eta gai nagusia, Maltzaga eta Urbina lotuko dituen autobidearen proiektuari buruz aldizkariak berak antolatu zuen mahai in-

guria da. «ETBri leporatzen zaizkion ajeak» eta «Frantzesak Eibar erre zebeñian» izeneko artikulua ere dakartzat aldizkari honek ■

«TTIPI TTAPA».

93. ZENBAKIA. 36 ORR.

NAFARARROAKO aldizkari zaharrenetako bat den honetan Bortziritako herrietako kirolaren egoera aztertut dute, eta Joko Olinpikoetan parte hartu zuten Iñaki

ttipi-ttapa

Lujanbio, Mixel Txoperena eta Mikel Sagarzazu pilotariek mintzatu dira. Zenbait herriak kronikak ere agertzen dira azken zenbakiko orrialdeetan ■

«KONTZEJUPETIK».

0. ZENBAKIA. 54 ORR.

KALEAN dago Oñatiko aldizkariaren aro berriko 0. zenbakia. Hasieran, udal bulletin moduan noizean behin argitaratzen zen eta Udaleko euskara teknikariaren ardurapean zegoen,

EUSKERAZAINTZA

EUSKARAREN
ERRI AKADEMIA

XX ZENBAKIA	1992
ARGIBIDIA	
1. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
2. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
3. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
4. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
5. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
6. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
7. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
8. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
9. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
10. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
11. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
12. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
13. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
14. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
15. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
16. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
17. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
18. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
19. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100
20. Bortziritako elkarriketa - M. Txoperena	100

Zuzenbideak:

GETARIA 21 - DONOSTIA
C. LARRETEGI 14 - BILBAO

eta kitto!

Question
Maltzaga eta Urbina?

Answer
«Maltzaga eta Urbina» izeneko artikulua, hainbat berri laburrez gain, Joko Parroinpikoetan parte hartu zuen Jesus Maria del Amori egindako elkarriketa agertzen da, eta gai nagusia, Maltzaga eta Urbina lotuko dituen autobidearen proiektuari buruz aldizkariak berak antolatu zuen mahai in-

Eibar-Gastelz autobidea, ala joka

FIAT EIBARREN ZUGANDIK HURBIL

HOGEL, S.A.

«EUSKERAZAINZA».

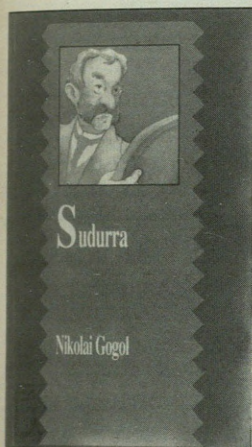
20. ZENBAKIA. 66 orr.

BIXENTE Latiegik idatziriko «IX mendean 872-ko lau larriki» artikulua, Andoni Urrestarazuren «Euzkeraren arerioak», Aita Onaindiaren «Iletaz joaz», beste zenbait idazlan, eta Mungia aldeko nahiz Gipuzkoako zenbait hermitako esatera zaharrek osatzen dute zenbaki hau ■

«SUDURRA».

NIKOLAI GOGOL. ITZUL.: XABIER MENDIGUREN. ELKAR.

XIX. mendeko Errusiako idazlerik handienetako bat da Nikolai Gogol. Erromantizismo eta errealisismoaren arteko zubia, bere lanak Dostoevski eta elaberri errusiar klasikoaren aitizindariak dira ■

«URRUZUNO. LITERATUR LEHIAKETA 1992».

EUSKO JAURLARITZA. 180 orr.

ZAZPIGARREN urtea bete du Irakaskuntza Ertainetako Urruzuno Literatur Lehiaketak. Aurten 627 idazlan jaso dituzte, eta saria irabazi duten prosa zein poesiako 20 lanek osatzen dute liburua. Eusko Jaurlaritzako Euskara Zerbitzuko Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak plazaratu du bilduma hau ■

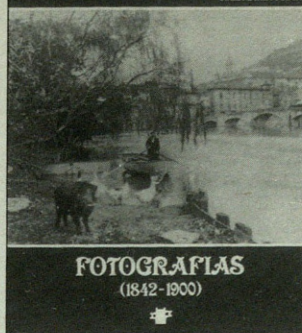
«EUSKAL 3. HIZTEGI ENTZIKLOPEDIKOA».

LUR. 400 orr.

10.000 sarrera lexikografikoki osatzen dute Hiztegi Entziklopedikoaren hirugarren alea. Liburu honek C-tik ENA-ra bitarteko informazioa bildu, eta euskararen lexiko arrunta, geografia eta historia nahiz teknikari buruzko alorrak lantzen ditu ■

ARGAZKIAK TOLOSA

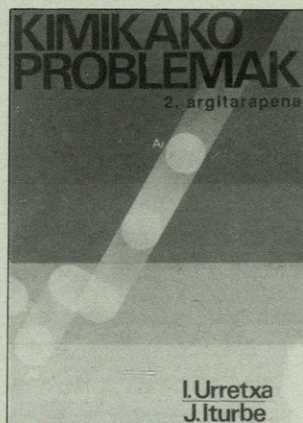
JOSE MARIA TUDURI

FOTOGRAFIAS (1842-1900)

«MAKIL JAUNA». BIZKAIKO BATZAR NAGUSIAK.

BIZKAIKO OHOKO ikastetxeetan banatu dute dohai-nik liburuska hau. Komikiaren helburua erakundea ezagutzera ematea da. Formato amerikarra du, eta superreroien abenturen bitartez Batzar Nagusien historia eta ezaugarriak azaltzen ditu. Bost zenbaki argitaratuko dira guztira ■

«ARGAZKIAK. TOLOSA (1842-1900)».

JOSE MARIA TUDURI ESNAL.

KUTXA. 294 orr.

ARGAZKIEN bitartez, Tolosako denbora tarte hori azaldu nahi du liburu honek. Etxetako bildumetan, ganbaretan, argazki albumetan, museoetan eta beste zenbait tokitan zeuden argazki zahar, postal eta garai bateko argitalpenen bidez kontatutako historia da hauxe, hain zuzen. 1982an aurkeztu zen «La Photographie au Pays Basque de 1839 a 1876 et en particulier la photographie pendant la seconde guerre carliste» liburuan oinarritua dago bilduma hau ■

«KIMIKAKO PROBLEMAK.

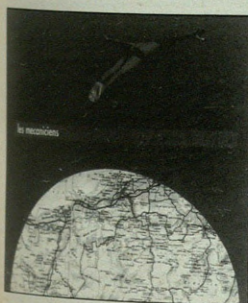
2. ARGITARAPENA».

I. URRETXA, J. ITURBE.

UEU. 344 orr.

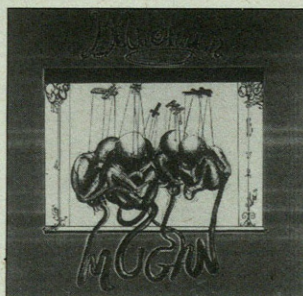
URTEAK dira liburua argitaratu eta agortu zenetik. Dena den, bigarren edizio hau ez da berrargitalpen hutsa. Problema berridatzi egin dira, taulak eguneratu, eta emaitzak birlandu egin dira. Liburuaren itxura ere berritua agertzen da, azaletik bertatik hasita ■

D I S K O A K

«IA XORAGARRIA».
LES MECANICIENS. ELKAR.

AURREKO diskoaren bide-tik jarraitzen du Les Mecaniciens taldeak. Doinu alaiak, ironia nahiz umorea nagusi dira euren bigarren LP honetan. Xabi Muguruzak konposatu ditu ia kanta guztiak, eta hitzak egiteko garaian, Joxe Mari Iturralde, Iñaki Irazu, Xabier Lete eta Bernardo Atxagak ere parte hartu dute ■

«MUGAN». BETI MUGAN.
BASATI DISKAK.

HONDARRIBITARROK maketa kaleratzeko asmoz uda aurretik sei kanta grabatu bazituen ere, LP txiki moduan argitaratu dira. Taldearen eta Basati Disk-en arteko ekoizpen lan honetan, ingelesez kantatu dituzte bi kanta koroak egiten aritzen diren Natalia eta Nagorek. Diskoaren azala Mikel egin ditu ■

T E I L A K

■ INSTITUZIOEK BAT
EGIN DUTE UZEI-REKIN

EUSKO Jaurlaritzak, Nafarroako Gobernua eta Gipuzkoako Diputazioak UZEIekin hitzarmena izenpetu dute. Institutuzioek elkarrekin UZEIekin egiten duten lehen akordio honen bidez Elkartek 50 milioi pezeta (2,5 milioi libera) jasoko ditu lau urtetan, hiztegi batua lantzeko eta «Egungo Euskaren Bilketa Lan Sistematika» proiektuaren jarraipena burutzeko.

■ LANTEGIAK
EUSKALDUNTZE BIDEAN

ANTZUOLAKO Elay lantegi taldeak, Gasteizko Hizkuntz Politikarako Idazkaritza Nagusia, Hiru Diputazioak nahiz Elhuyarren babesa erdietsi du langileak euskaldundu eta enpresaren barne funtzionamendua euskaraz egin ahal izateko xedez. Proiektuaren gauatzeko monitore bat kontratatu dute, finantzaketa erakundearen esku geratzeko dela.

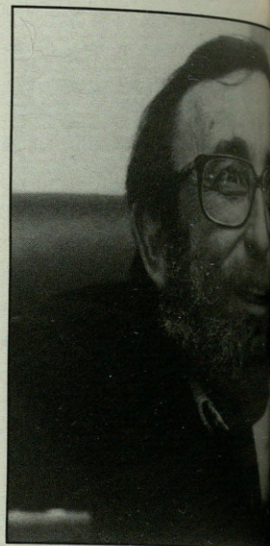
■ EUSKADIKO
ORKESTRAREN 1993
DENBORALDIA

EUSKADIKO Orkestra Sinfonikoak 110 emanaldi egingo ditu hil honetan hasi eta 1992-93 denboraldian. 36 konpositoreren 60 obra aurkeztuko dira, tartean zenbait partitura berri ere. Horien artean aipagarriena, Ramon Lazkano musikagilearen «Oskorritz» izeneko.

■ EUSKAL KULTUR
BIDEAN-EN EKIMENAK

PARISEN sortutako Euskal Kultur Bidean elkarteak ekintza berriak iragarri ditu. Urriaren 18an, jaialdi bat burutuko du Luxenburgoko Esch-sur-Alzette herrian. Honez gain, Primtemps de Bourgeseko musika festibalean nahiz Nancy-ko Nazioarteko Abesbatzen jaialdian, euskal taldeen parte hartzea bultzatu du. Hitzaldiei dagokionez, Bernardo Atxaga Pariseko La Sorbonne Unibertsitatean arituko da azaroaren 25ean.

F E R R A N A K E R R A N

«Zaila da euskaraz kategoriabateko antzerkirik aurkitzea».

Felix Gonzalez Petite,
Gasteizko Antzerki
Jaialdiko zuzendari ohia.
El Mundo, 92-IX-29.

«Oinarrizko tailer guztiek, izaera herrikoia duten ekimenek, proiektu kolektiboek... eragin bandiagoga dute giza-sarean gertakari eta handi mandikeria ikusgarri askok baino».

Xanti Eraso, Artelekuko
zuzendaria.
Galtzaundi, 92-IX-25.

TXUTXU - MUTXUKA

EITB-REN ABESTIRIK MAITEENA

EITB-REN hamargarren urtebetzea gogoratu asmoz Oskorri taldeak abesti bat prestatu du bertako ahots eta aurpegi ezagunenen parte hartzeaz. Hain zuzen, Natxo de Feliperekin batera Josetxo Lizartza, Antxon Urrusolo, Maribel Aizarna, Jose Luis Moreno, Jose Maria Calleja, Jaime Otamendi, Mertxe Ezeiza eta Arantxa Iturbek abestu dituzte Xabier Euskitzek egindako letrak. Erraz entzuten den horietakoa dugu, doinuz alaia.

«Jendeak bertsoaren kamikaze bat bezala gogoratzea gustatuko litzaidake. Inoiz ez nauk errazkeriara joan».

Andoni Egaña, bertsolaria.
El Diario Vasco, 92-IX-30.

Helduen euskalduntze mundua nabiko mundu marjinala edo baztertutakoa da gaur egun».

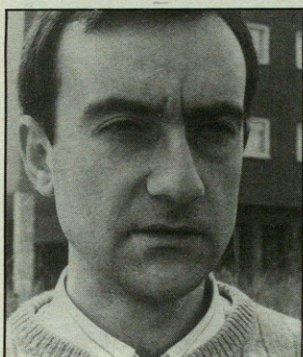
Juan Mari Mendizabal, Gipuzkoako AEKko arduraduna.
Egunkaria, 92-IX-29.

Hamar eguneko maratoi zinematografikoa eta gero ondorio bonetara iritsi naiz: Donostiako Zinemaldia ez dela esistitzen. Eta bain zuzen esistitzen ez delako funtzionatzen duela».

Joseba Gabilondo, idazlea.
Deia, 92-IX-27.

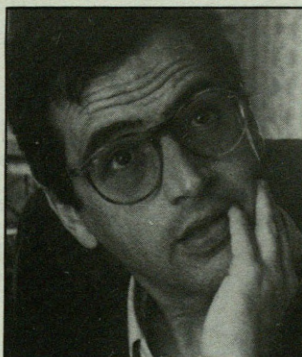
«Publikorako ikastolaren eredu erabat onartu ez delako ez dut «Escuela Imperial Española» denik esango».

Mikel Atxaga, kazetaria.
Deia, 92-IX-30.

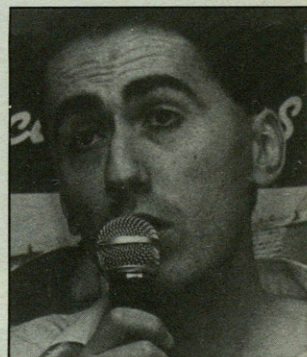
G. PALACIO

EHuko irakasleak *cum laude* aipamena jaso du «Sigla eta sinboloen hiztegia euskaraz» gaiari buruz aurkeztutako doktoradutza tesia dela medio. Gorka Palaciosen hiru urte eman ditu azterketa honen gauzatzen, hots, sigla nahiz sinboloen azterketa eta erabilpenarari buruzkoak ikertzen ●

B. OIHARTZABALI

leku bat egin diote Lur argitaletxea gauzatzen ari den Euskal Hiztegi Entziklopedikoan. Aurrerantzean aholhularitza eta zuzenketa lanetan ihardungo du Ibon Sarasola, Pello Salaburu eta Endrike Knörr-ekin batera. Hiztegi honen hirugarren alea publikatu berri da, «C» hizkitik «ENA»-ra bitartekoa ●

X. MUGURUZAK

ironia eta umorea azpimarratu zituen Les Mecaniciens taldearen «Ia xoragarria» diskoaren ezaugarri nagusizat. Elkar argitaletxearen eskutik kaleratu da, disko, kaset nahiz konpaktuan. Les Mecaniciens-en bigarren dugu eta Xabier Muguruza berak egin ditu abesti gehienekin doinuak ●

NOR - NORI - NOR K

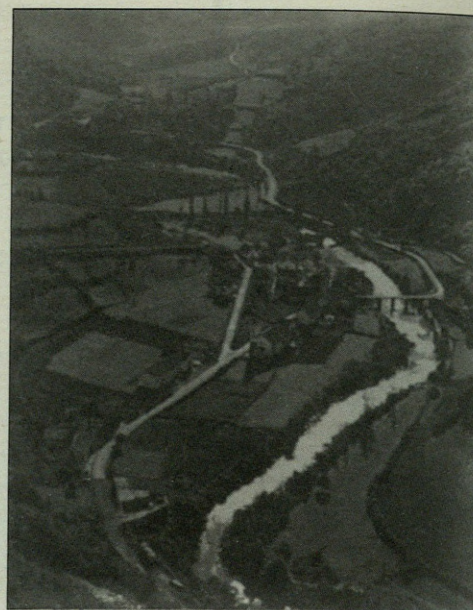
Aezkoa, Abodi eta Ori arteko bailara oparoa

GARRALDA 400 biztanleko herritxoa da. Nafarroa garaiko Aezkoa bailaran dago. Orbaiztarekin batera bailarako (2.000 biztanle inguru) herririk handiena da. Aezkoa bailara Irati erre-karen goiko aldeko arroan kokatuta dago, Abodiko mendizerra (1.066) eta Ori mendiaren artean (mende-baldeko Pirinioetak azken bi milakoa). Ekonomikoki bailara abeltzantza eta basoetatik ateratako egurraren ustiapenetik bizi da nagusiki. Populazioari dagokionez, bitxia da nola mendeetan zehar mantentzea lortu

duen: 1600 urtean 208 etxe eta 2.000 biztanle zeuzkan eta gaur egun ere 2.000 biztanle inguru bizi dira.

ARIBE da bailarako hiriburua administratiboa baina baso komunalen administrazioa Garraldako Udalaren menpe dago. Basokoak diren produktuei dagokienez, eremu aberatsa da (zizak, ondoak, urrak...) eta bertako jendeak etxerako batzen baditu ere, kanpotik datorren jendeak komertziorako erabiltzen ditu.

Jai patronalak abenduan ospatzen dira, San Juan Evangelistaren habesean,

Bodiko mendizerra eta Ori mendia artean kokatuta, Nafarroa garaiko Aezkoa bailarak landare eta animalia aberastasun handiak gordetzen ditu bere baitan.

baina aspalditik jada, neguaren gogortasuna dela eta Garraldako jai nagusiak irailaren lehenbiziko aste-

buruan burutzen dira. Ez dute berezitasunik baina oporren ondoren bailarako lehenetarikoa izanik, larunbatean inguruko herrietatik etorrira jende ugari bildu eta giro bikaina sortzen da.

Pagoa eta haritza dira arbolen arteko errege-erreginak, gorostia, ezpela eta urkia ere ugari dago. Proposatutako ibilbidean adi eta zarata handi barik ibiliz gero, animalia eta hegazti ugari ikus ditzakegu: txantxangorria, erroia (dagoen belerik handiena), kukua (udaberrian), kabiroya, mendi-soa... Hauetariko askok udazken eta neguan alde egiten dute. Txoriez gain, mendikatuak, lepahoriak eta orkatzak ere ugari daude.

Horiek eta beste animalia ugari ere badaude Aezkoako mendietan, baina zeresanik ez, animaliak ikusteko kontu handiarekin ibili beharko dugu, eta kontuan izateko gauza da habia edo kume garaian ahalik eta begirune handienarekin ibili beharko dugula ■

■ Garralda. Plazan, udaletxearen aurrean, futbol zelaia eta eskolaren artean ekialdera ateratzen den pista hartu. Geroxeago bide bihurtzen da.

■ Hesi bat pasatu ondoren, bidea soroak utzi eta basoan sartzen da. Mendi magaletik gorantz jarraitu ondoren, eskumarantz abiatzen den pista bat hartuko dugu. Beherantz.

■ Pistak itzuli itxi bat egiten duen lekuan, eskumako bidea hartu eta bideak arbola artean jarraitzen du, Aria herrira heldu arte.

■ Aria zeharkatu eta goiko aldetik errepidez ateratzen gara. Berriro ezkerretara, basobide batetik gain baten dagoen beste errepide batera ateratzen gara. Goiko bidea hartu beharko dugu. Ibilbideko lekurik garaienera helduko gara (1.000 m. pasatxo).

■ Goian, pagadi batean bi bide daude. Ezkerrekoa hartu. Gari soro baten aldamenetik, bideak ezkerreko bira zakar batetik pistara jotzen du berriro. Pista jarraitu eta ezkeraldera joanez Garraldara iritsiko gara berriro.

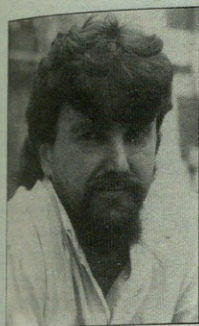
MOKO FINA

• MOKO FINA • MOKO FINA • MOKO FINA • MOKO FINA

HURA OTORDUA!

PATZIKU
PERURENA

Idazlea

Denetarik eta asko

PERURENAK jatea ez du gustoko. Beno, gustoko bai, baina iraunbizitzeko beharrezkoa delako jaten omen du gehienbat. Sa-soiko janariak gomendatzen dizkie ARGIAko irakurleei. Orain, adibidez, eta udazkenean sartu berriak garenez, ardo beltzez ongi bustitako perretxiko platertxo bat etorri zaio burura jaki egokien bezala. Norberak bildutakoak badira, goxoagoak omen dira.

Baztan inguruko edozein herritako ostatuetan jaten du ondoen leitzarrak, baina horietara joaten denean ere ez omen da janari bila joaten, bertako giroa atsegin egiten zaiolako baizik. Txikitan milindris hutsa zena jatun aparta bihurtu da. Haurtzarotik gusto bi bakarrik mantentzen omen ditu: gazitasuna eta goxotasuna gustatzen zaizkio, garratzik ez, inoiz ez erdi bidekorik. Bere praktikotasunari eskaintzen dion salbuespen bakarra nonbait.

Lodosa, piperren lurraldea Nafarroako Erriberan

UDAZKENA Ebroko harana ikusteko garairik egokiena da. Uzta biltze garaia da, lurrak emandako fruitu ugari biltzeko egunak. Paisaia horiska bilakatzeko hasten da eta nekazari eta kontserbagileak jo ta ke ari dira lanean. Baina aldi berean, garai honetan, etxe-ko andreak piperrak erretzen aritzen dira atari eta terrazetan, gose ez denari ere gosea sortzen dion usaina zabalduz.

Lodosa pikiloko piperren hiriburua da. Pikiloko piperrek garai bateko erregea zen Morron piperrak baztertu dituzte gaur egur.

Erriberako herri honetara iristeko bide asko daude, iteera puntuaren arabera. Batzuek Iruñerako bidea hartuko dute, bai Belatetik edo bai Azpirozetik. Beste batzuek nahiago dute Etxarri Aranazeko bideari jarraitzea, Lizarrusti igaroz. Bidaia lasaitasunez hartzen dutenek, berriaz, Altsasura

joango dira bertatik Urbasara abiatzeko. Bide guztiek elkartze gune bat izango dute, Lizarra. Herri honetan geldialditxo bat egiteak merezi du, indar berritzeko eta bertako monumentuak ikustatzeko.

Lizarratik Los Arcos eta Lodosara 40 kilometro geratzen zaizkigu.

Ibaia eta harkaitz baten tartean eraikitako herri honetan berpizkundeko gotiko erako San Migel eliza eta Montserrateko Ama Birjinaren basilika aipatu behar dira. Etxe zaharrak ere ikustekoak dira.

Inguru honetan benetan famatuak dira piperrak, eta freskoak nahiz kontserban herriko edozein dendatan lor daitezke. Bertan dastatu nahi izanez gero aukera ona duzue Esparza jate-txean ■

BOST IZARRETIK GORA

JUAN

JOSE

LAPITZ

SABEL FINA

Curry zopa almendrekin

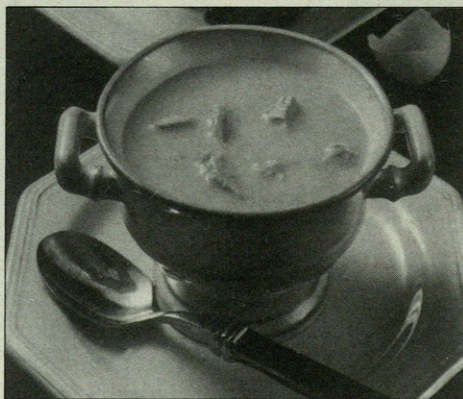
OSAGAIAK

LAU LAGUNENTZAT

30 gr margarina dietetiko ● 35gr irin ● 30 gr almendra txikitu ● curry hautsa ● litro bat oilo salda grasarik gabekoa, berotuta ● 1/8 litro gaina ● arrautza baten gorringoa ● 10 gr limoi zuku ● gatza ● tipula azukre pixka bat ● 200 gr oilo okel.

PRESTATZEKO ERA

MARGARINA eltze batean urtu eta irinarekin nahasi. Ondoren, almendrak eta curry hautsa nahasi. Eltzea

Urdaileko arazorik ez dutenek, zopa honi pipermin txuria eta curry hauts gehiago eransten diote, eta nahi izanez gero, baita ardo txuria ere.

sutatik kendu eta salda erantsi. Ongi nahasi. Zopa berriro sutan jarri irakin arte, eltzeari tapa jarri eta irakiten utzi hamar bat minutuz. Gaina ongi irabiatu arrautza gorringoarekin batera eta zopari bota. Gero, limoi

zuku eta gatza bota bizitasuna emateko. Oilo okela txikitu eta zopara bota. Guztu hau egin ondoren, berriro sutan jarri eta irakiten utzi.

Hogeitamar minutu berterik ez dira behar zopa hau egiteko ■

JAKINMINEZ

● JAKINMINEZ ● JAKINMINEZ ● JAKINMINEZ ● JAKINMINEZ

ZOOLOGIA

Erroia, Nafarroa osoan ezagunena labar arroksuetan

ERROIA dugu beleen espezieko —ipar-bele, belabeltz, bele txanodun— hegaztirik handiena. 51-63 zentimetroko altuera eta 120-130eko hegala-zabalera du, bere pisua 1.000- 1.300 gramotakoa izanik. Beltza dugu, dirdira berde eta purpurazkoekin, moko sendo eta nabarmena. Beste beleetatik isatsaren formak desberdintzen du. Ahalmen psikikoa beste espezie batzuek baino garatuago du, jarrera zorrotzak ditu eta bere kode bokala zabala da, oihiu bakoitzak esanahi zehatza bait du.

NAFARROA osoan aurki dezakegu baina nahiago ditugu labar arroksuak. Bikote eta gune familiarretan bizi da eta bere lur esparrua zaintzen du kumezantza

Erroia
Nafarroa osoan topa dezakegu, Aezkoa bailaran batez ere. Hegazti beltz honek moko sendo eta nabarmena du.

epealdian. Bere habia sustrai eta artilekin egiten du, orokorrean zuhaitzetan eta erlaiz arroksuetan finkatzen da. 4-6 arrautza jartzen ditu urtero eta 20-21 egune-

tan txitatzen ditu. Esaten denez, putreak ez dira haratustela jatera jaisten erroiak begiak jan baino lehen, baina hau ez da beti horrela gertatzen ■

BATA ZURIA ERANTZITA

JOXERRA AIZPURUA

Elhuyar-eko kidea

Metodo zientifikoa

ZIENTZIAN gertatu eta gertatzen diren aurrerakuntzak prozesu baten ondorio dira.

Lehenbizi, gure inguruan dagoena behatzen da. Ibaien higadura, animalien

ohiturak, euria, landareen zikloak, etab. dira informazio-iturriak. Behaketa hauetatik ateratako informazioa izugarri zabala izaten denez, nahi dena hautatu beharra dago.

Ondoren, hautatutako informazioaren azterketari ekiten zaio. Noiz eta nola gertatzen den; inguruan eraginik ba al duen; zenbateko maiztasuna duen; koloreak aldatzen al diren; masa aldatzen al den, etab. luze batek osatzen du egin beharreko galdera-sorta.

Galdeketa honetatik ateratako informazioa prozesatu egiten da eta teoria osatzen da. Teoria honetara heltzeko eztabaidak asko lagun dezake, batez ere, antzeko fenomenoak aztertzen ari diren beste pertsonekin egiten bada. Azkenik, teoriaren balioagarritasuna frogatu egin behar da saiakuntzen bidez.

Hain labur azaldu dugun prozesu honetan emandako urratsek metodo zientifikoa osatzen dute. Labur azaldu badugu ere, metodo zientifikoa gauzatzeak denbora luzea behar du, hamarkada gehienetan.

Hau dela eta, batzuetan, metodo zientifikoa gizarte-arazoetan aplikatzea oso lagungarri izan daiteke. Hortantxe ari da, gure ustez, Jose Ramon Etxebarria irakaslea bere bulegotik ez irtetea erabaki duenean. Berea eta askoren arazo dena eta izango dena konponbidean jartzeko metodo zientifikoa erabili nahi du Jose Ramonek, baina metodo zientifikotik emaitzetara heltzeko arazo horri buruz dakiten pertsonekin hitz egin behar du.

Agur Jose Ramon, agur EHUKo errektore zuen esku geratzen da metodo zientifikoaren prestigioa.

ENERGIA

Energia nuklearrak etorkizuna du

HORIXE da Energiaren Mundu-Kontseiluak egindako azken kongresuaren emaitza. Duela gutxi ospatutako kongresu honetan, John Bakerrek, EMKren Programa Komitearen lehendakari ordeak azaldu zuenez, «*energia nuklearraren produkzio mundialaren abalmena mantendu eta garatu behar*» dela eta eraberean «*energia honen premiaz iritzi publiko kontzientziatu behar dugu*».

Bestetik, EMK-k europar ekialdeko eta SESB ohiko herrien zentral nuklearraren azpiegitura hobetzeko behar dituzten bitarte ekonomikoak ziurtatzeko eskatu zion Ekonomi Lankidetzari eta Garapenerako Erakundeari ■

OSASUNA

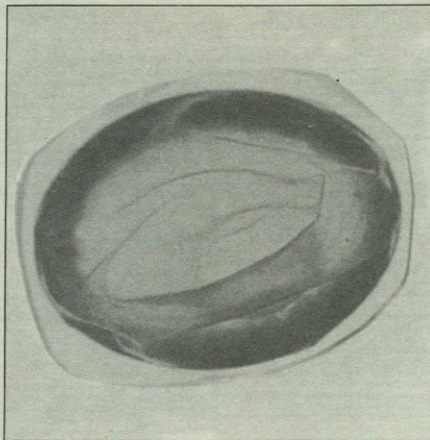
Kondoiek alergia sortzen dute

ANTISORGAILUEN artean ezagunena den preserbati-
boak, ez ditu denak aban-
tuak. Duela gutxi irakurri
ahal izan genuen ikerketa
baten arabera, kondoia gi-
non-emakumezkoen
%15ari alergia sortzen dio.
Alergia hau ere bataiatua
izana da, gainerako gaiso-
tasun guztiak bezala; kon-
do-dermatitis deitzen zaio
kondoia sortzen duen gai-
zari.

ALEXANDER Fisher, New
York-eko Unibertsitateko
irakasle eta dermatologo
denak azaldu duenaren

arabera, kondo-dermatitisa
arrazoi asko medio sor dai-
teke. Latexak (preserbagai-
luak egiteko erabiltzen den
produktua) eragiten dituen
alergiak berehala somatzen
dira. Normalki gorputz
osoan zabaltzen den urti-
karia edo hazkure eta ego-
nezina eragiten du. Alergia
mota honek noizbait (oso
gutxitan) tratamendu berezia
eskatuko du sendatzeko.

Posible da kautxoa lan-
tzeko behar diren produkto
kimikoek izatea errua. Edo-
ta, bestela, labangarri edo
lubrifikatzaileen osagarriek

Latexak,
kautxoaren
prozesuan
erabiltzen diren
produkto
kimikoek edota
labangarri edo
lubrifika- tzaileek
alergiak sortzen
dizkiete
gizon-emaku-
mezekoen % 15ari.

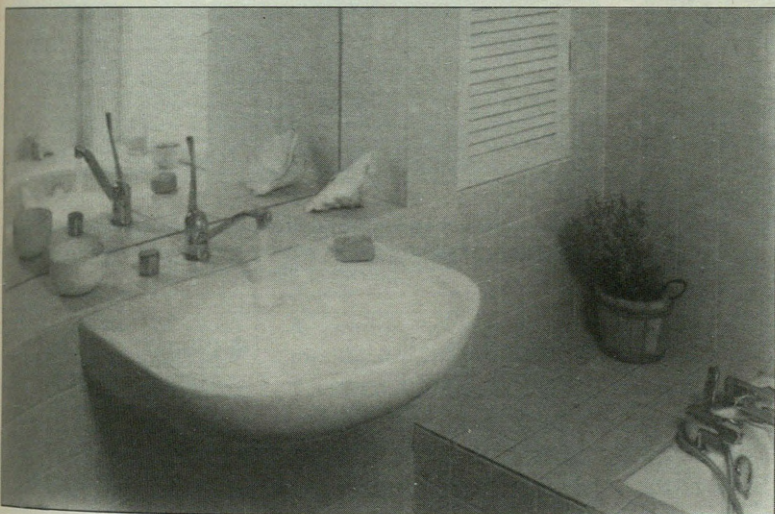
eragitea alergia. Kasu
hauetan, erreakzioa ez da
berehalakoa izango baizik
eta egunbete pasatuko dae-
rredura sintomak eta izte-
rrondo eta ahoaren inguru-
ko gorritasunak agertu bai-
no lehen.

EGOERA honi aurre egiteko,
kondoi fabrikatzaileek zo-
roen moduan ibili dira late-
xaren ordezkoa bilatzen eta,
nola ez, hipoalergikoak di-
ren kondoia asmatu dituz-
te, taktylon izeneko pro-
duktoarekin egindakoak ■

ETXE ZULOAN

ETXE ZULOAN • ETXE ZULOAN • ETXE ZULOAN •

GARBIKETA

XVI.
mende
hain
estimatua
ziren xaboi
usain
gozodunak
erraz egin
daitezke
etxean

Xaboi usain gozodunak etxean egin daitezke

EZAGUTZEN diren lehenen-
go xaboiak soluzio alkalino
fuerte batez eginak ziren,
normalki animalien gantzak
oinarritzat hartuta eginak.

Gerora, Espainiako xaboi fi-
na sortu zen, olibaren olio
egindakoa. Espainiarrek
Europa osora zabaltzen zu-
ten haiek egindako pro-

duktu ospetsua. Bestalde,
britainiarrek sortzen zuten
xaboiak ere entzute handia
lortu zuen XVI. mendean:
«garbiltzeko bola» hauek
etxe askotan erabiltzen zi-
tuzten esku eta aurpegia
garbitzeko. Espeziak eta ez-
tia ziren, besteak beste,

usain gozoa lortzeko erabil-
tzen zituzten elementuak.

NAHI izanez gero, larruazala
zaintzeko, xaboi haien ber-
tsio modernoa egin gene-
zake guk etxean. Horreta-
rako, perfumerik ez duen
xaboi eosi edozein dro-
geriatan. Bestalde, 25 gr. be-
lar usaindun puska txikitik
moztua eta olio tanta pare
bat ere beharko dugu. Gai-
nera goilarekada bat olairin.

Behar ditugun elementu
guzti hauek pilatu ditugu-
nean, olio eta glizerina edo
usainik gabeko xaboi eltze
batean sartu eta eta su mo-
telean jarri urtu arte.

URTZEN den bitartean, mol-
de batzuk topatu eta argizari
paperez forratu. Eltzekoa
urtu denean, moldeetara
bota eta leku epel batean
utzi ehun lodi batez estalita,
bi bat egunez ■

TELEBISTA-IRRATIA

● TELEBISTA-IRRATIA ● TELEBISTA-IRRATIA

BOTOIA SAKATU AURRETIK

IKUSI BAIETZ

Futbolzaleen goseak asetzeko moduko partidua izango da larunbat arratsaldekoa: At. Bilbao - Real Sociedad.

● Datorren urriaren 12an hasiko da 25 minututako 13 kapituludun **«Janoschen amets orduak»** marrazki bizidunen telesaila. Astelehenetik ostiralera, Janosch pertsonaiaren botere misteriosuen gainean arituko da.

● **«Penelope Enea»**n auzoko guztiak, lorazaina dela, Rita etxejabea, bere senarra ileapaintzailea, ikasleak... egoera dibertigarri eta aldrebestuetan murgildurik egongo dira, beste behin. Urriaren 12an, astelehenean, 21.30etan.

● stelehenetik ostiralera **«Galakt-Hika»** untiak bi-deojokoen mundura garraiatuko du ikuslea.

Arratsaldeko 19.00etan.

● **«Hitzetik hortzera»** saioan egungo bertsolaritzaren errepaso zehatza Joxerra Gartziairen eskutik. Urriaren 15ean, ostegunean, 16.05etan eta urriaren 18an, igandean, 14.15etan.

● Larunbatean, urriak 17, kirola da nagusi: 17.00etan **«Diario Vasco»** pelota txapelketa, eta 19.45etan, Espainiako Ligari dago-kion **«At. de Bilbao - R. Sociedad»** partidua.

● Euskal Herriko mitologia eta kondairen berri ematen digu, igandero, **«Eguzki lore»** programak. Arratsaldeko 20.15etan.

TXORI BATEK ESAN DIGU

Ganbaran... Bai» saioan euskal politiko hainbaten parodia egiten duten panpinak hitzetik hortzera ditugu egunotan. Inor gutxiak daki baina, Arzalluz, Garaikoetxea, Idigoras, Ardanza, «Txiki» Benegas edo Juan Maria Bandresen ahotsen atzean ezkututzen diren pertsonaiak zeintzuk diren. Hauexek: Jon Uriarte, Radio Euskadiko kazetaria eta Joxetxo Abascal medikua. Urteak daramatzate, batipat marrazki bizidunetako pertsonaien bikoizketa lanetan. Arlo honetan aritzen den besterik ez dagoela eta deitu dituzte, oraingoan, ETBtik. Euskaraz hitz egiten ez dakiten arren euskarazko ahotsa jartzeko orduan arazo handirik ez dutela izan aitatu digute.

Heriotzaren arrastoak

OSTEGUNA 15, 21.05etan.

ZINE GAUA: **«MAN FROM**

LARAMIE». ZUZENDARIA:

ANTHONY MANN.

ANTZEZLEAK: JAMES STEWART.

ARTHUR KENNEDY, DONALD

CRISP ETA ALEX NICOL.

WILL LOCCKHART Lara-mietik Mexiko Berrira abiatuko da apatxeei armak saldu zizkien gizona aurkitu xedez. Hain zuzen, arma ho-

riek sarraski bat nahiz bere anaiaren heriotza eragin zuten.

James Stewart ilegorri ospetsuak mendekatzailearen papera beteko du 1955an buruturiko pelikula honetan. Hiltzaile gaiztoaren arrastoari jarraitzen dion argumentuan bestalde, hainbatetan ikusi eta entzun ditugun topikoak gertatzen dira nagusi ■

Western generoan kokatu daitekeen ekoizpen honetan, James Stewartek, hildako anaiari zor dion enkargua beteko du, hots, gaizkilea akabatuko du.

● URRIAK 17

12.30ETAN, ZINEA:

«ODOLEZKO KORRIDOREAK».

ZUZENDARIA: ROBERT DAY.

ANTZEZLEAK: BORIS KARLOFF,

BETTA ST. JOHN, FINLAY

CURRIE ETA CRISTOPHER LEE.

XIX. mendeko mediku ingeles bat anestesikoekin hainbat esperimendu burutzen ari da. Horiek medio, drogen munduari lotzen zaio, zaletua bilakatuz. Hilobietan lapurretak egiten ditu, bestalde ■

● URRIAK 17

22.05ETAN, ABENTURA

ZINEA: **«ARRANOEN**

HEGOAK». ZUZENDARIA: JOHN

FORD. ANTZEZLEAK: JOHN

WAYNE, DAN DAILEY,

MAUREEN O'HARA.

FRANK Wead, Estatu Batuetako armadako pilotoa sendiaren gainetik jartzen du bere afizioa: itsasmundua. Gaisorik dago gainera, lanak utzi beharrean. Itxaropenik gabe, sendiaz aldentuta eta baztertuta ikus-

Antzerki munduan hainbat lan egin ondoren, «Ene ba bideoak» aurkeztea da telebistan egin duen lehen lana.

Eguraldi ona

Tele-albistegietako kazetariak ez omen dute, notizi bilakatu diren gertaerei buruzko iritzirik eman behar. Ez modu zuzenean behintzat. Parlamentari batek paper kas-karra izan duela, ala banketxe hartako nagusiari gauza onik okurritzen ez zaionik esatea ez da ohizkoena. Izan ere, enfatzazio positibo eta negatibo zuzen horiek ez dira gehienetan politika eta instituzioetako albisteetan erabiltzen. Futbol kroniketan aldiz, ohiturik gaude laudorio ala mespretxuz bustitako komentarioak entzuten. Kiroletan bezala, kultura eta eguraldiari buruzko berri batzuetan eta sozietate arlokoetan berriz agertzen dira zuzeneko iritzi pertsonalak. Hiru horietan, badirudi samurra zaiela argitzea zer den ona eta txarra, zerk ekarriko digun onura eta zerk kaltea eta horrela, zabalki esatea. Izan ere, agerian ala ez, balorazioak egiten dira: notizien arteko erlazioa, iraupena, kausa eta ondorioak erakutsiz, gertaeren alde guztiak ala batzuk bakarrik adieraziz, emaniko garrantzi mailak... Emaileri, notizia ona ala txarra iruditzen zaion esateko modu desberdinak besterik ez dira, biak presente eguneroko notizi saioetan.

EDORTA ARANA

Teresa Andonegi: «Agian kazetaria nere saioan frustatua sentituko litzateke»

EEBBetan UBI ikasten ari zela izan zuen antzerkiaren munduarekin lehen harremana, eta geroztik hainbat antzerkitan aritu da. Baina ETBren ikusleentzat «Ene ba bideoak» saioa aurkezten duenetik bihurtu da ezaguna. Telebistan burutzen duen lehen lana da saio hau aurkeztea.

antzezleak. Saioaren arabera, batzuetan kazetari bat behar da bestetan aldiz aktore bat. Nik egiten dudana saioan aktore bat ongi dagoela uste dut. Agian kazetari bat nahiko frustatua sentituko litzateke horrelako saio bat aurkezten. Kazetari baten intentzioa ziurrenik informatzea izango delako, jendea zerbait kontatzea. Nere kasuan nere lan batzuetan tontakeriak egitea da komunikatzea baino gehiago.

A. Agertzen diren bideo batzuetan gehiegizko borta azaltzen dela ez al zaitzu iruditzen?

T.A. Gehiegizkoak dira zenbaitetan. Ez dut ulertzen nola egin daitezken horrelako bideoak. Aita batek bere haurra bultzatu eta umeak zerbaiten aurka izugarritzko kankarrekoa hartzen du eta hau ulertezina gertatzen zait. Jendeak dirua irabazteagatik egin ditzakeen gauzak harrigarriak dira.

dago oso erlazionatua, bai telebista, bai zinema eta baita antzerkia ere. Hau batez ere Euskal Herrian gertatzen da, EEBBetan adibidez ez da hau ematen. Hemen telebistan iritien diren askok antzerkia ere egiten dute.

A. Zein da zuk gebien atsegina duzun arloa?

T.A. Denak oso ezberdinak dira eta zaila da bat aukeratzera. Antzerkiak badauzka, adibidez, pertsonaiak lantzean gauza hobeago batzuk, denbora batez ere. Baina telebistak bapateko emaitzak ematen ditu.

A. Telebistak ematen al dio aukerarik antzerkian dabilen jendea?

T.A. Neri adibidez eman dit. Telebistan dabilen jendearen artean batzuk kazetariak dira eta beste batzuk, aldiz,

ARGIA. Telebistan egiten duzun lehen lana da hau, zer iruditu zaizu telebista barrutik ikusita?

T. ANDONEGI. Barrutik ikusita oso ezberdina da telebista, baina argi dagoena da lana badela, ordu asko eskatzen ditu. «Olé tus videos» Valentzian grabatzen dugu eta esan beharra dago ezberdintasuna badagoela Valentziako telebista eta hemengoaren artean. Batez ere, han lau komunitateko aurkezleak gaudelako eta giro alaiagoa bizi dugulako. Baina telebistan ezerk ez dau gehiegi harritu.

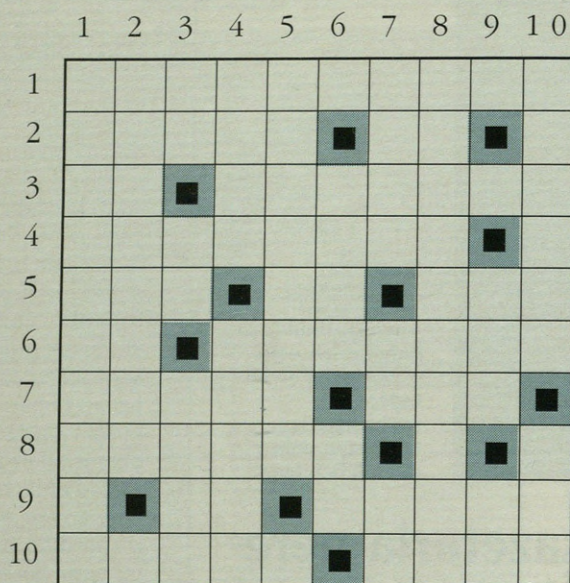
A. Antzerki munduan ibilia zara, nolatan erabaki zenuen telebistara jotzea?

T.A. Denetatik probatu behar delako eta telebista antzerkia egiteko modu bat izan daitekeelako. Dena

AITZIBER YARZA

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Ezkondu ez dena. 2.- Zailtasuna ageri duena. Musika nota. Bokala. 3.- 49. Zurginak. 4.- Etxe batean soldata baten pean lan egiten duten emakumezkoak. 5.- Juntagailua. Masurioa. Partitiboaren ezaugarria. 6.- Zaren hori. Ortua. 7.- Kasa. Errepikatuz, loa eragiten duen intsektu afrikarra. 8.- Betea. Uranioa. Sufrea. 9.- Lehenengoa. Errepikatuz, txori mota. Bermeo aurrean ageri den uhartea. 10.- Portuak. Ahuntzaren ar.

GOITIK BEHERA: 1.- Egiaz gerta ez daitezkeenak. 2.- Zerbaiten aurrean zaletasuna ageri dutenak. Bokala. 3.- Modu atzizkia. Atzizki femeninoa. Bizki. 4.- Burdinolak. Doluaren kanpoko seinale multzoa. 5.- Zuka, naramak. Potasioa. 6.- Kontsonantea. Gizon izena. Interjekzioa. 7.- Zazpi egun. Kanpo, landa. Zamorako ibilgailuetan. 8.- Bizar asko dutenak. 9.- Bokala. Landetako hiria. Musika nota. 10.- Euskaraz eta kitto! Errepikatuz, gorotza. Gor.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Akelarre
Dastatua
Labekada
Lekaduna

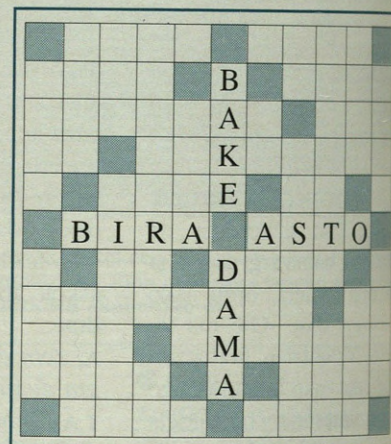
7 letra

Amatatu
Bilbatu
Itzelak
Kamustu

4 letra

Aida
Aita
Arin
Asto
Bake
Bare
Biak
Biba
Bira
Dama
Diat
Diti

Ditu
Elea
Ezin
Laua
Lazo
Lera
Nuke
Onak
Otia
Otua
Ulia
Xake

2 letra

Ak
Al
As
Bi
Ka
Ka
Lr
Ot

3 letra

Alu
Era
Min
Iaz

A black and white portrait of a woman with curly hair, smiling slightly. She is wearing a patterned top. The background is dark and out of focus.

1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11

makume izena	▼	Bizkaiko ibaia	▼	... egin. goitik ari	▼	Idi, hitz elkarketan
Polatxu		Ibar	10	Pluralean		
▶		▼		▼		▼
(Pl.) oina- rizko edari	▶				Tona	▶
Bokala					Mendiko ateak	4
▼				Lehenen- goa	▼	Ikutuak
			6	Barazki mota	▼	
Jasan	▶			▼		▼
Zintzo						
▶	▼	Gabarrak	▶			
		Erbioa				
		Ebakidura	▶	▼		
11		(Ald.) Biz- kaiko herria				
Ameniakoa mendia	▶	▼				
Norat atzikia						2
▼		50	▶	(Errep.) Txori mota	▶	
		5	Dago	... egin, begiratu		
	500	▶	▼	Sufrea	▶	Bokala
	10		7	Kontso- nantea		Bokal bera
▶	▼		▼		▼	

51

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

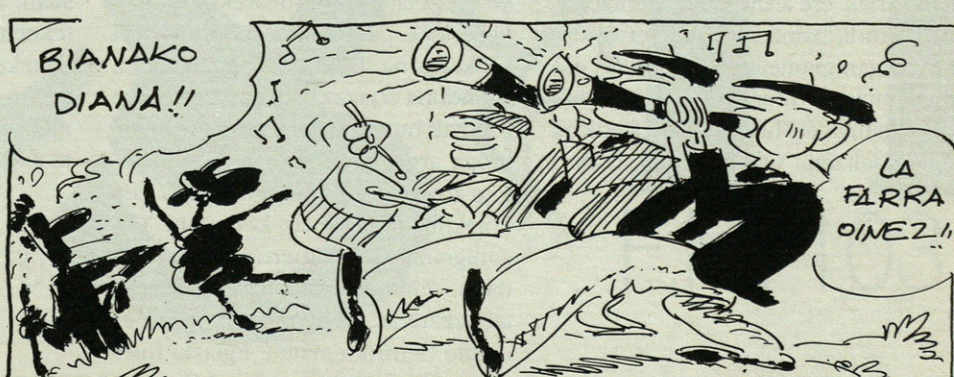
				L	A	U	R	A	
				M	I	N	T	E	G
				●	B	●	M	●	L
				T	O	M	A	T	E
●	D	●	Z	●	S	●	I	X	●
L	I	Z	U	N	K	E	R	I	A
●	B	I	R	A	●	U	N	A	I
G	O	R	A	●	T	X	A	P	A
●	R	I	●	D	E	I	K	A	●
A	T	A	L	A	●	I	●	R	I
●	Z	●	A	●	A	●	I	T	Z
K	I	R	I	K	I	N	O	●	T
●	O	R	N	O	●	A	I	K	A

Hieroglifikoa: Isabel ondoan

I	G	E	L	A	T	E	Z
I	K	A	S	A	U	D	A
N	E	S	K	A	T	O	E
E	R	A	L	E	M	A	N
S	I	L	E	A	B	O	K
E	L	E	A	L	E	R	A
B	D	A	E	U	R	I	A
A	N	A	K	O	N	D	A
S	O	S	D	E	I	T	U
A	R	K	U	A	S	E	U
I	A	I	O	A	N	A	U

Hitz
Kateatuak

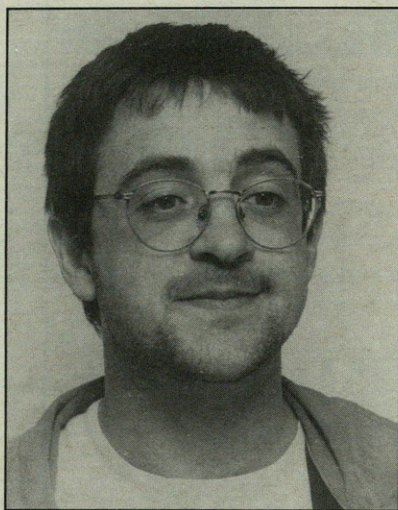
KAKU

Apala: lehen heroi, orain traidore?

AZKEN gorabehera ekonomikoek krisiaz mintzatzeko beta besterik ez digute uzten, eta ni ere joera nagusi horretara makurtuko naiz. Aitzitik, krisi sektorial bat jorratzea da nere proposamena: kazetaritza anti-terroristarena. Ez al duzue nabaritu, azken aldian lantokiko tertulietan piper pixka bat falta izan dela? Gogoan al dituzue garai haiek? Komandoko gaueko azken ibilerak, japoniarrek ere deszifratu ezinezko ordenagai-luak, buruzagien iharduera sexualak... hura beste zerbait zen. Ez dakit ETak zenbatean nozitu zuen Bidarteko sarekada, baina Madrileko prentsak behintzat ez du oraino burua jaso.

ASPALDITIK hasi ziren anti-terrorismoan espezialdutako kazetariak sortzen. Gaur egun, Madrileko aldizkari eta egunkari guztiek bana edo beste dute. Badira hilabete batzuk, ordea, krisian daudela. Ematen du ez dutela zertaz idatzi. Duela gutxi arte, astero izaten genuen bazka. Zein da krisiaren sorburua? Neronek hipotesi bat daukat, ausartegia agian: Poliziak berak ere ez dakienez, kazetariak ere ezin jakin. Zentzugabea dirudi, baina erakunde armatuen organigrametan —oraindik ere argitaratzen diren—, presoak, deportatuak eta hildakoak besterik ez dira azaltzen. Organigrama horien

J O S U L A N D A

Idazlea

arabera, lau bat komando suizida baino ez lirateke geldituko. Ez dut uste oso hipotesi burugabea formulatu dudarik, hots, poliziaren ezjakintasunarena. Poliziaburu frantses batek duela bi urte esan zuen: «100 bat ETakide kontrolatuta ditugu, baina ez dakigu zehazki zein lanetan ari diren».

Sinestarazi ziguten Pakito neurotikoko bat zela, segurtasunarekin zeukan obsesioak paranoikoa bihurtu zuela urrikalgarria. Denborak ematen duen jakinduria errazaz baliaturik, erretratu robotak huts egin zuela esan daiteke. Froga argiena aurtengoa dugu: atxilotu zuten arte, ez ziren Artapalo izen kolektiboaren lazuz konturatu. Organigrama zaharkituen arazoa ere hor dago, gutunen faksimilak ezin argitaratzearena... armen jatorriaz ere ez digute herririk ematen. Egiatzki triste gaude prentsajale amorratuok.

BAINA orain Apalaren txanda iritsi da. Kazetaritza anti-terroristaren krisi latzari bidea eman diezaiokeen komodina izan liteke. Gai faltaren kontrako txertoa. Duela hamabost bat urte, zenbaitek heroi izendatu nahi izan zuten, traidoretzat jo eta gero. Orain, kontrakoa egin nahi bide da. Izan ere, ataundarrari buruz mitologia oparoa dago —mitoak ez dira beti gezurra, badakit—: CAF, Berazadi-Ibarra, 1977ko gose greba, Pertur... eta horrez gain Kanadan aizkolari, Venezuelen taxista, eta Kuban turista. *Apalamaniak* kazetari batzuen nekrofilia ere deskubritu zuen, hil egin zela esan zuten eta. Berpiztu egin dute osteria, eta orain Lapurdiko kostaldeko kaleetan omen dabil batekin eta besterekin zitak egiten.

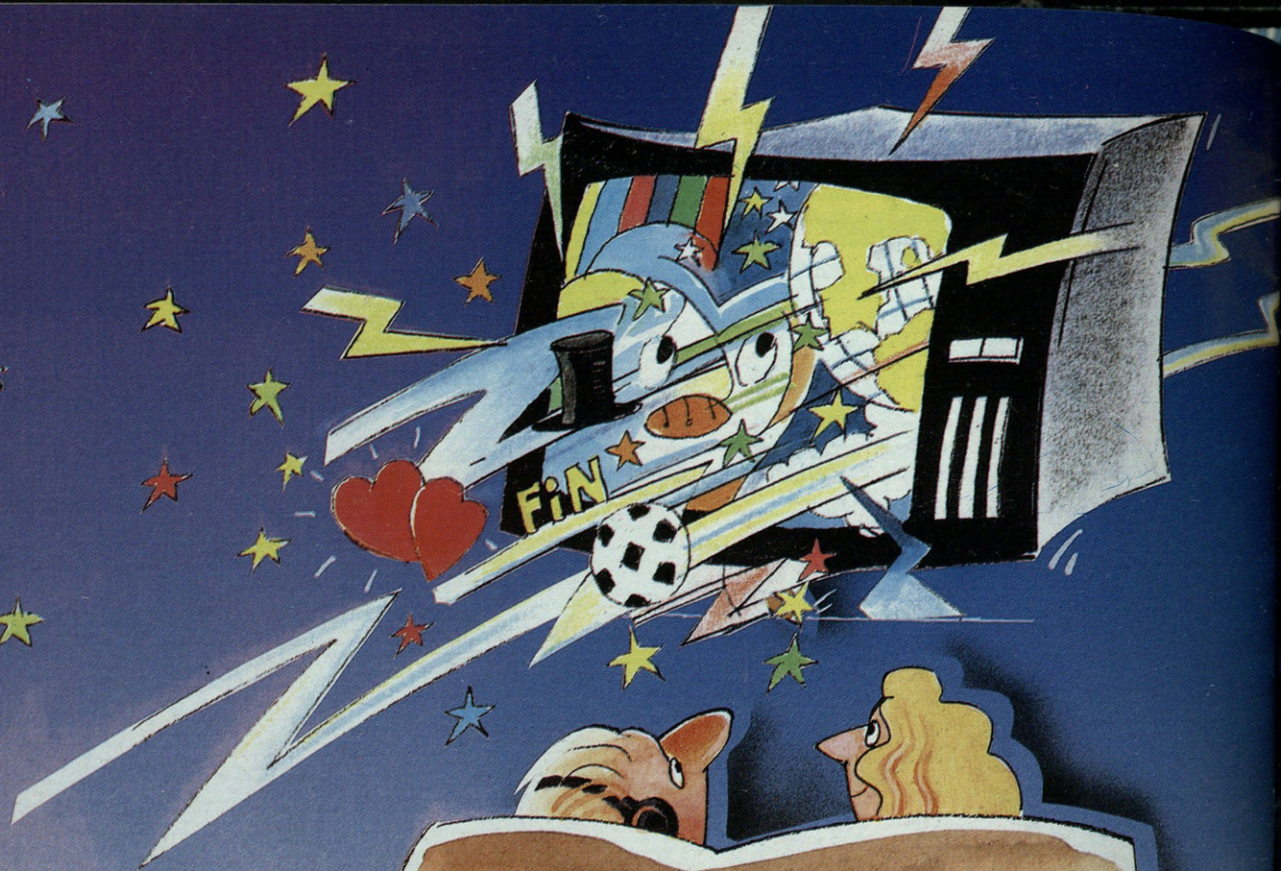
Nik behintzat ez dut daturik, komunikabideek Apalaren azken ibilei buruz esaten dutena egia denentz esateko. Ez nuke arazorik izango ETako buruzagi nagusia izateko itzuli dela sinesteko, 1990eko abenduan gauza berbera argitaratu ez balute. Irudi publikoak beti halako eskizofrenia itzal bat sortu du pertsona eta izenaren artean; areago etarren kasuan, eta Apalaren kasuan etor daitekeena benetan dibertigarria izan daiteke. Animo, kazetariok!, bulegoko hitz aspertuak zuek gabe hankamotz egin bait zaizkigu azken hilabeteotan.

eggn
F.M. 103.0

Tfno. (943) 55 47 70

F.M. 103.0

EUSKARA IKUSGARRIA

400.000 pertsonak, zuk bezalaxe, egunero
Irratia eta Telebista euskaraz ikusi eta
entzuten dute.

Lasaitzeko, ondo pasatzeko,
informatzeko edo ikasteko. Euskara...
IKUSGARRIA delako.

ETB

1

EUSKADI
IRRATIA